

Et spørgsmål om relationer

- Tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en ungdomsuddannelse

Forord

Dette speciale afslutter et toårigt studie på Kandidatuddannelsen i Socialt arbejde ved Aalborg Universitet i København. Specialet er udarbejdet i samarbejde med SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i forbindelse med en ansættelse som specialestuderende i Børn- og Familieafdelingen. I denne forbindelse vil vi sige stor tak til forhenværende seniorforsker på SFI Turf Böcker Jacobsen for kvalificeret sparring og spændende diskussioner om feltet.

Derudover vil vi sige tak til Inger Glavind Bo for inspirerende diskussioner, inputs og kyndig vejledning gennem hele processen. Vi vil også takke Irene Ildvedsen og Rasmus Just Christensen for at bane vejen for os til et svært tilgængeligt felt samt Anemones forældre for lån af deres sommerhus, der har dannet de fysiske rammer for den sidste, intensive skriveperiode op til aflevering.

Der skal også lyde en stor tak til de fem professionelle, som har indviet os i deres arbejde med tidligere anbragte unge. Den allerstørste tak skal dog lyde til de syv unge, som har delt deres historier med os. Jeres fortællinger har været et uundværligt bidrag til specialet.

Vi håber, at vi med dette speciale kan være med til at sætte fokus på relationens betydning, hvilket forhåbentligt kan bidrage til at skabe mere kontinuitet i det sociale arbejde.

Jin Lemming Drewsen og Anemone Kierkgaard

København juni 2014

Summary

This thesis deals with the challenges that young people, previously in care, experience in relation to completing an education.

The thesis is a qualitative study based on seven narrative interviews with young people previously in care, in the age between 17 and 22. The theoretical contribution consists of John Bowlby, Erik Erikson, Axel Honneth, Peter Berger & Thomas Luckmann, Howard S. Becker and Pierre Bourdieu, who are used to shed light on the young peoples experienced challenges, from a theoretical perspective. The choice of theory has been guided by the empirical findings, by using an open approach built up by principals for Grounded theory. This means, that we go to the field in an exploratory manner through an inductive- deductive approach.

The analysis is split in three parts:

In part 1, the challenges that the young people express in relation to completing an education are analysed.

In part 2, the young people's different ways of handling these challenges are analysed.

In part 3, the underlying factors for these challenges, based on the stories from the young people and the theoretical contribution, are being analysed.

In the study we reach the following conclusions: The young people, previously in care, that we interview in the study, are all experiencing a number of mental and social challenges, which can stand as a barrier in regards of completing an education. Most of the young people tell us about a turbulent time of being in care, being placed at different families and having their caseworkers and contact persons changed, which has led to discontinuous and temporary relations between the young people and the professionals. In some cases the many shifts have led to missing emotional attachments and in other cases the shifts have led to emotional let downs for the young person. Several of the young people tell us about other problems related to the social work, in which they experience, that what has been done, has been done too late. At the same time they feel, that they have been misunderstood and that their problems have been downplayed. This is a reason why the

young people continue to go back to their biological parents, after their placement in foster family has ended. This can ultimately be hurtful for the young people and can affect their possibilities for completing an education.

The young people all use different strategies to handle their challenges. These strategies can result in different forms of anti-social and social behaviour, which potentially can be different from the societal norms and can go between rejecting themselves from the community using marihuana as a getaway from the problems, to a more outreaching behaviour in which the young people seek some kind of fellowship and recognition in criminal environments. The strategies used by the young people can be more or less appropriate, and in some cases they can lead to more or new challenges in relation to completing an education, since the young people can be kept in inappropriate patterns of action in which the person lives on the edge of society.

The study ends with concluding that many of the young people's challenges and inappropriate strategies for solving these can be traced back to their relationship with their biological parents, which often is characterised by absence, lack of recognition and/or mental and physical violence. This is why it is essential to understand this relation when trying to understand the challenges experienced by the young people. Despite the young people's problematic relationship to the parents, several of them also express a sense of loyalty to the parents. The relation to the parents can thus be seen as complex and opposite, since the parents on one side have been one of the main reasons for the experienced challenges, and on the other side a very important part of the young people's lives. The young people therefore both wish to free themselves from the parents as well as they experience a great dependence on them. The relation to the parents affect the young people in both a negative and positive sense in relation to completing an education, since the young people experience the parents both as a burden and as an anti-role model, for whom the young people do not wish to live their lives. The relationship to the parents can therefore be seen as an underlying factor for the young people's perceived challenges in relation to completing an education, and as a motivational factor, thus having the possibility to obtain a better life than their parents.

Resumé

Dette speciale omhandler de udfordringer, tidligere anbragte unge giver udtryk for at opleve i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

Undersøgelsen er et kvalitativt studie baseret på syv narrative interviews med tidligere anbragte unge i alderen 17-22 år. Det teoretiske bidrag består af John Bowlby, Erik Erikson, Axel Honneth, Peter Berger & Thomas Luckmann, Howard S. Becker samt Pierre Bourdieu, som alle benyttes til at belyse de unges oplevede udfordringer. Teorivalget udspringer ligesom vores metodiske valg af de unges fortællinger, hvor vi via en induktiv tilgang bygger på principper for Grounded theory, har forsøgt at gå eksplorativt til feltet.

Analysen er inddelt i tre dele:

Analysedel 1 omhandler de unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Analysedel 2 omhandler de unges håndtering af disse udfordringer.

Analysedel 3 omhandler de bagvedliggende faktorer, der på baggrund af de unges fortællinger og teoretiske perspektiver, kan ligge til grund for deres udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

De tidligere anbragte unge i undersøgelsen oplever alle en række psykiske og sociale udfordringer, som kan påvirke deres mulighed for at gennemføre en uddannelse. De fleste af de unge har oplevet et turbulent anbringelsesforløb med skift i anbringelser, sagsbehandlere og kontaktpersoner, hvilket har ført til midlertidige relationer mellem de professionelle og de unge. I nogle tilfælde har de mange skift resulteret i en manglende tilknytning, mens de i andre tilfælde, har ført til følelsesmæssige svigt. Det er derfor stadig forældrene, de unge søger tilbage til efter endt anbringelse, hvilket nogle af de unge giver udtryk for kan være direkte hæmmende for deres mulighed for at gennemføre en uddannelse. Flere af de unge fortæller, at der ikke er blevet grebet ind i tide. Samtidig føler de sig misforstået, hvorfor deres problemer i nogle tilfælde er blevet bagatelliseret.

De unge fortæller om forskellige håndteringsstrategier for at imødekomme deres udfordringer. Disse håndteringsstrategier resulterer i forskellige former for asocial og social adfærd, som alle er potentiel afvigende. Nogle melder sig ud af fællesskabet og bruger hash som en flugtvej væk fra problemerne. Andre udviser en opsøgende adfærd, hvor de søger fællesskab og anerkendelse i kriminelle miljøer. De unges håndteringsstrategier kan således være mere eller mindre hensigtsmæssige og i værste fald føre til yderligere udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

Undersøgelsen peger på, at mange af de unges udfordringer og uhensigtsmæssige håndteringsstrategier kan spores tilbage til relationen til deres forældre. De unge karakteriserer relationen som enten fraværende, ikke anerkendende, konfliktfyldt og/eller psykisk og fysisk voldelig. Det er derfor væsentligt at tage udgangspunkt i de unges relation til deres forældre i forståelsen af de unges oplevede udfordringer.

Til trods for de unges problematiske forhold til forældrene, oplever flere af de unge en stor loyalitetsfølelse til forældrene. Relationen til forældrene kan betragtes som kompleks og modsatrettet, da forældrene på den ene side har været én af hovedårsagerne til de unges oplevede udfordringer og på den anden side udgør en vigtig del i deres liv. De unge ønsker derfor både at frigøre sig fra forældrene samtidig med, at de oplever en stor afhængighed til dem. Forældrerelationen påvirker dog ikke kun den unge i en negativ retning, da de også oplever forældrene som anti-rollemodel for, hvordan de unge ikke ønsker at leve deres liv. Forældrerelationen kan derfor både ses som en bagvedliggende faktor for de unges oplevede udfordringer og som en motivationsfaktor for, at de unge ønsker at gennemføre en uddannelse og derigennem opnå et andet liv end deres forældre.

Indholdsfortegnelse

1 Problemfelt	4
1.1 Problemformulering	7
1.1.1 Begrebsafklaring.....	7
2 Afgrænsning	9
3 Projektets opbygning	10
4 Metodiske overvejelser	11
4.1 Erkendelsesrejsen	11
4.2 Det empiriske grundlag	12
4.3 Metodevalg.....	13
4.3.1 At gå eksplorativt til feltet	13
4.3.2 Fortællingens betydning i den biografisk-narrative tilgang.....	14
4.3.3 På grænsen mellem etik og videnskab: Det narrative interview i praksis	17
4.4 Forskerens rolle	20
4.4.1 Vores forståelseshorisont.....	21
4.5 Rekrutteringsprocessen af projektets hovedinformanter	22
4.5.1 Udvælgelseskriterier & 'gatekeepers'	23
4.5.2 Brevet.....	23
4.6 Vurdering af undersøgelsens empiri.....	24
4.7 Analysestrategi	26
4.7.1 Den åbne kodning	26
4.7.2 Analysens indhold og struktur	27
5 Det teoretiske perspektiv på tidligere anbragte unge	29
5.1 Teoretisk belysning af de unges oplevede udfordringer	29
5.2 Teoretisk belysning af de unges håndtering	33
5.3 Teoretisk belysning af de bagvedliggende faktorer	35

5.4 Afsluttende diskussion af undersøgelsens teoretiske bidrag	38
6 Præsentation af undersøgelsens informanter	40
6.1 Ungeportrætter.....	40
7 Analysen	44
7.1 Analysedel 1: De unges oplevede udfordringer	45
7.1.1 Psykiske udfordringer	45
7.1.2 Sociale udfordringer	48
7.1.3 Manglende hjælp og anerkendelse.....	54
7.1.4 Brud i relationer til professionelle	58
7.1.5 Delkonklusion.....	63
7.2 Analysedel 2: De unges håndtering.....	65
7.2.1 Den asociale adfærd.....	66
7.2.2 Den sociale adfærd	71
7.2.3 Ungdomsårenes betydning for de unges håndtering.....	75
7.2.4 Delkonklusion.....	77
7.3 Analysedel 3: De bagvedliggende faktorer.....	78
7.3.1 Den fraværende og ikke anerkendende relation	80
7.3.2 Den konfliktfyldte relation	84
7.3.3 Den voldelige relation.....	87
7.3.4 Forældrene som anti-rollemodeller.....	92
7.3.5 Delkonklusion.....	94
8 Konklusion	95
9 Perspektivering.....	98
10 Litteraturliste	101
Bilag 1: Narrativ interviewguide.....	108
Bilag 2: Brev til de unge	110

Bilag 3: Præsentation af informanter	111
Bilag 4: Åben kodning	112
Bilag 5: Teorioversigt	113
Bilag 6: Oversigt over lydfiler	114

1 Problemfelt

Uddannelsessystemet udgør den arena, hvor den unges integration i samfundet først og fremmest finder sted. Uddannelse danner ligeledes en vigtig samfundsmæssig ramme om de unges overgang fra barndommen til en tilværelse som selvforsørgende voksne på arbejdsmarkedet (Illeris et al. 2009: 79). I takt med, at flere jobs beror på faglighed og viden, udgør uddannelse i dag en vigtig faktor for at få et arbejde (Nørbygaard 2012: 62). Regeringen forsøger at komme problemet med marginalisering af unge til livs ved at sikre, at flere unge får en ungdomsuddannelse. Af regeringsgrundlaget fremgår det, at: *"Det er regeringens mål, at 95 procent af alle unge gennemfører mindst en ungdomsuddannelse"* (Regeringsgrundlaget 2011: 16). Derudover er det et af Regeringens 2020-mål, at mindst 50 procent af udsatte børn og unge som 25-årig skal have gennemført en ungdomsuddannelse i 2020. Tallet lå i 2011 på 36 procent (Regeringens 2020-mål). Seniorforsker på SFI Lars Benjaminsen udtaler i en artikel i Dagbladet Information, at målsætningen er udmærket, men tvivler på, at det er realistisk: *"Intentionen om at mange som muligt skal i uddannelse, er udmærket, men for en betydelig del af restgruppen er det rigtig vanskeligt, fordi de har alvorlige sociale og psykiske problemer"* (Richter 2012). Det politiske fokus på, at 95 procent af alle unge og 50 procent af udsatte unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse har den paradoksale sideeffekt, at det nærmest er blevet illegitimt at være ufaglært, hvilket medfører en yderligere marginalisering af de unge, som ikke får en kompetencegivende uddannelse. At den samfundsmæssige udvikling samtidig fjerner alternative veje, der kan føre til selvforsørgelse og dermed et værdigt liv, gør situationen svær for dem, der af den ene eller anden årsag ikke lykkes i uddannelsessystemet (Illeris 2009: 107).

Tidligere anbragte unge er stærkt overrepræsenterede blandt de unge, der ikke får en ungdomsuddannelse. En undersøgelse, udarbejdet af SFI i 2011 viser, at 53-60 procent¹ af alle tidligere anbragte ikke har nogen afsluttet uddannelse udover grundskolen som 24-årige, mens dette kun er gældende for 16 procent af de 24-årige i befolkningen generelt (Olsen et al. 2011: 80). At størstedelen af tidligere anbragte unge ikke har taget en ungdomsuddannelse, kan blandt andet forklares ved at se på de fysiske og psykiske udfordringer samt adfærdsvanskeligheder og et ofte turbulent anbringelsesforløb, som kan have påvirket de unges skolegang i grundskolen. En forløbsundersøgelse af årgang 1995 af anbragte unge, foretaget af SFI, konkluderer, at anbragte

¹ Afhængigt af anbringelsestidspunktet.

børn oftere er et klassetrin bag andre børn, at de oftere starter senere i skole samt at over 50 procent endnu ikke har gennemført 9. klasse som 15-årige (Lausten 2013: 50-67).

Forskningsresultaterne indikerer, at der er en negativ sammenhæng mellem at være tidligere anbragt og have større risiko for at blive marginaliseret fra uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, hvilket understøttes af en række nationale og internationale undersøgelser, der beskriver anbragte børn og unge som en særlig udsat gruppe, hvad angår socialøkonomiske, demografiske og psykosociale forhold (Egelund et al. 2008; Lausten et al. 2013; Vinnerljung & Sallnäs 2008). Dette skyldes blandt andet, at anbragte børn og unge statistisk set lider af flere psykiske sygdomme og hyppigere er diagnosticeret med ADHD, autisme og adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser end deres jævnaldrene (Egelund et al. 2008). Udover at den socioøkonomiske ulighed mellem anbragte og jævnaldrene kommer til udtryk i den fysiske og psykiske sundhed, udviser en større andel af anbragte en såkaldt "risikoadfærd". Forløbsundersøgelsen dokumenterer, at flere anbragte unge i 15-års alderen end jævnaldrende udviser en risikobetonet og grænsesøgende adfærd, der blandt andet kommer til udtryk i selvskadende adfærd og øgede erfaringer med alkohol, stoffer, kriminalitet og abort (Lausten et al. 2013:105-127). Det er ligeledes dokumenteret, at de unges familiemæssige baggrund har stor betydning for de unges chancer for at gennemføre en ungdomsuddannelse, hvor forhold som forældrenes videregående uddannelser, om de unge er vokset op i en familie med en høj indkomst, og om de er vokset op med begge deres forældre er af betydning. Mange af de faktorer, der øger chancerne for en ungdomsuddannelse er altså uden for rækkevidde for tidligere anbragte unge, hvis liv ofte er præget af turbulente anbringelsesforløb, skilsmissebaggrunde og biologiske forældre med svage socioøkonomiske baggrunde (Egelund et al. 2009).

Når et anbragt barn fylder 18 år opstår et anden væsentlig udfordring. I denne overgang markeres et mærkbart skifte i de unges liv, da han/hun juridisk set forlader børne- og ungdomslivet og træder ind i voksenlivet. Ved det fyldte 18. år overgår de unge fra børn- og ungesystemet under *Bekendtgørelse om lov om social service* (Serviceloven) til i stedet at høre til voksensystemet under *Bekendtgørelse om loven om aktiv socialpolitik* (Aktivloven). Her er de unge på lige fod med resten af befolkningen, hvor de skal leve op til de juridiske krav for at være berettiget offentlig forsørgelse. Lever de unge ikke op til disse krav, er der risiko for sanktionering (Luckow et al. 2013: 26). Forskning på området viser, at anbragte børn i udslusningsfasen af deres anbringelse ved

18-års alderen står med udfordringer, de ikke kan løse alene (Malmborg & Myrup 2005, Bakketeig & Backe Hansen 2008: 18-19, Bratterud & Storhaug 2008: 54), samtidig med, at chancerne for, at de unge gennemfører en uddannelse øges gennem stabilitet og støtte gennem hele uddannelsesperioden (Egelund & Hestbæk 2003). For at imødekomme denne problemstilling og udjævne den strukturelle og lovgivningsmæssige bratte overgang for anbragte unge, kan kommunerne ud fra Servicelovens § 76 tilbyde hjælp til anbragte og tidligere anbragte unge fra de er 18 til 22 år, hvis det vurderes, at den unge har behov for støtten i form af efterværn.

Efterværnsindsatsen skal sikre, at den unge bliver hjulpet videre i voksenlivet ved at *”(...) bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, f.eks. anskaffelse af selvstændig bolig”* (Serviceloven § 76). Efterværnsindsatsen indebærer som oftest en forlængelse af anbringelsesperioden eller, at den unge tildeles en kontaktperson² efter, at han/hun er flyttet fra sit anbringelsessted. Andre støttemuligheder som psykologsamtaler og støtte via netværks- eller samtalegrupper og mødesteder for tidligere anbragte, kan ligeledes tilbydes den unge, hvis det vurderes, at den pågældende har behov for det (Vejledning til Serviceloven).

Forskning på efterværnsområdet har indtil videre fokuseret på de positive aspekter ved efterværn og viser således, at tidligere anbragte unge, som modtager efterværnsforanstaltninger, har større chance for at klare sig bedre i voksentilværelsen (Egelund 2009: 212; Bakketeig & Becke-Hansens 2008) og for at få en karriere efterfølgende (Clausen og Kristofersen 2008 i Mølholt 2012) sammenlignet med anbragte unge, som ikke modtager efterværn. Der er dog forsket ganske lidt i, hvordan unge, der er i efterværn klarer sig i forbindelse med at gennemføre en uddannelse (2008 i Mølholt 2012). SFI's midtvejsevaluering af et igangværende efterværnsinitiativ *”Vejen til Uddannelse og beskæftigelse”* slår dog fast, at unge i efterværn, til trods for den ekstra støtte, der fører med foranstaltningen, stadig er udfordret på en række områder, som påvirker deres mulighed for at gennemføre en uddannelse. Nogle af disse udfordringer omhandler blandt andet de unges parathed og trivsel, organisatoriske vilkår og deres muligheder i samfundet (Luckow et al. 2013: 55-74).

² Efterværnsstøtte efter Servicelovens § 76 vil ofte bestå af, at den unge får tildelt en kontaktperson eller en pædagog, som besøger den unge i hans/hendes nye hjem og hjælper den unge med at lære at klare hverdagens udfordringer (Andersen et al.: 2012).

For at forstå, hvorfor 53-60 procent af de tidligere anbragte unge endnu ikke har gennemført en ungdomsuddannelse som 24-årige (Olsen et al. 2011: 80), ønsker vi, ud fra de unges eget perspektiv, at undersøge deres oplevede udfordringer i forhold til at gennemføre en uddannelse. På denne baggrund lyder vores problemformulering således:

1.1 Problemformulering

Hvordan kan tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en ungdomsuddannelse forstås?

1.1.1 Begrebsafklaring

Vi vil i følgende afsnit uddybe, hvordan vi forstår nogle af de begreber, der indgår i problemformuleringen:

Tidligere anbragte unge

Med tidligere anbragte unge mener vi unge, som har været anbragt uden for hjemmet i en kortere eller længere periode. Vi har ikke sat en tidsmæssig begrænsning i forhold til, hvor længe de unge skal have været anbragt eller et tidspunkt for, hvornår den første anbringelse skal have fundet sted. Til gengæld omfatter undersøgelsens empiriske grundlag udelukkende unge, hvis anbringelsesgrundlag til dels er forældrenes manglende forældreevne. Derudover har vi valgt kun at inddrage unge, som på nuværende tidspunkt er i efterværn. Efterværn er en foranstaltning, der efter § 76 i Serviceloven kan gives til unge, der har været anbragt uden for hjemmet, umiddelbart op til de er fyldt 18 år. Afgørelsen om efterværn skal træffes senest seks måneder inden den unge fylder 18 år og kan forløbe indtil vedkommende fylder 23 år. Målgruppen for efterværn og undersøgelsens informanter er således tidligere anbragte unge mellem 17 og 22 år.

Oplevede udfordringer

Med oplevede udfordringer menes de udfordringer, som de unge giver udtryk for at opleve i deres fortællinger i forhold til at gennemføre en uddannelse.

Ungdomsuddannelse

Med ungdomsuddannelse mener vi både studieforberevende og erhvervsrettet uddannelse, som kan anskues som en indgang til videregående eller kompetencegivende uddannelser, der i forlængelse af Regeringens sigte kan være med til at forebygge en marginalisering af de unge.

2 Afgrænsning

I dette afsnit ønsker vi at gøre rede for nogle af de fravalg, vi har gjort os i forbindelse med undersøgelsens emne, empiri og metode.

I forhold til emne har vi valgt at afgrænse os fra betydningen af de unges etnicitet, køn og geografiske placering. Derudover har vi valgt at afgrænse os fra at vurdere informanternes anbringelsesforløb og effekten af deres anbringelse, ligesom vi heller ikke vurderer informanternes udbytte af efterværn.

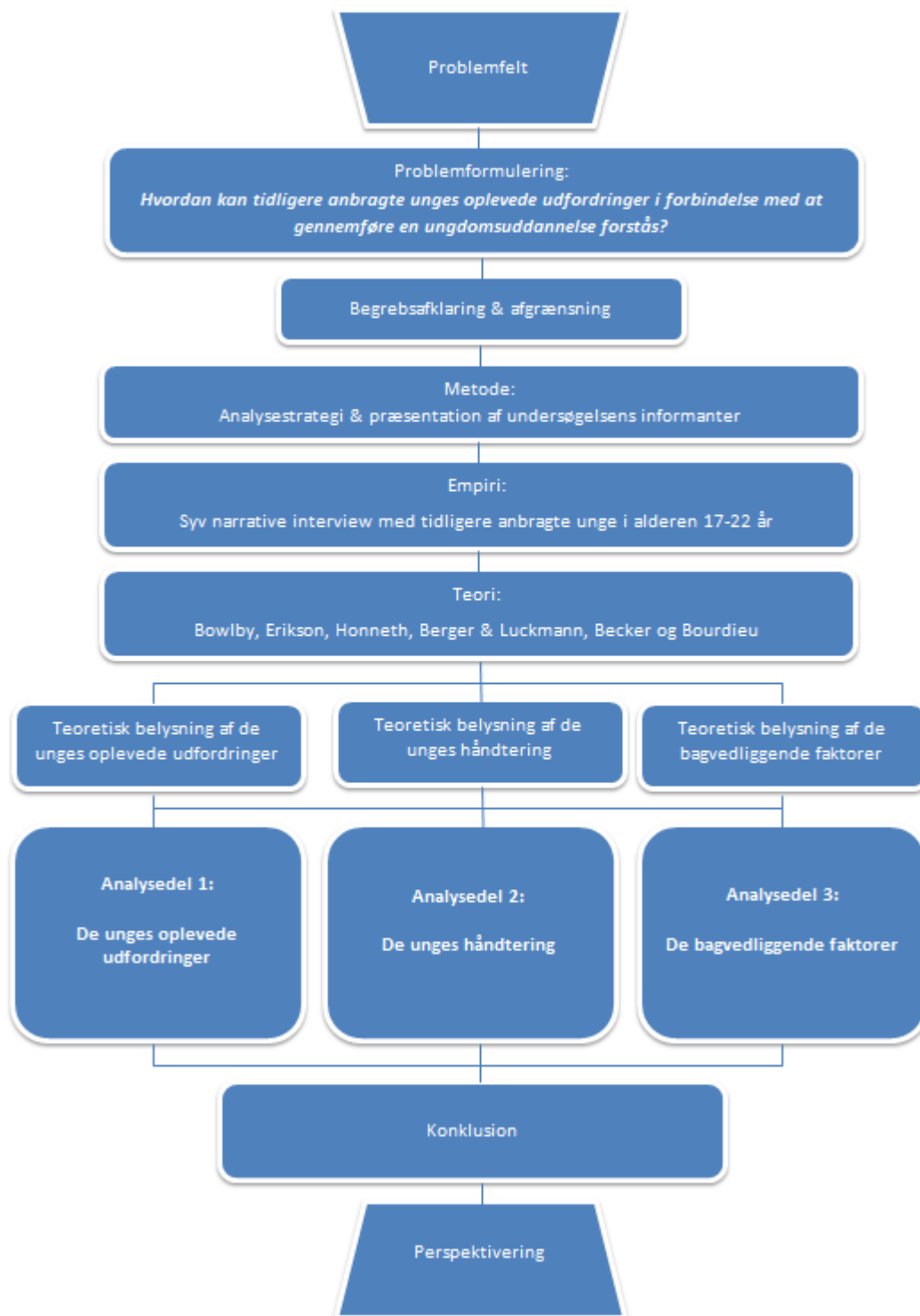
Andre afgrænsninger omhandler undersøgelsens empiri, idet vi har undladt at interviewe tidligere anbragte unge, der *ikke* modtager efterværn. Disse unge kan opdeles i tre overordnede kategorier: De mere ressourcestærke tidligere anbragte unge, hvor det vurderes, at de ikke har behov for efterværn. De mere ressource svage tidligere anbragte unge, der vurderes behandlingskrævende og som derfor overgår til Socialforvaltningen under Handicap afdelingen. De ”systemtrætte” unge, som vurderes egnet til efterværn, men vælger at sige nej til foranstaltningen, da de er trætte af at være i systemet.

Metodisk afgrænser vi os fra at benytte os af kvantitativ metode og en statistisk fremstilling af målgruppen, da undersøgelsen ikke har haft til hensigt at komme med generelle betragtninger om tidligere anbragte unge som en samlet gruppe.

Således har vi forsøgt at snævre vores forskningsområde ind gennem en emnemæssig, empirisk og metodemæssig afgrænsning.

3 Projektets opbygning

For at skabe et overblik over projektets opbygning, har vi udarbejdet følgende model, der illustrerer projektets dele, og hvordan de spiller sammen:

Figur 1: Projektdesign

4 Metodiske overvejelser

Formålet med dette kapitel er at redegøre for vores metodiske overvejelser. Kapitlet vil indeholde vores bagvedliggende motivation for at skrive om tidligere anbragte unge, samt den erkendelsesrejse, der førte til vores specifikke forskningsinteresse. Derudover vil vi præsentere vores rekrutteringsproces af projektets hovedinformanter samt vores etiske overvejelser omkring interviewsituationen. Afslutningsvis vil vi diskutere undersøgelsens analysestrategi bestående af en åben kodningsproces byggende på elementer fra Grounded theory samt en præsentation af undersøgelsens overordnede analysekategorier og struktur.

4.1 Erkendelsesrejsen

Indledningsvis ønsker vi at beskrive vores erkendelsesrejse, der ligger til grund for undersøgelsens forskningsinteresse, metodevalg og empiriske grundlag.

Motivation

Vores motivation for at lave denne undersøgelse bunder i en stor fælles interesse for socialt arbejde med udsatte unge. Denne interesse har været gennemgående for både vores tidligere studieprojekter og arbejds erfaring. Jin har en bachelor fra RUC i Geografi og Socialvidenskab, hvor hun skrev bachelorprojekt om det at være ung og hjemløs. Derudover har hun beskæftiget sig med udsatte unge både gennem sit frivillige arbejde på Krisecenteret Danner samt sit arbejde på Asylcentret Kongelunden. Anemone har en baggrund som socialrådgiver og skrev bachelorprojekt om unge flygtninges vilkår i Danmark. Arbejdsmæssigt har hun flere års erfaring med anbragte unge fra et socialpædagogisk opholdssted. Derudover har hun et personligt kendskab til flere anbragte børn og unge, da hun selv er vokset op som biologisk barn i en plejefamilie blandt en stor søskendeflok af plejebørn.

Samarbejdet med SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

På baggrund af vores forskningsinteresse tog vi kontakt til forhenværende seniorforsker på SFI, Turf Böcker Jacobsen, som på daværende tidspunkt var programleder for socialt arbejde med udsatte børn og unge. Med SFI's tidligere forskning om anbragte unge in mente, efterspurgte Turf

kvalitativ viden om tidligere anbragte unge i efterværn, hvilket stemte godt overens med vores forskningsinteresse, hvorfor vi indledte et samarbejde.

Forståelser og fremkomst af nye erkendelser

Vores første idé var at undersøge, hvilke udfordringer tidligere anbragte unge i efterværn oplever i overgangen fra at være anbragt til at blive selvstændige voksne. Efter at have læst os ind på området og talt med flere professionelle som arbejder med unge i efterværn, stod det os dog klart, at de unge i efterværn endnu ikke har oplevet dette skifte, da efterværnet udskyder overgangen fra at være anbragt til at skulle stå på egne ben efter efterværnets afslutning, når han/hun fylder 23 år. Da målgruppen for denne undersøgelse er tidligere anbragte unge i alderen 17-22 år, som er i efterværn, har vi i følgende speciale ikke kunnet undersøge, hvilke udfordringer tidligere anbragte unge oplever, når de står uden hjælp eller støtte fra kommunen.

Herefter var vores idé at undersøge, om tidligere anbragte unges fremtidsdrømme stemmer overens med den politiske dagsorden og målsætning om, at 95 procent af alle unge skal have en ungdomsuddannelse (Regeringsgrundlaget 2011: 16). Efter at have mødt de unge og hørt deres historier stod det os klart, at de tidligere anbragte unge i overensstemmelse med det politiske sigte, alle ønskede at komme i uddannelse og blive selvforsørgende gennem beskæftigelse. Alligevel viser en forskningsundersøgelse, at 53-60 procent af alle tidligere anbragte unge stadig ikke har gennemført en ungdomsuddannelse i en alder af 24 (Olsen et al. 2011: 80). En anden undersøgelse påpeger, at tidligere anbragte unge på trods af øgede foranstaltninger gennem efterværn stadig oplever udfordringer, der påvirker deres muligheder for at gennemføre en uddannelse. Vi har derfor fundet det væsentligt at undersøge, hvilke udfordringer, tidligere anbragte unge oplever i forbindelse med at gennemføre en ungdomsuddannelse³.

4.2 Det empiriske grundlag

For at opnå en forståelse af tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse, finder vi det nødvendigt at interviewe de unge selv. De unge er således undersøgelsens hovedinformanter, hvis fortællinger udgør undersøgelsens analytiske grundlag. På

³ Fremover vil vi referere til ungdomsuddannelse som uddannelse.

denne baggrund består undersøgelsens empiriske grundlag af syv narrative interview med tidligere anbragte unge i efterværn i alderen 17-22 år.

4.3 Metodevalg

For at undersøge de unges udfordringer har vi valgt at gå eksplorativt til værks gennem en åben tilgang bestående af Grounded theory, der ud fra sigtet om at 'gå til sagen selv' lægger sig op af en fænomenologisk ontologi, der blandt andet anser sproget for at være et udtryk for menneskers 'verdenshorisont', hvorfra verden erfares (Rendtorff 2009: 286). 'Den sociale verden' skal således ikke forstås som en objektiv videnskabelig genstand, men som en konstruktion, der konstrueres igennem menneskelig meningsdannelse og erfaring (Rendtorff 2009: 305).

Da vi er interesserede i at undersøge, hvordan de unges oplevelser i forhold til uddannelse og beskæftigelse kan forstås, finder vi det oplagt at lægge os op ad hermeneutikken, der med 'fortolkningen' i fokus, sigter efter forståelsen af: *"(...) tekster, dialog og samtale samt sociale handlinger i praksis"* (Højberg 2009: 311).

I forsøget på at 'indfange' de unges livsverdener har vi valgt det narrative interview. Denne interviewform bygger på en socialkonstruktivistisk og fænomenologisk forståelse, hvor målet i forlængelse af fænomenologiens sigte er at sætte en parentes om sin egen forforståelse og på den måde forsøge *"(...) at indhente livsverdenens intentionalitets- og væsensstrukturer således som de viser sig i aktørernes erfaring"* (Rendtorff 2009: 286).

Med disse metodiske og videnskabsteoretiske valg in mente indskriver vi os i en fortolkningsvidenskabelig tradition, hvor vi kombinerer nogle grundlæggende teoretiske antagelser fra fænomenologien, hermeneutikken og socialkonstruktivismen. Vi er bevidste om, at de videnskabsteoretiske retninger adskiller sig fra hinanden på flere områder, hvorfor vi i det følgende afsnit vil diskutere, hvordan dette kommer til udtryk i undersøgelsen.

4.3.1 At gå eksplorativt til feltet

For at undersøge, hvilke udfordringer de unge selv lagde vægt på i deres fortællinger, ønskede vi at gå så åbent og eksplorativt til værks som muligt. Vi besluttede os derfor for at lægge os opad af

udvalgte principper for Grounded theory, der er udviklet af de amerikanske sociologer Anselm L. Strauss (1916-1996) og Juliet Corbin (1942). Grounded theory var oprindeligt en udelukkende induktiv metode, men blev senere videreudviklet til at være en induktiv-deduktiv strategi, hvor teorien opbygges gennem en skiftende analyseproces mellem empiri og teori (Boolsen 2006: 145). En styrke ved Grounded theory er, at teorien kan *"(...) tilbyde indsigt, forbedre forståelse og være et meningsfuldt parameter, når der skal handles – alt sammen, fordi det er datafunderet"* (Strauss & Corbin 1998: 12 i Boolsen 2006: 146). Empirien ligger derved til grund for, hvilken sekundær empiri og teori, der er relevant at benytte i analysen. Samtidigt er teorien med til at definere rammerne for den efterfølgende empiriindsamling, hvorfor den oprindelige intensjon om at gå åbent til empirien begrænses. I stedet er der mulighed for, at efterprøve de begreber og kategorier som den induktiv-deduktive kodningsproces munder ud i, hvilket kan bidrage til en øget forståelse af det givne fænomen (Boolsen 2010: 207). Vi håber, at vi ud fra principper for åben kodning kan opnå et empirisk grundlag, der i så høj grad som muligt tager udgangspunkt i de unges livsverdener og herunder de udfordringer, de unge selv fremhæver som særlig problematiske i forhold til at gennemføre en uddannelse.

4.3.2 Fortællingens betydning i den biografisk-narrative tilgang

Til analysen af de unges fortællinger om deres oplevede udfordringer finder vi det relevant at benytte os af nogle aspekter fra den biografisk-narrative tilgang. Grundantagelsen for denne tilgang er, at informanternes livsfortællinger giver et indblik i *"det levede liv"* (Antofft & Thomsen 2002: 159). Således lægger tilgangen sig op ad et fænomenologisk sigte med henblik på at *"(...) gå direkte til sagen selv uden forudgivne teorier og metoder"* (Filmer et al. 1972 i Rendtorff 2009: 285). Den franske filosof Jean-Paul Sartre sammenligner fænomenologien med en jazzimprovisation, hvor virkeligheden ligesom musikken skabes gennem improvisation, og hvor forskningens sigte derfor bliver at *"(...) indfange virkeligheden ved at lade sig lede af de umærkelige variationer, der gives i den intuitive sansning af verden"* (Rendtorff 2009: 285). Vores sigte er således at lægge os så tæt på informanternes fortællinger som muligt og derigennem forsøge at *'indfange deres livsverdener'*.

Fortællingerne ansues som subjektive meningskonstruktioner, hvor det ikke er muligt at nå frem til en endegyldig sandhed. De unges fortællinger betragtes tværtimod som et udtryk for forskellige perspektiver og tolkninger på sociale fænomener, hvor man interesserer sig for *"(...) sammenhænge og mønstre mellem begivenheder"* (Bruner 1986: 11-46 i Bo 2012: 141). De unges fortællinger skal

derved forstås i sammenhæng med hinanden i tid og rum. Professor ved Syddansk Universitet Marianne Horsdal sammenligner processen med:

”(...) barndommens opgavehæfter, hvor man skulle forbinde en række punkter, der var angivet ved en talrække, og når forsøget var lykkedes, fremstod et billede, en figur af de forbundne punkter. Denne proces med at finde et mønster ligner det, som finder sted, når mennesker har et stort behov for at blive ved med at fortælle om en chokerende oplevelse.”

(Horsdal 2005: 36)

Gennem den narrative konstellation, der skabes mellem de forskellige fortællingselementer, tilføres der i et retroperspektiv mening og værdi til enkeltstående hændelser. Det er ifølge Horsdal 'plottet' i form af fortællingens røde tråd, der giver fortællingen mening, og som individet særligt har behov for at trække på ved større livsændrende begivenheder, hvor fortid, nutid og fremtid skal hænge sammen i forståelsen af *”(...) egne og andre menneskers intentioner, handlinger og affekter, når vi skal forsøge at forstå 'livet'”* (Horsdal 2005: 36). I vores undersøgelse oplevede vi, hvordan én af de unge skabte en positiv fortælling om årsagen til sin anbringelse, hvori han fortæller, at hans mor indvilligede i at lade ham anbringe, fordi hun ønskede et andet liv for ham, end hun ville kunne tilbyde som aktiv stofmisbruger. I et biografisk-narrativt perspektiv kan individets positive fortælling og plot ses som en måde, hvorpå den pågældende bearbejder og håndterer mere eller mindre problematiske hændelser ved at tilføre dem mening. Den narrative tilgang kan således bidrage til undersøgelsens analytiske perspektiv på de unges fortællinger om de udfordringer de oplever i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

Den biografisk-narrative tilgang bygger udover et fænomenologisk ønske om at *”gå til sagen selv”* på en socialkonstruktivistisk ontologi, der blandt andet har til formål at belyse socialkonstruerede processer i samfundet. Socialkonstruktivistiske træk kommer blandt andet til udtryk i vores forståelse af, at informanternes udsagn er påvirket af den sociale kontekst det pågældende interview er situeret i (Rasborg 2009). I denne forståelse anses sproget for at gå forud for tænkningen, idet *”(...) sproget og dets begreber er bestemmende for, hvad vi er i stand til at tænke”* (Burr 1995: 6ff i Rasborg 2009: 351). Samtidig anses sproget som en form for en 'social handling', hvor det *at sige* noget bliver betragtet som det samme som det *at gøre* noget (Burr 1995: 7 i Rasborg 2009: 351). I

et narrativt perspektiv, betragtes de unges fortællinger ligeledes som konstituerende for deres 'identitet', hvor individets forsøg på at genskabe begivenheder og fremstilling af den oplevede 'virkelighed' ender med at blive en del af den måde personen opfatter sig selv og sin livshistorie på (Bruner 2004; Giddens 1991/1999 i Bo 2012: 130).

Derudover ligger 'den narrative styrke' i at involvere læseren i vedkommendes identifikation med undersøgelsens informanter. Gennem de unges fortællinger kan vi som læsere med andre ord "*(...) identificere os med deres situation, selvom vi ikke har et indgående kendskab til deres livssituation via egne personlige erfaringer.*" (Bo 2012: 142). Således bliver de unges fortællinger relevante for udefrakommende, idet "*(...) fortællingerne bringer læserne og tilhørerne til live*" (Bruner 2004: 45 i Bo 2012: 142) og samtidigt rummer et potentiale for at bidrage til en generel viden som "*metaforer i det store format*" (Bruner 2004: 44-45 i Bo 2012: 142).

En anden væsentlig grund til, at vi har valgt en biografisk-narrativ tilgang består i, at den muliggør en belysning af både mikro- og makrosociale processer. Alheit skelner med inspiration fra den franske sociolog Pierre Bourdieu (1930-2002), mellem to perspektiver: 'skyttegravsperspektivet' og 'generalperspektivet' (Alheit 2005: 127). Mens 'skyttegravsperspektivet' anskuer den sociale virkelighed 'indefra' fra de sociale aktørers perspektiv, indfanger 'generalperspektivet' de strukturer, der skaber rammerne for aktørerne, som de er betingede af (Alheit 2005: 127). Alheit forholder sig umiddelbart kritisk til den gængse opfattelse af, at 'skyttegravs-' og 'generalperspektivets' henholdsvis mikro- og makroperspektiver er uforenelige, da den narrative tilgang både formår at belyse informantens perspektiv samtidig med, at den blotlægger de sociale strukturer og processer, vedkommendes meningskonstruktion er involveret i (Alheit 2005: 150-151 i Jensen & Svane 2013: 12). Den amerikanske psykolog Jerome Bruner (født 1915) påpeger understøttende til denne antagelse, at fortællingen både beskriver 'den ydre virkelighed' og 'den indre vision', og derigennem både giver udtryk for individets vilje og vilkår samt holdningerne til disse vilkår. Således anskues fortællingen som et 'dobbelt landskab', der dels beskriver konsekvenserne ved individets valg og handling og samtidig belyser, hvorledes disse valg og handlinger opleves følelsesmæssigt af individet (Horsdal 2005: 44). Vi ønsker i overensstemmelse med denne antagelse både at belyse de unges oplevede virkelighed fra et skyttegravsperspektiv samt anskue, hvorledes de unges oplevede virkelighed kommer til udtryk i deres håndtering og deres forståelse af disse udfordringers bagvedliggende faktorer.

4.3.3 På grænsen mellem etik og videnskab: Det narrative interview i praksis

I kraft af, at vi er interesserede i at få et indblik i en sårbar gruppes livsverdener, er vi særligt opmærksomme på vores etiske ansvar i den kvalitative metode. En kendt forskningsmæssig og etisk problemstilling omhandler navigationen mellem forskerens etiske ansvar og videnskabelige ambitioner (Kvale 2009: 196). Følgende beskrivelse af interviewsituationen med undersøgelsens hovedinformanter vil omhandle denne balancegang. I følgende gennemgang af det narrative interview i praksis, vil vi forholde os til etiske spørgsmål omkring interviewprocessen.

Det narrative interview kan inddeles i tre faser bestående af en indledning, en hoveddel og en afslutning (se bilag 1: Narrativ interviewguide) (Horsdal 1999:106).

I den indledende fase orienterede vi interviewpersonen omkring interviewet, mens vi stillede indledende, korte og faktuelle spørgsmål om den unges alder, beskæftigelse og nuværende bosituation. Da vi ønskede at gå så eksplorativt til værks som muligt, beskrev vi kun vores projekt som ”en undersøgelse om tidligere anbragte unge” med henblik på at påvirke de unge så lidt som muligt. Efter en præsentation af undersøgelsen, forsikrede vi de unge om samtykke og anonymitet. Udover at ændre de unges navne har vi valgt at sløre hvor de bor, samt hvilket konkrete efterværnsprojekt, flere af informanterne er omfattet af. Da alle de unge er anbragt dels som følge af forældrenes manglende evne til at yde omsorg for den unge, er vi bevidste om, at det at bede dem fortælle om deres liv, kan få dem til at gennemleve og reflektere over svære og potentielt traumatiserende oplevelser fra deres barndom. Vi fandt det derfor vigtigt at skabe en tillidsfuld relation fra starten af interviewet, hvorfor vi gjorde meget ud af at skabe et trygt rum for interviewet.

I præsentationen af os selv fortalte Anemone ved det første interview, at hun selv var vokset op som biologisk barn i en plejefamilie. Vi havde forventet at det, at Anemone selv var vokset op blandt plejebørn og kendte til det at bo på et opholdssted ville være en tryghedsskabende faktor for de unge. Det viste sig dog at have den modsatte effekt, da vi oplevede, at en informant tog afstand til Anemone efter denne præsentation og i stedet rettede blikket mod Jin. Under interviewet fortalte den unge, at hun havde følt, at hun var blevet behandlet anderledes end de biologiske børn på hendes første anbringelsessted. Ud fra denne viden gav det god mening, at pigen havde vendt sig væk fra Anemone, da hun formodentligt havde forbundet Anemone med de negative oplevelser på

anbringelsesstedet. For ikke at skabe samme situation igen, undlod Anemone i de efterfølgende interview at nævne sin personlige relation til feltet.

I interviewets hoveddel har vi frem for alt undgået, at interviewet fremgik som en pseudo-terapeutisk samtale, der i værste fald kunne åbne op for smertefulde hændelser for de unge. Vi har derfor respekteret den enkeltes personlige grænser og fraholdt os at spørge ind til områder, vedkommende ikke har ønsket at uddybe (Kvale 2009: 197). Vi har via vores narrative sigte haft fokus på at forholde os lyttende, og vi har undgået at konfrontere eller udfordre informanternes fortællinger, da fokuset har været på de unge og deres oplevede virkelighed. Derudover har vi forsøgt at skabe en tillidsskabende og tryk atmosfære under hele interviewsituationen, hvor vi har bestræbt os på at fremstå uformelle og imødekommende. To af informanterne havde i denne forbindelse og med vores accept medbragt en ven og en kontaktperson. En anden parts tilstedeværelse kan muligvis have udgjort en tryghedsskabende faktor under interviewet, og kan have fået den unge til at åbne hurtigere op. Omvendt kan det også have den unge. Det er for eksempel tænkeligt, at den unge, der havde sin kontaktperson med til interviewet, har holdt igen med nogle problematikker omkring sin relation til de professionelle. Dette oplevede vi dog ikke som værende et problem. Til gengæld oplevede vi, at kontaktpersonen i flere tilfælde overtog ordet og opfordrede den unge til at tage bestemte emner op, hvilket i perioder prægede fortællingen i en særlig retning. Vi oplevede ligeledes, at informanten, der havde taget sin ven med til interviewet, undervejs spillede op til vennen, hvilket kan have medført, at informanten kom til at fremstå mere sej, end han ellers ville have gjort, hvis vi havde mødt ham alene. På baggrund af disse oplevelser, lagde vi i de efterfølgende interview op til, at vi helst ville tale med den unge alene. Grundet den i forvejen svære indgang til feltet valgte vi dog stadig at være åbne for, at den unge kunne medbringe en ven eller en kontaktperson som støtte, hvis de havde behov. På denne baggrund valgte vi at gå på kompromis med vores interviewideal for at sikre så mange interview med tidligere anbragte unge som muligt.

En anden væsentlig pointe i forbindelse med interviewsituationen omhandler de fysiske rammer for interviewet. Da vi har benyttet os af kommunale 'gatekeepers', har det været vigtigt for os at frigøre undersøgelsen fra kommunale sammenhænge og i stedet forsøge at fremstå som en selvstændig part. Et eksempel på, hvor dette ikke lykkedes var med én af de unge, hvis møde vi observerede. Vi havde forud for mødet aftalt, at vi efterfølgende ville lave et opfølgende interview med den unge

hjemme hos den pågældende. Da mødet sluttede skyndte vedkommende sig ned på gaden for at ryge, mens vi blev og takkede de professionelle for, at vi måtte observere mødet. Da vi kom ned på gaden, var den unge ikke til at finde nogen steder, og da vi endelig fik fat på ham per telefon, aflyste han vores interviewaftale med undskyldning om, at han var træt efter mødet. Dette kan meget vel have været sandheden, da mødet fordrede, at han skulle tage stilling til en række problemer i sit liv, men det kan også have handlet om, at det, at vi blev og snakkede med de professionelle efter mødet i stedet for at gå ud med ham indirekte gjorde, at han forbandt os med det system, han er træt af, og at vi derfor mistede hans fortrolighed. For at dette ikke skulle ske igen har vi bestræbt os på at afholde interviewene på så neutrale steder som muligt. Vi har derfor med én enkelt undtagelse undladt at benytte kommunernes lokaler. Vi ved fra de unges sagsbehandlere og fra tidligere undersøgelser, at mange anbragte unge er møde- og systemtrætte (Böcker Jakobsen et al. 2010: 81), og vi fornemmer, at det, at vi har mødtes med de unge uden for kommunen, har understøttet indtrykket af os som eksterne parter i forhold til kommunen. Vi håber, at dette har gjort det nemmere for de unge at forholde sig åbent og ærligt i deres fortællinger om denne⁴.

En anden væsentlig beslutning omhandlede den tidsmæssige ramme for interviewet. Ved et klassisk narrativt livshistorie-interview anbefales det, at man afsætter tre til fire timer til interviewet, så informanten har god tid til at fortælle fra sin første erindring og helt op til i dag (Horsdal 1999: 107). Ud fra vores viden om målgruppen, vidste vi, at det ville blive svært at rekruttere informanter, hvis det betød, at de skulle afsætte tre til fire timer til interviewet. Vi gættede i stedet på, at vi maksimum ville kunne holde deres koncentration i omkring halvanden til to timer, hvilket vi derfor valgte vi at sætte som tidsrammen for interviewet. Da vi var nervøse for, om de unge kunne nå at fortælle fra deres første erindring og helt frem til i dag som det narrative interview angiver, valgte vi i stedet at bede dem om, at fortælle fra det tidspunkt, hvor det blev besluttet at de skulle anbringes.

Efter, at interviewpersonen havde fortalt sin historie, indledtes en afsluttende fase, der gav os som interviewere mulighed for at belyse eventuelle uklarheder i de unges fortællinger. Her stillede vi uddybende spørgsmål, da vi ønskede at af- eller bekræfte nogle af de teser, der var opstået

⁴ I et enkelt tilfælde valgte vi at gøre en undtagelse og foretage interviewet på kommunen, da dette var et ønske fra informanten, da den unge i forvejen skulle til et møde på kommunen den dag. Det var ikke vores opfattelse, at de kommunale rammer var hæmmende for interviewet i kraft af, at det var på informantens eget ønske.

undervejs i dataindsamlingsprocessen. Teseerne byggede blandt andet på resultater fra andre undersøgelser om tidligere anbragte unge, teori samt erfaringer fra foregående interview. Strukturen for den afsluttende del i det narrative interview minder med sine spørgsmål og svar derved i højere grad om et semistruktureret interview (Horsdal 1999:108-109). Afhængigt af den unge vi interviewede, ændrede vi på rækkefølgen mellem interviewets hoveddel og den afsluttende del. De unge, der var mere afventende og usikre eller som ikke fik talt sig varme i den indledende del af interviewet, kunne have svært ved at tale åbent og frit om dem selv som det narrative interview lægger op til. For dem var det en hjælp, at vi startede med at stille flere konkrete spørgsmål i starten af interviewet, hvorefter de efterfølgende i højere grad selv kom på banen.

Afslutningsvis ønsker vi at forholde os til dilemmaet om den videnskabelige interesse og de etiske overvejelser. Ved at skabe en god oplevelse for informanterne, mener vi ikke, at det er et spørgsmål om et 'enten-eller', men derimod et 'både-og'. Vi mener med andre ord, at det er muligt både at opnå en dybdegående videnskabelig indsigt og samtidig respektere og forholde sig til de enkelte informanternes integritet. Dette mener vi på baggrund af, at vores informanter alle gav udtryk for, at interviewet havde været en god oplevelse for dem samtidig med, at deres oplevelser har bidraget til meget personlige og følelsesmæssige fortællinger, der i overensstemmelse med vores forskningsmæssige interesse udgør det empiriske grundlag for belysningen af tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forhold til at gennemføre en uddannelse.

4.4 Forskerens rolle

I dette afsnit ønsker vi at diskutere nogle af de elementer, der har en indvirkning på undersøgelsens resultater, herunder vores egen påvirkning, da vi ligesom informanterne kan betragtes som meningsbærende individer med egne forforståelser og fordomme (Højberg 2009: 339). I kraft af, at vi anskuer informanternes udsagn som sociale konstruktioner, vil interviewet i vores optik være betinget af samspillet mellem os som interviewere, den interviewede samt den tidslige og kulturelle kontekst interviewet er foregået i. I interviewet med tidligere anbragte unge finder vi det relevant at nævne vores køn og alder. I kraft af, at vi er to unge kvinder sidst i 20'erne, blev der i interviewsituationen skabt forskellige relationer til informanterne, som havde betydning for deres fortællinger. Mens de yngste af informanterne i højere grad talte til os som "voksne" og derved tog en smule afstand til os, føltes relationen med de ældre informanter mere ligeværdig. Nogle af de

unge har muligvis grundet den relativt lille aldersforskel spejlet sig i os, hvilket både kan have været en fordel, hvis de derved har åbnet mere op overfor os, men som også kan have været en ulempe, idet de kan have sammenlignet deres uddannelsesmæssige situation med vores og derigennem følt sig mindre succesfulde og boglige. En anden væsentlig faktor, der lå til grund for de unges fortællinger var vores køn. Særligt med én af informanterne bemærkede vi, at han spillede op til os og i samme forbindelse lod sig fremstille mere rå og hård, end han formodentligt ville have gjort, hvis han havde talt med nogle af samme køn. At gatekeeperen senere fortalte os, at han ikke havde tøvet med at deltage i interviewet, da han hørte, at det var to unge piger, der skulle interviewe ham, understøtter blot denne mistanke. Anderledes var det med de fleste af pigerne, hvor smalltalken inden interviewet i nogle tilfælde havde karakter af ”pigesnak”, hvor vi spurgte lidt ind til kærester, interesser og lignende. Således skabte vores køn og alder både distance og øget fortrolighed, afhængig af vores informanternes køn og alder.

Grundet vores oplevelse af at påvirke de unge og deres fortællinger, finder vi det relevant at inddrage fænomenologien og hermeneutikkens udsagn om, at forskeren har en betydning for det sagte. Hermeneutikken taler i denne forbindelse om en ’dobbelt hermeneutik’, hvor informantens fortolkning og oplevelse af en given hændelse har indflydelse på forskerens fortolkningsmuligheder og egen fortolkning af informanternes fortællinger. Samtidig bringer forskeren sin egen ’forståelseshorisont’ ind i interviewet og påvirker derigennem informantens fortællinger (Højberg 2009: 339).

Da det ikke er muligt at leve op til den tyske filosof Edmund Husserls (1859-1938) ideal om en fuldstændig åben tilgang til feltet, og hvor der kan sættes ”(...) *parentes om omverdenens eksistens*” (Husserl 1983 i Rendtorff 2009: 280), finder vi inddragelsen af egne fortolkninger som en forudsætning for al social interaktion og derved også den narrative interviewsituation.

4.4.1 Vores forståelseshorisont

Den tyske filosof Hans-Georg Gadamer (1900-2002) betragter mennesket som et fortolkende væsen, hvis forståelse og erkendelser bygger på vores ’forståelseshorisont’, hvorfra vi orienterer os og handler i verden (Højberg 2009: 323). Menneskets forståelseshorisont bygger ifølge Gadamer på ’forforståelser’ og ’fordomme’. Mens forforståelsen omhandler den viden, der er nødvendig for at kunne begribe det sagte, handler fordomme om ”(...) *den bagage*”, som man tager med i sin

forståelsesproces af verden” (Højberg 2009: 322). Det er ikke muligt at begribe verden forudsætningsløst, da man altid vil være præget af sin forståelseshorisont. For at skabe gennemsigtighed i undersøgelsen, finder vi det væsentligt at præsentere nogle af de forforståelser, der ligger til grund for denne undersøgelse.

Sideløbende med interviewene med de unge, interviewede vi fem professionelle, der i kraft af deres arbejde beskæftiger sig med tidligere anbragte unge. De har derved bidraget med viden om de unge og deres oplevede udfordringer. Derudover har vi foretaget observationer af to møder mellem de unge og professionelle på kommunen, som omhandlede den unges situation i forhold til uddannelse og beskæftigelse, hvor vi fik et nuanceret indblik i, hvorledes den unge omtalte sine oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse. Interviewene og observationerne har givet os en mere nuanceret og generel forståelse for feltet, som udgør en væsentlig del af vores forståelseshorisont, hvorfra vi fortolker de unges fortællinger. Et eksempel på vores forståelseshorisonts betydning for undersøgelsen består i de unges fortællinger om adskillige skift af sagsbehandlere, som har haft negative konsekvenser for de unge. Vi ved for eksempel fra ekspertinterviewene, at brud kan være nødvendige i forsøget på at finde den bedst mulige hjælp til de unge. Den viden ekspertinterviewene har bidraget med har vi ikke valgt at bringe i spil i selve analysen, men det har givet os en forståelse for feltet og dets kompleksitet, som mere eller mindre indirekte har påvirket vores fremstilling af specialet, herunder vores selektion og udvælgelse af, hvad vi har fokuseret på i de unges fortællinger.

4.5 Rekrutteringsprocessen af projektets hovedinformanter

Som beskrevet i problemfeltet udgør anbragte unge en udsat gruppe. Vi har derfor oplevet en del udfordringer i forbindelse med rekrutteringen af de unge, da mange af dem, vi har været i kontakt med, ikke har haft overskud eller lyst til at deltage i et interview. Vi formoder ligeledes, at det kan være svært for dem at se formålet med at deltage i en videnskabelig undersøgelse, da universitetsverdenen i de flestes tilfælde ligger langt fra deres egen virkelighed. Vi har derfor tilbudt de unge et biografgavekort som tak for deres deltagelse i håbet om, at det kunne give dem en anden grund end deltagelsen i sig selv. Vi er imidlertid klar over, at en materiel gave kan være problematisk i videnskabelige sammenhænge, men vi har vurderet, at dette tiltag desværre har været en nødvendighed for at få adgang til feltet. Samtidig mener vi ikke, at gaven har haft en indflydelse

på de unges fortællinger, da deres oplevelser og historier omhandler deres eget liv og ikke deres syn på eller relation til os som interviewere, som en gave ville kunne have haft indflydelse på.

4.5.1 Udvalgelseskriterier & 'gatekeepers'

For at sikre, at informanterne var i overensstemmelse med undersøgelsens målgruppe, opstillede vi nogle udvalgelseskriterier for potentielle informanter. Kriterierne bestod blandt andet i, at de unge skulle være mellem 17-22 år, have været anbragt minimum én gang i deres liv og være i efterværn. Da anbragte unge er spredt ud på forskellige døgninstitutioner, opholdssteder, ungdomskollegier, 'hybler' og plejefamilier rundt omkring i landet, var det for at skabe kontakt til de unge nødvendigt for os at kontakte potentielle 'gatekeepers', der udgør et obligatorisk mellemlid af hensyn til de unges sårbarhed. Vi valgte derfor at tage kontakt til projektlederne for et igangværende efterværnsprojekt i håbet om, at vi derigennem kunne skabe kontakt til de unge. Efter at have kontaktet projektlederne i de kommuner, hvor projektet kørte, fik vi etableret et samarbejde med to kommunale projektledere. Proceduren for kontakten til de unge var forskellig i de to kommuner: I den ene kommune videreformidlede projektlederne vores idé til undersøgelsen og forskningsinteresse til de to sagsbehandlere, der sad med unge i efterværn. Sagsbehandlerne tog efterfølgende kontakt til de unge, og videregav et brev, som vi havde udarbejdet til dem (se bilag 2: Brev til de unge). I den anden kommune tog projektlederen direkte kontakt til de unge. I begge tilfælde blev de unge først kontaktet i forbindelse med planlagte møder på kommunen, hvilket viste sig at være mere tidskrævende end først antaget. I nogle tilfælde dukkede den unge ikke op til det aftalte møde, og i andre tilfælde kunne der gå op til flere uger før det næste møde. Den kommunale virkelighed viste sig med andre ord i begge tilfælde at være mere tidskrævende end forventet, og selvom vi påbegyndte rekrutteringen allerede i slutningen af december måned, var det ikke muligt at få interviewene i hus før slutningen af april knap en måned før aflevering.

4.5.2 Brevet

For at give et personligt indtryk af hvem vi var, og hvad vores undersøgelse omhandlede, bad vi som sagt vores gatekeepers om at give vores brev til de unge (se bilag 2: Brev til de unge). Vores brev bestod af fire korte sætninger i punktform, hvor vi blandt andet beskrev, at de unge kunne medbringe kontaktperson eller en ven til interviewet, at der ikke var nogle rigtige eller forkerte svar, og at vedkommende selv bestemte, hvad han/hun ville fortælle os. Nederst i brevet skrev vi vores kontaktoplysninger og indsatte billeder af os selv. Da brevet var vores eneste direkte kontakt til de

unge, var det vigtigt for os, at man ud fra brevet alene kunne få et indtryk af, hvem vi var, og at vi var venlige, ufarlige og tilgængelige.

To måneder inde i rekrutteringsprocessen havde vi kun foretaget ét enkelt interview. Vi besluttede os derfor for at ændre tilbagemeldingsproceduren, så det i stedet var os, der kontaktede den unge så snart den pågældende havde indvilliget i, at sagsbehandleren kunne give hans/hendes nummer videre til os. På den måde undgik vi den potentielle barriere, der lå i, at den unge selv skulle tage kontakt til os, hvilket vi anerkender kan virke udfordrende, hvis man ikke har prøvet lignende situation før.

4.6 Vurdering af undersøgelsens empiri

I diskussionen af undersøgelsens empiri er vi bevidste om, at vi ved at foretage enkelte interview indenfor en kort tidsramme kun kan opnå et her-og-nu billede af de unges situation og udfordringer. Tidligere undersøgelser viser, at udsatte unges livssituation og forhold til uddannelse og beskæftigelse er turbulente med mange optagelser og frafald over få år (Hutter 2004: 31-42, Pless 2009: 44-55). Selvom vi mødte et par af de unge flere gange, giver empirimaterialet blot et billede af den situation, de unge befinder sig i på de givne tidspunkter. Vi har derfor ikke haft mulighed for at undersøge deres oplevede udfordringer ud fra et længerevarende forløb, som ellers havde kunnet give os et indblik i, om disse udfordringer ville skifte i takt med de unges skiftende livsforhold. For at imødegå denne problemstilling mener vi, at det er en fordel, at undersøgelsen rummer informanter, der befinder sig i forskellige stadier af deres liv. Nogle af informanterne er i gang med at finde ud af, hvilken uddannelse de skal vælge, mens andre er droppet ud eller er midt i deres uddannelse. Så på trods af at interviewene ikke kan sige noget om de enkelte informanternes forløb over en længere periode, vurderer vi, at undersøgelsen som helhed kan belyse nogle af de forskellige problematikker og udfordringer, tidligere unge anbragte oplever i løbet af perioden for efterværn.

Gennem vores socialkonstruktivistiske forståelse af undersøgelsens narrative interview, anskuer vi informanternes udsagn som et udtryk for en samtalerelation, der er skabt i samspillet mellem interviewer og informanten. Det er derfor ikke muligt at reproducere undersøgelsens resultater eller skabe kvantitativ generaliserbar viden, idet interviewsituationen er unik, afhængende af den

sociale kontekst den er indgået i (Kvale 2009: 73). Undersøgelsen giver på denne baggrund ikke et repræsentativt billede af tidligere anbragte unges generelle udfordringer ved at komme i uddannelse og beskæftigelse. Til gengæld udgør undersøgelsens informanter en mangfoldig og forskelligartet gruppe, hvorfor vi i stedet er i stand til at skabe et nuanceret billede af de udfordringer de unge giver udtryk for at opleve. For at anskueliggøre væsentlige forhold, der omhandler informanternes liv som anbragte, har vi udarbejdet et skema (se bilag 3: Skema over informanter).

Vi finder det væsentligt at skabe gennemsigtighed gennem hele projektet og formidle analysen og dens resultater på et så veldokumenteret og velargumenteret grundlag som muligt, hvorefter det er op til læseren at vurdere undersøgelsens analytiske grundlag. Som dokumentation for de unges udtalelser, har vi ligeledes vedlagt lydfiler af interviewene i deres fulde længde på en cd-rom (se bilag 6: Oversigt over lydfiler).

4.7 Analysestrategi

I følgende afsnit præsenteres den kodningsprocess, der ligger til grund for analysens indholdsmæssige opbygning og struktur.

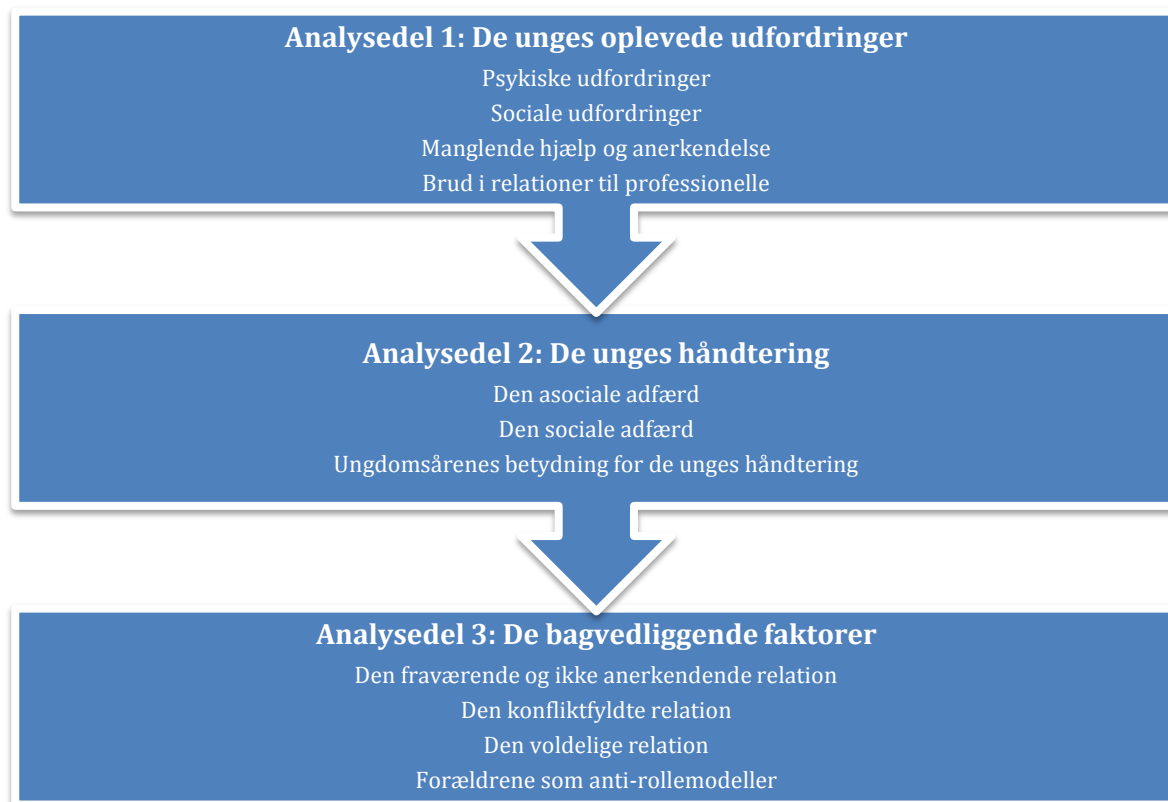
4.7.1 Den åbne kodning

Ligesom vi har forholdt os så åbne som muligt i empiriindsamlingen, har vi ligeledes forsøgt at gå åbent til værks i kodningsprocessen. Udgangspunktet for 'åben kodning' er, at forskeren er så åben som mulig over for sin empiri i kodningsprocessen, for derved at tillade fremkomsten af nye processer og adfærdsmønstre: *"Coding is (...) about breaking the data apart in analytically relevant ways in order to lead toward further questions about the data"* (Coffey & Atkinson 1996 i Henning Olsen 2003:77).

I kodningsprocessen var det første skridt at læse alle transskriberingerne for derigennem at undersøge, hvad der var på spil. Ud fra informanternes fortællinger kunne vi blandt andet identificere, hvilke emner, de unge omtalte i deres fortællinger (Se bilag 4: Ark over åben kodning). I tilfælde, hvor de unge talte om deres *Anbringelsesforløb*, omhandlede deres fortællinger temaer som: 'sagsbehandler', 'kontaktperson', 'plejefamilie', 'hjem' og 'skift og brud'. Efterfølgende så vi på, hvordan de unge omtalte de forskellige emner. Dette førte til en række analytiske, følelsesbetonede emner som: 'Skift i sagsbehandlere', 'brud i anbringelser', 'ressourcepersoner', 'betydningen af voksenkontakt' og 'betydningen af at føle sig hjemme'. Herefter søgte vi at danne overordnede kategorier ud fra de genererede begreber, som vi samlede i en kategori under navnet *Turbulent liv*. I alt kom vi frem til fire analysekategorier, som omkranser de unges oplevede udfordringer: *"Psykiske lidelser"*, *"turbulent liv"*, *"begyndende afvigerkarriere"* og *"dysfunktionel familie"*.

Med udgangspunkt i vores problemformulering, hvor vi ønsker at forstå tidligere anbragte unges udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse, har vi valgt at strukturere analysedelene således, at vi først undersøger *hvilke udfordringer* de unge oplever, og derefter hvordan de unge *håndterer* disse udfordringer. Til sidst ønsker vi at analysere, hvilke faktorer, der *ligger til grund* for de unges udfordringer. Dette skal ikke forstås som en lineær kausalitetsforklaring, men derimod som 'årsagsforklaringer', hvor de unge benytter deres

retroperpektiv til at søge sammenhænge og forklaringer på givne hændelser (Bo: 2012: 129-130). Med disse refleksioner in mente ser vores analyse således ud:

Figur 2: Analysens 3 analysedele

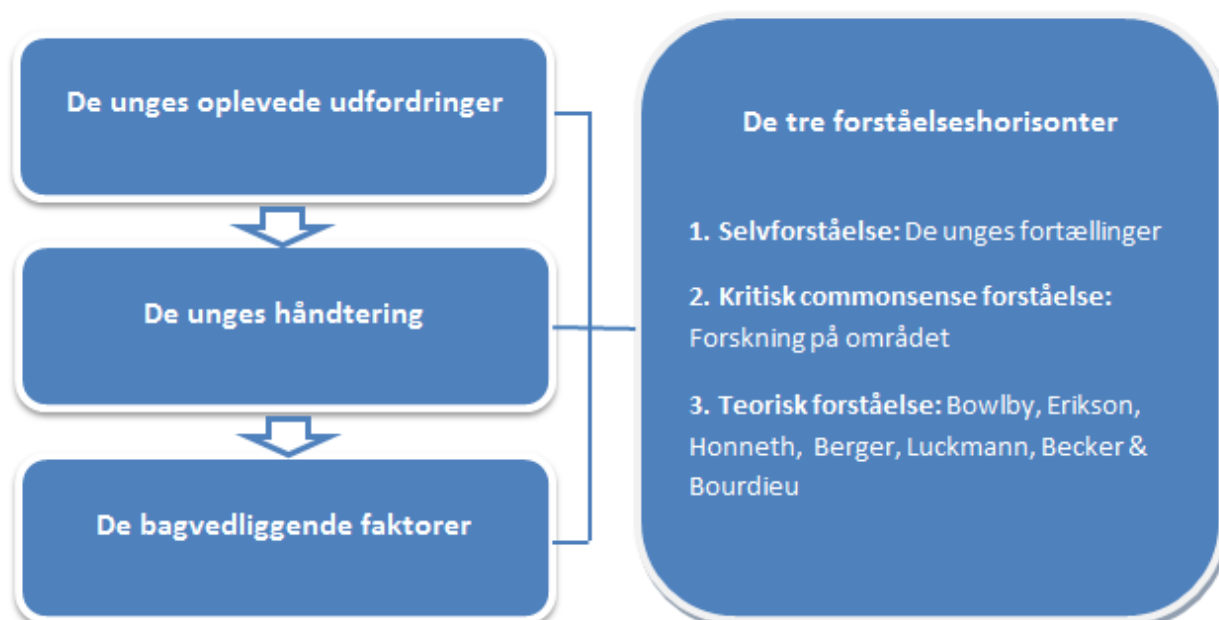
På trods af, at vi ikke har ambitioner om at generere ny teori, som ellers er et element, der indgår i Grounded theory (Boolsen 2010: 207), håber vi, at vi på baggrund af en åben tilgang kan opnå nye erkendelser, der kan bidrage til en øget forståelse af tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

4.7.2 Analysens indhold og struktur

Med udgangspunkt i de tre analysedele ønsker vi med Kvaals tre 'forståelseshorisonter' at beskrive analyseafsnittenes indhold og struktur. Kvale sonder imidlertid mellem tre forskellige analytiske forståelser: 'Selvforståelse', 'kritisk commonsense forståelse' og 'teoretisk forståelse' (Kvale 2009: 239). Mens vi i den første forståelseshorison 'selvforståelse' tager afsæt i de unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse, ønsker vi via den 'kritiske

commonsense' forståelseshorisont at tilføje mere generelle forståelser om de unges oplevede udfordringer. Til dette inddrages forskningsresultater fra tidligere undersøgelser om anbragte og tidligere anbragte unge. Ud fra en 'teoretisk forståelse', som er Kvaales tredje og sidste forståelseshorisont, ønsker vi at forstå de unges oplevede udfordringer ud fra teoretiske begreber, hvorfor teorien løbende indgår i analysen med henblik på at nuancere vores forståelse af de unges oplevede udfordringer ved at gennemføre en uddannelse.

For at anskueliggøre analysedelens indhold, har vi beskrevet de tre ovenstående forståelseshorisonter som tre separate dele. I praksis har vi dog fundet det mere hensigtsmæssigt at sammenkoble de tre forståelseshorisonter i hver analysedel:

Figur 3: Analysens indhold og struktur

Det er vores vurdering, at de tre analyseafsnit med tre forståelseshorisonter til sammen og i samspil med hinanden kan bidrage til en øget forståelse af tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

5 Det teoretiske perspektiv på tidligere anbragte unge

I følgende teoriafsnit ønsker vi at beskrive undersøgelsens teoretiske bidrag bestående af: John Bowlby, Erik Erikson, Axel Honneth, Peter Berger & Thomas Luckmann, Howard S. Becker og Pierre Bourdieu. For anskuelighedens skyld har vi valgt at præsentere teorierne i samme rækkefølge og sammenhæng, som de indgår i analysen, hvilket har ført til følgende inddeling af teoriafsnittet:

1. Teoretisk belysning af de unges oplevede udfordringer
2. Teoretisk belysning af de unges håndtering
3. Teoretisk belysning af de bagvedliggende faktorer

Teorivalget i analysen har været styret af empirien og den analytiske struktur. Vi har så vidt muligt forsøgt at bruge teorierne i samspil med hinanden, hvorfor der indgår forskellige teoretiske bidrag i hvert analyseafsnit. I analysens første del om de unges oplevede udfordringer indgår Honneths Anerkendelsesteori dog i samtlige af de unges oplevede udfordringer og udgør derved det primære teoretiske bidrag i denne analysedel. I analysens anden del om de unges håndtering af deres udfordringer, skifter hovedfokusset fra et individorienteret til et interaktionistisk perspektiv. Her dominerer Beckers Stemplingsteori til analysen af de unges potentielt afvigende adfærd. I analysens sidste del om de bagvedliggende faktorer, vil det teoretiske hovedbidrag bestå af et samspil mellem Honneth, Bowlby, Erikson og Berger & Luckmann, der fra hver deres perspektiv anskuer forældrerelationen som en bagvedliggende faktor for de unges oplevede udfordringer i forhold til at gennemføre en uddannelse.

5.1 Teoretisk belysning af de unges oplevede udfordringer

Med udgangspunkt i de unges fortællinger har vi inddelt deres oplevede udfordringer i tre underafsnit: Psykiske udfordringer, sociale udfordringer og udfordringer i forbindelse med en manglende hjælp og anerkendelse fra de professionelle.

For at forstå, hvilke konsekvenser de unges psykiske udfordringer kan have for den unges personlige udvikling, finder vi det relevant at inddrage Honneths forståelse af anerkendelsens betydning.

Manglende anerkendelse i den solidariske sfære

Den tyske filosof Axel Honneth (født 1949) har i kraft af sin kritisk teoretiske tilgang et normativt syn på, hvad der skal til for at skabe 'det gode liv'. I Honneths perspektiv forudsætter det gode liv, at individet opnår en følelse af en 'selvvirkeliggørelse'. Denne selvvirkeliggørelse forudsætter forskellige former for anerkendelse, der gør sig gældende i tre sfærer: 'Den private sfære', 'den retslige sfære' og 'den solidariske sfære' (Honneth 2006:128-129). En manglende anerkendelse i den solidariske sfære kan opstå i tilfælde, hvor individet ikke anerkendes for sine personlige evner og partikularitet. Flere af de tidligere anbragte unge i undersøgelsen giver i deres fortællinger udtryk for, at de grundet stress, koncentrationsbesvær og indlæringsproblemer har ringe forudsætninger for at gennemføre en uddannelse. Oplevelsen af ikke at kunne leve op til uddannelsens krav og kriterier kan i forbindelse med Honneths Anerkendelsesteori opleves som en manglende anerkendelse og herunder en 'krænkelse' i den solidariske sfære. Denne krænkelse kan føre til, at den unge mister oplevelsen af at være 'sig' i verden, hvorfor vedkommende mister troen på sig selv, sin særegenhed og sin kunnen (Ziethen et al. 2013: 436; Honneth 2006: 145).

Uddannelsernes doxa og de forudsætninger for at gennemføre en uddannelse

En anden teoretiker, der kan bidrage til belysningen af de unges oplevede udfordringer, er den franske sociolog Pierre Bourdieu (1930-2002). Bourdieu er undersøgelsens eneste teoretiske bidrag, som belyser de unges oplevede udfordringer fra et makroperspektiv, hvorfor vi via hans teoribegreber kan analysere strukturernes betydning for de tidligere anbragte unge. Her kan de unges udfordringer inddeles i forskellige kapitalformer 'social kapital', 'økonomisk kapital' og 'kulturel kapital', der tilsammen og i samspil med individets 'habitus' udgør de unges forudsætninger for at gennemføre en uddannelse. Uddannelsen bliver i denne optik betragtet som et socialt 'felt', hvis krav og kriterier for gennemførelse beskrives som feltets 'doxa' (Bourdieu 1997: 127). Doxa omhandler med andre ord de normer og logikker, der finder sted i uddannelsessystemet og udgør feltets 'spilleregler' som aktørerne skal tilpasse sig, hvis de skal gennemføre en uddannelse.

Stempling og social eksklusion

Til belysningen af de unges sociale udfordringer som mobning, ensomhed og social udstødelse, finder vi det relevant at inddrage den amerikanske mikrosociolog Howard S. Becker (født 1928). Becker fokuserer i sin Stempingsteori på, hvorledes afvigende handlinger afhænger af

omgivelsernes reaktioner og ikke af selve handlingen: *"(...) whether a given act is deviant or not depends in part on the nature of the act (that is, whether or not it violates some rule) and in part on what other people do about it"* (Becker 1963 i Rubington & Weinberg 2011: 202).

Flere af de unge i undersøgelsen fortæller, at de føler, at omverdenen har et billede af dem, som gør, at de har svært ved at få venner. Disse fordomme kommer blandt andet til udtryk i rygter om voldtægt og anden kriminalitet. Stemplingen af de unge som 'afvigere' kan have negative konsekvenser for deres selvbillede, hvis de 'internaliserer' omverdenens indtryk af dem. Ud over de primære karaktertræk, der forbindes med stemplingen, tildeles de unge andre sekundære og negative karaktertræk, som ligesom de primære karaktertræk ansues som en del af de unges identitet (Becker 2005: 50-51).

Manglende anerkendelse i den retslige sfære

En anden udfordring de unge giver udtryk for at opleve, er deres oplevelse af ikke at få hjælp og anerkendelse fra de professionelle. Honneth taler i denne forbindelse om betydningen af anerkendelse i 'den retslige sfære', som omhandler anerkendelsen af individet som et autonomt og moralsk handlende væsen, der på lige vilkår med resten af samfundet er omfattet af en række sociale og politiske rettigheder (Honneth 2006: 158-161). Hvis de unge ikke anerkendes i denne sfære kan denne 'miskendelse' føre til, at individet mister sin selvrespekt og følelse af, at være en ligeværdig samfundsborger (Honneth 2006: 162).

Udover en manglende anerkendelse giver flere af de unge udtryk for, at de ikke har en følelsesmæssig tilknytning eller relation til hverken deres tidligere anbringelsessted(er) eller deres sagsbehandlere, hvilket kan skyldes ustabile anbringelsesforløb og adskillige udskiftninger af personale. Derudover giver flere udtryk for følelsesmæssige tab, når en kontaktperson siger op eller bliver fyret.

Resocialiseringsmuligheder i det sociale arbejde

Til et teoretisk perspektiv på de unges oplevede udfordringer i relationen til de professionelle inddrages den østrigsk-amerikanske sociolog Peter Berger (født 1929) og den slovensk-amerikanske sociolog Thomas Luckmann (født 1927). I deres Socialiseringsteori præsenteres tre socialiseringsformer: 'Den primære socialisering', 'den sekundære socialisering' og

'resocialisering'. Den primære socialisering finder sted i barndommen, og det er her individets grundlæggende identitet og verdensanskuelse bliver anlagt. I denne forståelse videreføres individets biologiske forældre, som udgør barnets 'signifikante andre', deres særegenhed, verdensanskuelse og sprog til barnet, hvorfor "(...) *selvet er et væsen, der genspejler de holdninger, som de signifikante andre har indtaget overfor det; individet bliver det, de signifikante andre har sagt, det er*" (Berger & Luckmann 1992: 156).

Den unge internaliserer i denne forståelse forældrenes verdenssyn og syn på sig selv. I tilfælde af uhensigtsmæssige og skadelige forældrerelationer, som i tilfældet med flere af de unge i undersøgelsen, kan de unge overtage en negativ prægning af deres forældre, som Berger og Luckmann beskriver således:

"På den måde vil underklassebarnet ikke blot absorbere et underklasesyn på den sociale verden, det vil også absorbere den med den idiosynkratiske farve dets forældre (eller hvem der ellers tager sig af barnets primærsocialisering), har givet den. Det samme underklasseperspektiv kan påføre individet følelsen af tilfredshed, resignation, bittert nag, brændende oprørskhed."
(Berger & Luckmann 1992: 155)

Det er imidlertid samfundets opgave, at skabe forbedrede vilkår for udsatte børn og unge. Gennem såkaldte 'alternationer', beskriver Berger og Luckmann, hvordan individer i tilfælde af behov for totale omformninger har mulighed for at 'skifte verden' og tillægge sig en ny verdensanskuelse og et nyt syn på sig selv gennem en 'resocialisering' (Berger & Luckmann 1992: 181). For at gennemføre en vellykket resocialisering og rekonstruktion af de unges virkelighed, er det helt centralt, at der ligesom i den primære socialiseringsproces etableres en følelsesmæssig tilknytning og identifikation til nye 'signifikante andre' (Berger & Luckmann 1992: 182). Hvis de unge ikke oplever en følelsesmæssig tilknytning til de professionelle kan en resocialisering i denne optik ikke finde sted.

5.2 Teoretisk belysning af de unges håndtering

For at analysere de unges håndtering af deres oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse, har vi opdelt analysedelen i tre afsnit: Den asociale adfærd, den sociale adfærd og ungdomsårenes betydning for de unges håndtering af deres oplevede udfordringer. De unges asociale og sociale adfærd kommer hovedsageligt til udtryk gennem deres handlinger, der alle kan betragtes som potentiel afvigende. Om den asociale adfærd fortæller flere unge, at de reagerer voldeligt og har problemer med at styre deres temperament, og en enkelt ung fortæller, at han som følge af volden er blevet socialt ekskluderet og derfor holder sig mest for sig selv. Derudover ryger nogle af de unge hash, som kan anskues som en måde, hvorpå de kan håndtere deres oplevede ydre pres fra omverdenen. Andre unge søger sociale fællesskaber, hvor venner og kærester både beskrives som en hjælp og støtte, men også som en kilde til potentiel afvigende handlinger som hashrygning og kriminalitet.

Venner og kærester som anerkendende og sekundær socialiseringsform

Selvom Berger og Luckmann tillægger forældrenes 'primære socialisering' en væsentlig betydning for de unges fremtidige liv, efterlader strukturerne dog en grad af handlefrihed for den unge. Dette kommer til udtryk i begrebet om 'den sekundære socialisering', som udgør de efterfølgende socialiseringsprocesser, der er med til at styre det allerede socialiserede individ ind i nye dele af samfundet. I takt med, at barnet identificerer sig med 'den generaliserede anden' og derved orienterer sig mod samfundets 'andre' som generaliteter, opnår individet en fornyet stabilitet og sammenhæng i sin egen selvidentificering. Den nye identitet kan nu i mindre grad underlægges påvirkninger fra forældrene, hvorfor sekundær socialisering ifølge Berger og Luckmann med samfundet udgør en afgørende fase i individets selvstændige socialiseringsproces (Berger & Luckmann 1992: 156). De tidligere anbragte unge har gennem den sekundære socialisering mulighed for at socialisere sig med andre jævnaldrene som nære venner og kærester, der kan påvirke og præge deres verdensanskuelse, og derigennem have en positiv betydning for de unges identitet og selvfølelse.

I forlængelse hermed inddrages Honneths teori om anerkendelse i den primære og solidariske sfære som perspektiv på, at jævnaldrenes anerkendelse ligeledes kan udgøre en støttende og afgørende hjælp for de unge og være en supplerende relation til unge, der kommer fra dysfunktionelle familiemæssige baggrunde.

Stempling og afvigeridentitet

Som teoretisk perspektiv på de unges håndtering af deres udfordringer inddrager vi Becker, der gennem sin Stemplingsteori beskriver, at en stempling af de unges adfærd i sidste ende kan føre til det, Becker kalder en 'afvigerkarriere'. I afvigerkarrieren har den unge accepteret sin socialt marginaliserede rolle og efterlever den ved at bevæge sig ind i en organiseret, afvigende gruppe, hvis afvigende subkultur består af:

"Et sæt af perspektiver på og forståelser af, hvordan verden er, og hvordan man skal håndtere den, og et sæt af rutineaktiviteter, der bygger på disse perspektiver.

Medlemskab af en sådan gruppe understøtter en afvigende identitet."

(Becker 2005: 56)

Ifølge Becker omfatter den afvigende identitet personer, der ikke er involverede i samfundet. Det kan for eksempel omhandle de unge, der ikke er i gang med en uddannelse, og som ikke føler sig 'bundet' i samme grad som 'det normale menneske'. I stedet vil han/hun kunne følge sine impulser (Becker 2005: 46-47), som kan føre til en afvigende handling, der kan, hvis den opdages, føre til en stempling (Becker 2005: 50).

Ungdommen som en eksperimenterende fase

Et andet væsentligt perspektiv på de unges håndtering af deres oplevede udfordringer er den tysk-amerikanske psykoanalytiker Erik H. Erikson (1909-1994). Erikson anskuer ungdomsårene som særlig væsentlige for individets identitetsudvikling, idet det er i disse år, at der udvikles "(...) *hvad der kræves i henseende til fysiologisk vækst, åndelig modenhed og socialt ansvar for at opleve og gennemgå identitetskrisen*" (Erikson 1971: 87). Den identitetskrise, som finder sted i ungdommen er centreret om overgangen til voksenlivet, hvorfra identiteten, der skal ligge til grund for det fremtidige livsforløb i bedste fald finder sin rette form (Erikson 1971: 87). Tidligere identitetskriser i barndommen kan både resultere i, at de unge søger efter nye meningsfulde mennesker og idéer eller, at vedkommende bliver bange for at engagere sig i nye relationer af frygt for at blive såret. De unge og deres identitetsarbejde er således påvirket af tidligere hændelser, hvorfor forskellen mellem deres kompetencer og forudsætninger spiller en afgørende rolle. Ungdomstiden er imidlertid: "(...) *mindre "stormfuld" for de unge, der er begavede og veluddannede nok til at følge med i den teknologiske ekspansion og som således kan identificere sig med nye roller*" (Erikson 1971: 123).

Ungdommen udgør således en mere eller mindre stormfuld periode i de unges liv, hvor de unge skal tage væsentlige afgørelser om fremtiden og livet, og hvor nogle unge har bedre forudsætninger for at komme trygt igennem denne periode end andre.

Det øgede pres på de unge skaber et behov for at trække sig tilbage i en mindre tænke- og modningspause (Erikson 1971: 149). Erikson kalder pausen for et 'psykosocialt moratorium', der i kraft af sin tidsmæssige stilstand giver den unge mulighed for at finde sig selv og sin plads i samfundet (Erikson 1971: 149). Grundet lovgivningen har unge i efterværn, dog dårligere muligheder for at trække sig tilbage fra uddannelsesræset, da støtten i så fald bortfalder. Erikson fastslår i overensstemmelse med Beckers Stemplingsteori, at en fordømmelse af de unges adfærd i denne eksperimenterende og midlertidige fase kan medføre negative etiketter, der som konsekvens kan få den unge til at "*gro fast*" i omverdenens negative forestilling af ham/hende (Erikson 1971: 151).

5.3 Teoretisk belysning af de bagvedliggende faktorer

Med undtagelse af Becker tillægger alle undersøgelsens teoretiske bidrag forældrene særlig betydning i forhold til individets udvikling. Forældrene udgør således i et teoretisk perspektiv en væsentlig faktor for de unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse. På baggrund af de unges fortællinger og hovedparten af teoriernes centrering om forældrenes påvirkning af den unge, har vi i følgende afsnit valgt at rette fokuset mod de unges relationer til deres forældre.

Forældrene som primær socialiseringsform

Af de unges fortællinger fremgår det, at den uhensigtsmæssige håndtering af deres udfordringer dels kan spores tilbage til den primære socialisering, hvor individets første verdensbillede skabes. Forældrenes indflydelse vil ifølge Berger og Luckmann altid ligge dybere rodfastet i bevidstheden end andre nye opfattelser, den unge først har internaliseret senere i livet, hvilket gør sekundær socialisering og resocialisering svær i praksis. Berger og Luckmann omtaler problematikken således:

”Dette udgør et problem, fordi den allerede internaliserede virkelighed har en tendens til at bestå. Et hvilket som helst nyt indhold, der nu skal internaliseres, må på en eller anden måde lægges ovenpå denne allerede tilstedeværende virkelighed. Der er derfor et overensstemmelsesproblem mellem den oprindelige og den nye internalisering.”

(Berger & Luckmann 1992: 164)

Forældrenes manglende anerkendelse

Honneths perspektiv på forældrenes betydning bunder i deres anerkendelse af de unge. Denne anerkendelsesform finder sted i den private sfære og omhandler individets familie og venners anerkendelse og ’kærlighed’. Anerkendelsesformen er derfor emotionelt funderet, og afhænger af: *”(...) de konkrete andres kropslige eksistens og deres specielle følelsesmæssige værdsættelse”* (Honneth 2006: 131). Den følelsesmæssige primærrelation beror på en *”(...) prekær balance mellem selvstændighed og afhængighed”* (Honneth 2006: 131) En manglende anerkendelse i denne sfære kan i modsat fald føre til en følelse af ’krænkelser’, der som konsekvens kan lede til den unges *”(...) manglende selvtillid og manglende tillid til omverdenen, hvilket kan have både skam-, skyld- og vredesfølelser som emotionelle konsekvenser.”* (Ziethen et al. 2013: 436). Hvis de unge mangler kærlighed og anerkendelse tidligt i livet, kan det resultere i færre kompetencer til og forudsætninger for at begå sig i samfundet, når den unge begynder at orientere sig mod omverdenen. Dette kan starte en dominoeffekt, hvor den unge kan have svært ved at opnå anerkendelse og selvværd i den solidariske sfære senere i livet.

Forældrenes betydning for de unges tilknytningsmønstre

Den engelske læge og psykoanalytiker John Bowlby (1907-1990) antager ligeledes, at de unges relation til deres forældre har en afgørende betydning for deres senere tilknytning til andre mennesker og derved, hvordan de unge vil klare sig i livet fremadrettet (Bowlby 1994: 144ff i Jacobsen et al. 2013: 212). Denne sammenhæng indgår i hans Tilknytningsteori, der er *”(...) et forsøg på at forklare tilknytningsadfærden med dens episodiske fremtræden og forsvinden, såvel som de vedvarende tilknytninger, som børn og andre personer skaber til bestemte personer”* (Bowlby 1988: 37).

Det empiriske grundlag for Tilknytningsteorien er den amerikansk-canadiske psykolog Mary Ainsworths (1913-1999) empiriske undersøgelser, som bygger på observeret samspil mellem moren og det lille barn (Bowlby 1988: 36). Bowlby opererer ud fra dette studie med tre tilknytningsformer: 'En tryk tilknytning', 'en ængstelig klæbende tilknytning' og 'en ængstelig undvigende tilknytning' (Bowlby 1988: 38-41). Den trykke tilknytning udvikles hos børn, der har oplevet, at omsorgspersonen er opmærksom på barnet og samtidig er tilgængelig og reagerer kærligt, når barnet søger trøst. Den ængstelig klæbende tilknytning udvikles hos børn, der har oplevet, at omsorgspersonen nogle gange er tilgængelig og andre gange ikke er, selv om barnet har skreget og givet udtryk for, at det var utrygt. Den ængstelig undvigende tilknytning udvikles derimod hos børn, der har oplevet, at omsorgspersonen altid afviser barnet, når det søger trøst og opmærksomhed (Bowlby 1988: 38-41). Næsten 20 år senere identificerede den amerikanske forsker Mary Main (født 1943) og den amerikanske psykolog Judith Anne Solomon (1943-2007) en fjerde tilknytningsform, der omhandler individets desorienterede tilknytning. Denne tilknytningsform kendetegner børn, der har oplevet en høj grad af stress, rolleombytning mellem den primære omsorgsperson og barn, samt straffeadfærd hos både barnet og den primære omsorgsperson (Bowlby 1988: 141 i Bille et al. 2012: 35).

Ifølge Bowlby kan en uhensigtsmæssig udvikling i barndommen repareres, men de grundlæggende tre tilknytningsformer vil dog "hænge ved". Dette forklarer han ved, at barnet er kommet ind i en enten god eller dårlig cirkel, når det bevæger sig i sociale sammenhænge, hvilket reproduceres fra for eksempel børnehaven og videre til skolen og uddannelsessystemet (Bowlby 1988: 36-37). Tilknytningen er derfor central for at forstå, "(...) *hvorledes vores grundlæggende personlighed har betydning for den mangfoldighed af sociale relationer, vi indgår i gennem livet*" (Jacobsen et al. 2013: 213).

De unges frigørelsesbehov

I undersøgelsen giver flere af de unge udtryk for et behov for at komme væk fra deres problematiske forældreforhold. De unges forældrerelationer er præget af skænderier og i nogle tilfælde af både fysisk og psykisk vold, som påvirker de unge, og skaber yderligere problemer for dem i forhold til at gennemføre en uddannelse.

For at forstå ungdomslivet som de unges periodiske overgang fra barn til voksen samt deres behov for at frigøre sig fra deres forældre, inddrager vi Eriksons betragtning af ungdomsårene. Erikson opstiller otte centrale livsfaser for et individs liv, hvor ungdomslivet udgør én af disse. Ungdomsfasen er ifølge Erikson kendetegnet ved, at individet orienterer sig mod andre sociale relationer end forældrene. Det er gennem denne orientering, at individets egen og selvstændige identitet kan skabes. Her udvikler han/hun, *"(...) hvad der kræves i henseende til fysiologisk vækst, åndelig modenhed og socialt ansvar for at opleve og gennemgå identitetskrisen"* (Erikson 1971: 87).

Berger og Luckmann bidrager med deres resocialiseringsbegreb til en belysning af de unges muligheder for at frigøre sig fra deres forældres prægning af dem i deres tidlige barndom. En væsentlig forudsætning for, at resocialisering og derved en rekonstruktion af den unges verdensopfattelse og selvbillede kan lykkes er, at de unge hverken har fysisk eller psykisk kontakt til deres biologiske forældre, mens resocialiseringen finder sted, da det er forældrenes verdensanskuelse og prægning, som de unge har til hensigt at nedbryde. De unge skal således adskilles fra deres forældre: *"(...) som den gordiske knude blev løst ved at hugge til, dvs. opgive kravet om konsistens og rekonstruere virkeligheden 'de novo'"* (Berger & Luckmann 1992: 187) for at en resocialisering kan lykkes. Først når *"(...) den nye virkelighed er stivnet, kan man igen forsigtigt træde i forbindelse med udenforstående, skønt de af de udenforstående, der tidligere var biografisk signifikante, stadig er farlige"* (Berger & Luckmann 1992: 183). Det er altså på trods af længerevarende adskillelse stadig muligt for forældrene at påvirke de unge selv efter, at en resocialisering har fundet sted.

5.4 Afsluttende diskussion af undersøgelsens teoretiske bidrag

Med et socialkonstruktivistisk udgangspunkt har vi valgt at benytte os af følgende teoretikere: John Bowlby, Erik Erikson, Axel Honneth, Peter Berger & Thomas Luckmann, Howard S. Becker og Pierre Bourdieu. Mens Bowlby betegner forholdet mellem individets forældrerelation og socialiseringsevne som *"(...) et strengt kausalt forhold"* (Bowlby 1989: 143 i Jacobsen et al. 2013: 211), mener vi i kraft af vores socialkonstruktivistiske tilgang ikke, at man kan tale om kausale forhold, da der inden for denne tilgang ikke findes *"(...) nogen forudgiven natur, som er bestemmende for udformningen af individ og samfund"* (Rasborg 2009: 351). Vi mener i stedet, at

individet såvel som samfundet bygger på 'sociale interaktioner' og 'dynamiske sociale processer' (Rasborg 2009: 352), og at de unge skaber årsagssammenhænge for at skabe mening ved at søge sammenhænge og forklaringer på tidligere hændelser (Bo: 2012: 129-130). Det er på denne baggrund, med udgangspunkt i de unges fortællinger, at vi finder det relevant at inddrage forældrene.

Mens Bowlby og Erikson er psykoanalytikere og Honneth er kritisk teoretiker, baserer de resterende teoretikere deres perspektiv på en socialkonstruktivistisk verdensanskuelse. Vi håber, at de forskellige teoretiske positioner med hver deres bidrag og perspektiv kan bidrage til en øget indsigt i de tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse (se bilag 5: Teorioversigt).

Berger & Luckmann, Becker, Bourdieu og Honneth tager alle i mere eller mindre grad udgangspunkt i et normativt sigte. Honneth mener i kraft af sin kritiske tilgang, at det ikke kun er videnskabens opgave at beskrive verden, men derimod også at tilføje normative elementer til sammenspillet med den deskriptive analyse. På denne baggrund forholder Honneth sig kritisk til, at man ofte i videnskabelige sammenhænge enten er udelukkende deskriptiv eller normativ i sin tilgang og opsætter i stedet et 'både og' (Willig 2007: 97; Honneth 2006: 127-128). Fænomenologien hævder ligeledes, at *"(...) virkeligheden bliver fremmed, når vi forsøger at isolere værdier og normer fra menneskets konkrete erfaring"* (Rendtorff 2009: 305), hvorfor vi i denne forståelse ikke har kunnet undgå at inddrage egne værdier og normer til forståelsen af de unges fortællinger.

6 Præsentation af undersøgelsens informanter

Indledningsvis ønsker vi at præsentere de syv tidligere anbragte unge, der indgår i nærværende undersøgelse, hvor de vil fremstå under følgende synonymer:

6.1 Ungeportrætter

Sille er 17 år og bor stadig hos sin plejefamilie. Hun blev anbragt da hun var 12 år, grundet voldsomme konflikter med sin mor. Moderen har ADD og bliver let stresset. Sille har et godt forhold til sin far, som hun legede meget med, da hun var barn. Han lider dog af humørsvingninger, hvilket gør hende utryg. Sille fortæller, at det var kombinationen af mor, far, hende selv og storebroren, som ikke fungerede, og at det primært var derfor, at hun kom i plejefamilie. Efter et år ønskede hun at skifte plejefamilie, da hun ikke følte sig som en del af familien. Sille lider af ADHD og Aspergers syndrom, hvilket gør, at hun har svært ved at koncentrere sig om de fag, hun ikke interesserer sig for. Hun går i øjeblikket i 1.g i gymnasiet og er nervøs for om hun kan gennemføre. Hun vil gerne uddanne sig til antropolog, advokat eller forhistorisk arkæolog.

Ronnie er 18 år og bor på interviewtidspunktet sammen med sin far. Faren er alkoholiker og deres forhold er konfliktfyldt og voldeligt. Ronnie fortæller, at de flere gange har været oppe og slås og har truet hinanden med knive. Ronnie har gennem lang tid forsøgt at komme igennem til kommunen med ønske om at flytte fra sin far, men synes ikke, at der er blevet lyttet til ham. Da vi møder Ronnie anden gang til et møde på kommunen, er han flyttet fra sin far og bor nu i en lejlighed sammen med en kammerat. Grunden til, at han ikke bor hos sin mor er ifølge ham selv, at hun har travlt med tre fuldtidsjobs og bor langt væk. Ronnie er i aktivering, hvor han sætter mærkater på ølflasker, hvilket han hader. Han afventer svar på, om han kan få en EGU⁵ på et mekanikerværksted. Ronnie har diagnosen ADHD, men mener ikke selv, at han lider af det. I stedet ryger Ronnie hash, som han bruger som selvmedicinering. Ronnie blev anbragt som seks-syvårig og har siden været anbragt i flere plejefamilier og opholdssteder, hvor han er blevet smidt ud på grund af ballade og vold mod personalet. Han har derudover begået indbrud og har solgt stoffer. Han har aldrig haft et tæt forhold til plejeforældre eller personalet på anbringelsesstederne. Ronnie holder til

⁵ En EGU er en 2-årig Erhvervsgrunduddannelse for unge under 30 år. Uddannelsen er tilegnet de elever, der foretrækker arbejde frem for skole, hvorfor størstedelen af uddannelsen foregår på én eller flere arbejdspladser (EGU's hjemmeside).

gengæld meget af sin tante, som han kalder ”Tante Skrap”. Hun sætter grænser og skælder ham ud, når han går over stregen. Det er hende, han ringer til, når han har brug for et godt råd eller er tæt på at stikke sin far ned. Ronnie drømmer om at blive selvstændig mekaniker, bo på landet og køre i en stor amerikansk bil.

Freja er 18 år og blev for et år siden anbragt i en ’ungdomshybel’. Hendes mor og far blev skilt, da hun var fem-seks år. Freja har et meget nært forhold til sin alkoholiserede og psykisk syge mor, som hun elsker højt, til trods for, at de ofte kommer voldsomt op at skændes. Moren får en del raseriudbrud og anfald, som oftest kommer i forbindelse med at hun har drukket. Freja ser sjældent sin far, da hun ikke føler sig hjemme hos ham og hans nye familie. Frejas mor satte ingen grænser for hende i hendes opvækst, hvilket resulterede i, at hun gik i byen som 12-årig, røg hash og pjækkede fra skole. Freja får hjælp og støtte af kommunen til at bo i en ungdomsbolig for udsatte unge. Hun har haft et utal af sagsbehandlere og kontaktpersoner og knyttede sig især til sin forrige kontaktperson, som hun anså for den far, hun aldrig havde haft. Han blev fornyeligt fyret, hvilket hun endnu ikke har tilgivet kommunen for. I dag læser Freja på en erhvervsuddannelse og går meget op i sit udseende, sin sundhed og daglige træning. Hun drømmer om at blive selvstændig og åbne sin egen skønheds/tatovør butik.

Malou er 19 år og bor på samme ungdomskollegium som Gustav, hvor hun tager en STU. Hun har været i gang i halvandet år og er ligesom Gustav rigtig glad for det. Malous mor er psykisk syg og siden Malou var 12 år, har hun i nogle perioder været anbragt forskellige steder og i andre perioder været hjemme hos sin mor. Malou har ikke set sin mor i nogle måneder efter, at hun nægtede at udlevere hendes børneopsparing, og i stedet knaldede døren i for næsen af hende. Malou har ikke set sin far siden hun var fire år, da han ikke vil kendes ved hende. Malou stammer meget, og gik i en specialklasse fra 0.-3. klasse for at lære at tale. Herefter gik hun i en anden specialklasse for børn med vanskeligheder. I 6. klasse kom hun over i en normal klasse, men blev smidt ud efter kun ét år, da hun kom op at slås med lærerne. Malou røg tidligere hash dagligt. Hun holder meget af at rejse, og er i gang med en STU⁶. Malou drømmer om at flytte til udlandet en dag og håber på at kunne komme til at arbejde med udviklingsarbejde i den tredje verden.

⁶ En STU er en 3-årig Særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse, der tilbyder et individuelt tilrettelagt uddannelsesforløb for unge, der af fysiske eller psykiske grunde ikke kan gennemføre en anden ungdomsuddannelse (Uddannelsesguiden).

Simone er 20 år og bor sammen med sin kæreste i samme by som sine forældre. Hun er vokset op i et hjem med både fysisk og psykisk vold. Hun beskriver morens psykiske terror, som den mest ødelæggende, men siger samtidig, at det var farens fysiske vold, som gjorde udslaget for, at hun blev anbragt i en plejefamilie. Hun nåede kun at være i plejefamilien i to uger, da hendes mor overtalte hende til at flytte hjem igen med lovning om at alting ville blive bedre, og at hun stadig kunne holde kontakten til plejefamilien. Efter hun flyttede hjem, blev hun dog nægtet af tage kontakt til dem og fik besked på at glemme dem. På trods af, at Simone fortæller, at relationen til hendes forældre gør mere skade end gavn, er det svært for hende at bryde med dem, da hun ud over dem og kæresten ikke har andre i hendes liv. Hun vil også gerne bryde med sin kæreste, da hun har et behov for at være single og leve ungdomslivet, som hun føler, hun er gået glip af. Hun lider af ADHD, angst og depression. Simone vil gerne have en uddannelse og har flere gange været startet på en EGU men er droppet ud grundet sine psykiske lidelser, som blandt andet har været skyld i et for højt fravær. Hun drømmer om at blive kosmetolog, men er bange for, at hun ikke magter at gennemføre uddannelsen.

Gustav er 22 år og bor på et ungdomskollegium, som er tilknyttet den skole, hvor han er i gang med at tage en STU. Han er på andet året af uddannelsen og er rigtig glad for det. Gustavs forældre blev skilt, da han var barn og han er vokset op hos sin alkoholiserede far. Som barn var han meget ensom. Han tænker ofte på, hvordan hans liv ville have været helt anderledes, hvis han i stedet havde valgt at bo hos sin mor og lillebror. Gustav blev mobbet gennem hele folkeskolen. Han blev smidt ud af skolen på grund af vold mod en lærer. Herefter blev han anbragt på grund af voldelig adfærd mod klassekammerater og smidt ud igen fra flere anbringelsessteder på grund af voldelig adfærd mod personalet. Gustav lider af skizofreni. Han er meget tæt på sin kontaktperson, som også er lærer på skolen. Gustav drømmer om at blive spildatamatiker, men han tror, at det bliver svært for ham at gennemføre uddannelsen.

Kasper er 22 år og bor på et bosted for unge med særlige behov, hvor han har boet tre-fire år. Kasper blev anbragt i plejefamilie før han fyldte et år. Både hans mor og far var på daværende tidspunkt aktive stofmisbrugere. Moren valgte at lade sig indlægge under graviditeten for at give Kasper en så god start på livet som muligt, hvilket Kasper er meget taknemmelig for den dag i dag. På trods af morens indlæggelse, blev Kasper født med abstinenser, hvilket har medført helbredsproblemer. Kasper mistede begge sine forældre i løbet af sin barndom som følge af

stofmisbruget. Kasper boede i plejefamilie indtil han var 13-14 år. Han har stadig kontakt til plejeforældrene og inviteres stadig med på skiferie. Kasper blev mobbet i folkeskolen, og da han havde svært ved det boglige, blev han flyttet til en specialskole i 2.klasse. Siden har han gået på en efterskole for unge med særlig behov og været i forskellige praktikforløb. Han er to gange startet på en STU, men har ikke gennemført forløbet. Nu håber han på at kunne få godkendt en EGU på den rideskole, hvor han pt. er i ulønnet praktik, men han giver udtryk for, at chancerne er små. Han er træt af at være i ulønnet praktik og ikke blive tilbudt ansættelse efterfølgende. Kasper drømmer om at starte sin egen rideskole i nærheden af den landsby, hvor han er vokset op.

Da undersøgelsens informanter udgør en mangfoldig og forskelligartet gruppe, har vi udarbejdet et skema, der har til hensigt at anskueliggøre væsentlige forhold, der omhandler informanternes liv som anbragte (se bilag 3: Skema over informanter). Skemaet er en oversigt over informanternes: 'køn og alder', 'bopæl og foranstaltning', 'alder på anbringelsestidspunktet', 'årsag til anbringelse', 'fysiske og psykiske lidelser', 'beskæftigelse' samt 'de unges fremtidsdrømme'.

Opsummerende kan vi sige følgende om undersøgelsens informanter: Fire af informanterne er unge kvinder, mens tre er unge fyre. Alderen varierer fra 17-22 år, og de unge bor spredt ud over hele landet. Derudover har en enkelt været anbragt siden han var et år, mens resten blev anbragt efter eget ønske som teenagere. Anbringelsesårsagen er for flere af de unge, at der har været konflikter med den primære omsorgsperson (oftest moren), som har en psykisk diagnose og/eller et alkoholmisbrug, mens den sekundære omsorgsperson (oftest faren) enten er alkoholisk, voldelig eller fraværende. I et enkelt tilfælde er anbringelsesårsagen, at begge forældre var aktive stofmisbrugere. Tre af informanterne drømmer om at blive selvsændige som henholdsvis mekaniker, ridelærer og bestyrer af en skønheds/tatovørbutik. Derudover drømmer tre af informanterne om at blive datamatiker, kosmetolog og lave udviklingsarbejde i den tredje verden, mens en anden håber på at blive enten antropolog, advokat eller forhistorisk arkæolog. På trods af de unges fremtidsdrømme, fortæller de alle, at de oplever en række udfordringer i forholdt til at gennemføre en uddannelse. Hvordan disse kan forstås vil vi undersøge i følgende analyse.

7 Analysen

I analyse ønsker vi at besvare følgende problemformulering:

Hvordan kan tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en ungdomsuddannelse forstås?

Til at besvare problemformuleringen vil vi tage udgangspunkt i de unges oplevede udfordringer, og ud fra disse forsøge at forstå, hvordan de unge håndterer deres udfordringer samt hvilke faktorer, der kan ligge til grund for disse. På denne baggrund har vi inddelt analysen i følgende tre dele:

Analysedel 1: De unges oplevede udfordringer

I analysens første del tages der udgangspunkt i tidligere anbragte unges fortællinger om deres oplevede udfordringer i forhold til at gennemføre en uddannelse.

Analysedel 2: De unges håndtering

De unges oplevede udfordringer kommer til udtryk i deres håndteringsstrategier og adfærd i relation til disse. I analysens anden del ønsker vi derfor at analysere de unges håndtering af disse udfordringer.

Analysedel 3: De bagvedliggende faktorer

Da vi finder de bagvedliggende faktorer væsentlige for forståelsen af givent fænomen, ønsker vi i analysens sidste del at analysere nogle af de faktorer, der kan ligge til grund for de unges oplevede udfordringer.

På baggrund af analysedel 1, 2 og 3 håber vi på at kunne besvare undersøgelsens forskningsinteresse og problemformulering samtidig med, at vi giver læseren et indblik i nogle af de udfordringer tidligere anbragte unge giver udtryk for at opleve i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

7.1 Analysedel 1: De unges oplevede udfordringer

I de unges livshistorier giver de alle udtryk for forskellige udfordringer, der kan gøre det svært for dem at gennemføre en uddannelse. Gennem en åben kodningsproces har vi kategoriseret de unges fortællinger om deres oplevede udfordringer i følgende kategorier:

Psykiske udfordringer: De unges psykiske lidelser, diagnoser og konsekvenserne heraf.

Sociale udfordringer: De unges sociale udfordringer i forhold til at skabe og opretholde venskaber og til at begå sig i sociale sammenhænge, som kommer til udtryk både på et individuelt, et interaktionistisk og et strukturelt niveau.

Manglende hjælp og støtte: De unges oplevelse af ikke at kunne få hjælp og støtte fra kommunen.

Brud i relationer til professionelle: De unges oplevelse turbulente anbringelsesforløb og skiftende sagsbehandlere og kontaktpersoner.

7.1.1 Psykiske udfordringer

Flere af de unge i undersøgelsen fortæller, at de oplever forskellige psykiske udfordringer, der kan udgøre en hindring for at gennemføre en uddannelse. Seks ud af undersøgelsens syv informanter har fået stillet psykiske diagnoser som ADD, ADHD, Aspergers syndrom, stress, angst og depression. Psykiske lidelser udgør derfor et generelt problem blandt de unge i undersøgelsen, hvilket svarer til det generelle billede, hvor national og international forskning viser en overhyppighed af psykiatriske diagnoser blandt anbragte børn. Lidelserne er blandt andet relateret til adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser, samt børnepsykiatriske sygdomme som for eksempel autisme (Egelund et al. 2008; Millward et al. 2006 i Egelund et al. 2009).

De unges ustabile sind udgør en væsentlig udfordring og en potentiel barriere for, at de kan leve op til uddannelsers krav og forventninger. Kasper fortæller, hvordan han fik stress af at blive presset for meget. I hans tilfælde var det af sin sagsbehandler:

”Min sagsbehandler smider mig ud på en landbrugsskole, hvor jeg ikke ville være fra starten af. Jeg gav det en ordentlig chance på fire måneder, hvor jeg gik ned med stress de sidste to måneder. Jeg kastede op, sov ikke om natten, fik dårlig ryg, hovedpine og diarré. Det hele hver morgen og hver aften og hver nat. Så jeg valgte at stoppe for at få noget ro på.”

(Kasper, 22 år)

I Kaspers tilfælde, er det hans psyke, der gør, at han ikke kan klare at blive presset og særligt, når han har følt sig ”*smidt*” ud i noget, han ikke selv har valgt. Derudover oplever flere af de unge, at de grundet deres psykiske lidelser kan have svært ved at begå sig i undervisningsformen på deres studier. Simone fortæller for eksempel, at hendes ADHD gør, at hun har:

”(...) meget svært ved at sidde i klasselokalet og følge med. Både på grund af mit koncentrationsbesvær og fordi, at der er meget socialt. Jeg føler, at der er meget pres på, og at man skal være social, når man er i en klasse.”

(Simone, 20 år)

Simone oplever altså, at hendes ADHD i samspil med, at hun er udfordret socialt, er en barriere i forhold til at begå sig i klassen. Sille, der har fået konstateret ADHD og Aspergers Syndrom er ligeledes udfordret i gymnasiet. Grundet sin sygdom kan hun have svært ved at lære nye ting, som hun ikke interesserer sig for, hvilket går ud over hendes karakterer i nogle af de obligatoriske fag. Dette påvirker hendes samlede gennemsnit, hvorfor hun og hendes UU-vejleder frygter, at hun vil dumpe 1.g:

”Hvis der er noget, jeg ikke interesserer mig for, så kan jeg ikke lære det, og hvis det er noget, jeg interesserer mig for, så bliver jeg ekstremt klog. Jeg har svært ved at lære noget, jeg ikke interesserer mig for. Jeg skal virkelig virkelig koncentrere mig. Når vi har fag, jeg godt kan lide, så er det ekstremt let for mig (...) Men f.eks. matematik (...) Det er som om min hjerne lukker ned, bare jeg træder ind til timen, fordi det her synes jeg ikke om.”

(Sille, 17 år)

Som Sille giver udtryk for, har hun svært ved at lære noget hun ikke interesserer sig for, hvilket kan udgøre en barriere for, at hun gennemfører gymnasiet. De unges psykiske lidelser udgør således reelle udfordringer i forhold til at gennemføre en uddannelse. En uddannelse kan give de unge selvværd og anerkendelse i 'den solidariske sfære'. Honneth beskriver, hvordan individet i denne sfære søger anerkendelse for sine særlige egenskaber og kompetencer, der kan give den pågældende en oplevelse af at bidrage til samfundet og derigennem være en del af noget større (Honneth 2006: 171). Alle undersøgelsens unge fortæller, at de ønsker at have et job, når de bliver voksne, og de fleste giver udtryk for, at de godt er klar over, at det kræver, at de gennemfører en uddannelse.

De unge kan i kraft af deres psykiske udfordringer som stress, koncentrationsbesvær og indlæringsvanskeligheder have svært ved at leve op til uddannelsernes krav. Uddannelsesmæssige logikker som karaktergivning og klassestrukturen, som de unge kan have svært ved at leve op til og indgå i, kan via Bourdieu opfattes som uddannelsessystemets 'doxa'. Doxa bygger på de normer og logikker, der er gældende inden for et givent felt (Bourdieu 1997: 25). Uddannelsessystemet udgør et felt, hvor de unge grundet deres psykiske udfordringer kan have svært ved at leve op til feltets doxa.

Hvis de oplever nederlag i denne sammenhæng, kan den manglende anerkendelse opleves som det Honneth kalder for 'krænkelse', som er en misagtelse, hvor den unge føler sig krænket på sig selv og sin person (Honneth 2006:162; Ziethen et al. 2013: 436). Mens anerkendelsen beriger individet med selvtillid og selvværd sker det modsatte i tilfælde af krænkelse. Her oplever den unge manglende selvværd og tro på sin kunnen og kompetencer. Den unge kan i så fald have problemer med at opnå en 'selvvirkeliggørelse', hvor vedkommende opnår, hvad Honneth kalder 'det gode liv' (Honneth 2006: 168-170). Jævnfør Bourdieu er det dog væsentligt at påpege, at andre felter rummer andre doxa (Ulriksen et al. 2012: 20). Mens de unge kan føle sig utilstrækkelige og krænkede i det ordinære uddannelsesfeltet kan de opnå anerkendelse i andre felter som for eksempel i alternative uddannelser, hvor karaktergivning og klassestrukturer har en mindre betydning. Simone beskriver for eksempel, hvordan hun ønskede at tage en EGU (erhvervsgrunduddannelse), da den ikke er baseret på klasseundervisning og boglige færdigheder, hvilket kan føre til en anerkendelse indenfor det pågældende felt.

7.1.2 Sociale udfordringer

Ifølge de unges fortællinger om deres sociale udfordringer, findes der på følgende tre niveauer:

- Det individrelaterede niveau
- Det interaktionistiske niveau
- Det strukturalistiske niveau

Analysen af de unges sociale udfordringer følger ovenstående inddeling, der tilsammen giver et indblik i fremkomsten af og konsekvenserne for de unges sociale udfordringer.

Det individrelaterede niveau

Flere af de unge giver udtryk for, at deres psykiske lidelser gør det svært for dem at skabe og opretholde venskaber. Simone oplever, hvordan hendes psykiske lidelser har ført til, at hun har mistet sit sociale netværk, da hun ikke har haft overskud til at tage kontakt til folk, og nu synes hun, at der er gået for lang tid til, at hun kan tage kontakt til dem igen. Indlæggelser grundet hendes psykiske lidelser har ligeledes ført til længerevarende perioder, hvor hun ikke har haft kontakt til sine venner:

”Jeg var indlagt her i 2011 og der var der slet ingen, der kunne komme i kontakt med mig (...) og så var det helt mærkeligt at skulle snakke med dem igen, da jeg kom tilbage (...) Jeg føler, at det er for sent nu, fordi de ligesom har følt sig svigtet...”
(Simone, 20 år)

Samtidigt oplever Simone, at hun skubber nye potentielle venskaber væk, fordi hun grundet sin sygdom sjældent magter social kontakt og samtidig oplever tvangstanker om, hvad andre mennesker tænker om hende:

”(...) jeg magter ikke relationerne i længden, og det er rigtig ærgerligt. Jeg har mange tvangstanker, når jeg er sammen med mennesker, omkring hvad de tænker om mig. Og så forestiller jeg mig, at de ikke gider mig, og at jeg er besværlig, og så lader jeg være med at skrive til dem (...) Så jeg sidder altid og venter. Jeg er meget passiv.”
(Simone, 20 år)

Sille fortæller ligeledes, at hun ikke har overskud til at se sine gamle venner:

”Nu har jeg ikke set så mange af de gamle venner, siden jeg startede på gymnasiet, fordi der ser jeg mennesker fra 8-15 hver dag, og så kommer jeg hjem, og så skal jeg sgu ikke være sammen med nogen (...) tit så ligger jeg bare og laver ingenting i weekenderne.”

(Sille, 17 år)

Det manglende psykiske overskud gør, at Sille har svært ved at fastholde gamle venskaber.

Simone fortæller også, at hun har svært ved at indgå i sociale sammenhænge. Hun fortæller, at hendes karakterer faldt på efterskolen, da det sociale krævede al hendes energi:

”Jeg har altid haft gode karakterer, men de faldt lige en tak, fordi jeg var så træt, at jeg ikke orkede noget som helst ud over skolen, hvor der var en masse sociale ting, man skulle deltage i. Det var rigtig svært, og jeg overvejede mange gange, om jeg skulle stoppe.”

(Simone, 20 år)

Selvom Simone flere gange overvejede at droppe ud, lykkedes det hende at gennemføre 9.klasse på efterskolen. Hun fortæller, at hun stadig oplever sociale udfordringer, og at hun følte sig meget alene på sit studie, inden hun droppede ud:

”Jeg var den usynlige person, som bare sad og ikke kunne finde ud af, hvor jeg skulle sætte mig i kantinen, og jeg kunne ikke spise, når nogen kiggede, og jeg tænkte hele tiden på, hvad andre tænkte om mig, og jeg var for langsom til at komme med ind i grupperne. Og det er svært at komme ind i en gruppe, når den først er etableret. Jeg var simpelthen for langsom til at vise, at her var jeg. Jeg kunne ikke følge med i det sociale...”

(Simone, 20 år)

Simone fortæller, at hun ikke kunne være med i det sociale, hvilket kan illustrere, at hun ikke føler, hun er god til at socialisere sig med andre jævnaldrene. Bowlby antager, at individets evne til at knytte sig til andre mennesker skabes i barndommen, nærmere betegnet i relationen til de 'primære omsorgspersoner' (Bowlby 1988: 37). Han mener med andre ord, at *"(...) menneskets tilknytningserfaringer og –mønstre fra barndommen varer ved, og at de derved har en afgørende indflydelse og påvirkning på den unges livsforløb"* (Bowlby 1994: 141 i Jacobsen et al. 2013: 211). De tidlige forældrerelationer påvirker i denne forståelse de unges evne til at knytte sociale bånd med andre senere i livet, som kan forringe deres forudsætninger for at mestre en uddannelse. At Simone har svært ved at indgå i sociale sammenhænge kan i denne optik forklares ud fra hendes relation og tilknytning til sin primære omsorgsperson i de tidlige barndomsår.

Honneth tillægger ligesom Bowlby forældrene en væsentlig betydning for individets socialiseringsevne senere i ungdommen. At Simone ikke har fået nok anerkendelse i sin barndom kan have resulteret i, at hun ikke har opnået en grundlæggende 'selvtillid' til at opsøge andre jævnaldrene. I kraft af, at de unge befinder sig i en ungdoms- og overgangsfase til voksenlivet, søger de fleste anerkendelse via 'social værdsættelse' (Honneth 2006: 143). Anerkendelse fra medstuderende eller lærere kan bidrage til at fastslå den unges 'særegenhed', hvor han/hun *"(...) får muligheden for at forholde sig positivt til sine konkrete egenskaber og muligheder"* (Jakobsen 2011: 229). De unges socialiseringsmæssige udfordringer kan besværliggøre deres gennemførelse af en uddannelse og chancen for senere at indgå på en arbejdsplads. Gennem manglende accept og anerkendelse fra deres medstuderende, risikerer de at opleve følelsen af det Honneth kalder for en 'lammende social skamfølelse'. Her føler individet sig ekskluderet fra det sociale og det samfundsrelaterede fællesskab, uden følelsen af at være selvvirkeliggjort eller at have opnået 'det gode liv' (Jakobsen 2011: 229).

Bourdieu tillægger ligeledes forældrenes påvirkning på individet betydning. Gennem hans habitus begreb beskriver han, hvordan forældrenes kapitalformer bestående af økonomisk, kulturel og social kapital i samspil med individets opvækst og den sociale og historiske kontekst i høj grad præger og skaber vedkommendes 'habitus'. Habitus er et begreb, der kendetegner individet kendskab til og dets forudsætninger for at begå sig inden for forskellige felter. Habitus udgør således de unges verdensanskuelse og forståelsesramme, og ligger derved til grund for den måde, de unge indgår i verden på (Bourdieu 1997: 24). Tidligere anbragte unges forudsætninger for at begå

sig i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet er i dette perspektiv påvirket af de unges forældre, der i tilfælde med uhensigtsmæssige prægning af de unge kan føre til, at de unge oplever sociale udfordringer senere i livet.

Det interaktionistiske niveau

Andre sociale udfordringer finder sted i interaktionen mellem de unge og deres omverden. Både Gustav og Kasper har været meget alene i deres skoletid grundet massiv mobning. Kasper fortæller, at han blev mobbet fordi, han var et nemt offer: *"Jeg tror bare, at jeg har været et nemt offer. Fordi jeg var lidt anderledes end alle de andre. Ham den lidt halvtykke, der ikke rigtig sagde noget."* Gustav fortæller ligeledes, at han kun havde en enkelt ven i skolen, der også begyndte at mobbe ham, hvilket førte til: *"(...) at så var jeg helt alene."*

Kasper og Simone fortæller, at de er blevet holdt udenfor på grund af andres forudindtagne holdninger om dem. Kasper fortæller, at der i hans omgangskreds går rygter om, at han har voldtaget sin ekskæreste, hvilket skader hans muligheder for at skabe nye venskaber, og gør at han føler sig meget alene:

"Der er mange bekendtskaber, men jeg har ikke nogle venner. Jeg har ikke nogen jeg kan betro mig til og snakke med (...) Når jeg forsøger at starte nogle venskaber, så får jeg smidt i hovedet, at jeg har voldtaget min ekskæreste, som jeg ikke har, så mig gider de ikke have noget med at gøre (...) Jeg føler, at jeg lever et ensomt liv. Jeg føler mig ensom, når jeg har fri for arbejde. Det er meget det samme jeg laver, når jeg kommer hjem. Jeg snakker ikke rigtig med nogen, drikker bare kaffe og tænker meget over, hvordan næste dag skal være, og hvad jeg kan gøre bedre på praktikstedet og sådan nogle ting."

(Kasper, 22 år)

Kaspers oplevelse kan forstås via Beckers stemplingsteori, der pointerer, at afvigende adfærd først bliver afvigende, så snart den defineres som afvigende af de sociale omgivelser. Stemplingen som "voldtægtsmand" har resulteret i, at Kaspers tidligere venner og andre jævnaldrene i byen har taget afstand fra ham. Becker beskriver stemplingsprocessen således:

”At behandle en person, som om han er generelt snarere end specifikt afvigende, bliver til en selvopfyldende profeti. Det sætter adskillige mekanismer i gang, som sammen former den pågældende person efter det billede, folk har af ham. Når man er blevet identificeret som afviger, er man for det første tilbøjelig til at blive udelukket fra deltagelse i mere konventionelle grupper...”

(Becker 2005: 52)

Som ovenstående citat illustrerer, påvirker omgivelsernes stempning individets selvbillede. Ifølge Beckers teori om ’primære og sekundære karaktertræk’, tildeles den stemplede andre negative karaktertræk, som anskues som en del af hans grundlæggende identitet (Becker 2005: 50-51). Det, at Kasper stemples som voldtægtsmand kan således medføre, at han tillægges sekundære statustræk som voldelig, pervers og krænkende. Dette kan i sidste ende resultere i, at han ’internaliserer’ og identificerer sig med denne stempning og de dertilhørende karaktertræk, han har fået tildelt. Selvom Kasper fortæller, at han ikke har voldtaget sin ekskæreste, kan han i dette perspektiv alligevel begynde at relatere til og identificere sig med virkelige voldtægtsmænd, hvorfor der kan være fare for, at han udvikler en ’afvigeridentitet’. Stempningen har ført til, at han er blevet ekskluderet fra sine omgivelser, hvorfor der er fare for, at han fortsætter ud i yderligere afvigelser og ind i en organiseret afvigergruppe (Becker 2005: 44-57). Herefter kan det være svært for Kasper at se sig selv som en ”normal” borger med uddannelse og job igen, hvorfor der er fare for en yderligere social marginalisering eller social eksklusion.

Simone, der er vokset op i en lille by, fortæller ligeledes, at stempning har gjort det svært for hende at knytte nye venskaber i byen. Selvom hun ikke er lige så hårdt stemplet som Kasper, oplever hun alligevel, at omgivelserne kender til *”de her ting,”* der er foregået i hendes hjem, hvilket gør, at det er svært for hende at få nye venner. Simone fortæller, at hun:

”(...) har brug for at komme lidt væk, fordi der er mange mennesker her som kender mig, som har hørt om mig og alle de her ting. I en lille by kan man aldrig rigtig komme væk fra sin fortid.”

(Simone, 20 år)

Således kan hendes problemer i hjemmet ses som et stempel, som de andre jævnaldrene unge i byen tager afstand fra. Hun har derfor kun kontakt til sin kæreste, sin familie og professionelle, hvilket hun synes er *”lidt hårdt”*, da hun synes: *”(...) det er lidt pinligt, at de eneste mennesker og venner jeg har, det er nogen, der bliver betalt for det.”* I citatet fortæller Simone, at hun kun er venner med mennesker, der er sammen med hende i kraft af deres arbejde. Hun giver efterfølgende udtryk for, at hun har følt sig indespærret hele sin barndom og ungdom og derfor: *”(...) har brug for at snakke med nogen på min egen alder, for det har jeg aldrig gjort”*.

I kraft af, at de unge befinder sig midt i en ungdomsfase, betyder relationer til jævnaldrene ikke blot, at de har nogle, de kan snakke med og lave sociale ting sammen med. Erikson anskuer ungdomsårene som nogle af de væsentligste for individets identitetsudvikling, idet den unge skal udvikle og skabe en ny og mere voksen identitet. Tidligere identitetskriser fra barndommen kan føre til, at den unge enten søger efter nye meningsfulde mennesker og idéer, eller at vedkommende bliver bange for at engagere sig i nye relationer af frygt for at blive såret (Erikson 1971: 123). De unge og deres identitetsarbejde er således påvirket af tidligere hændelser i barndommen, hvorfor ungdomsårene kan være særlig udfordrende for tidligere anbragte unge, der har haft en problemfyldt barndom.

Honneth tillægger anerkendelse fra andre sociale relationer end forældrene væsentlig betydning og anskuer det samtidig som et grundlæggende element i individets selvrealisering og identitetsskabelse. Her oplever den pågældende oplevelsen af 'at være' og følelsen af at være anerkendt for sin særegenhed og sine unikke egenskaber (Honneth 2006: 134).

På baggrund af de unges fortællinger kommer deres sociale udfordringer både til udtryk i deres psykiske udfordringer, deres socialiseringsproblemer og i omverdenens mobning og sociale eksklusion. De fleste af undersøgelsens unge fortæller om meget små og spinkle sociale netværk, hvilket kan udgøre et problem i forhold til at gennemføre en uddannelse. Ifølge en dansk undersøgelse kan nære relationer til studiekammerater være afgørende for, om unge gennemfører en uddannelse (Humlum & Jensen 2010).

Det strukturelle niveau

Udover individuelle og interaktionistiske problematikker, som udgør nogle af de sociale udfordringer de unge giver udtryk for at opleve, bundet andre udfordringer i forhold til at knytte venskaber i strukturelle problemstillinger som de unges økonomiske vilkår. De unge fortæller, at deres forældre ikke har mulighed for at støtte dem økonomisk som andre jævnaldrenes forældre. De tidligere anbragte unge oplever derfor både økonomiske udfordringer i forhold til at få deres økonomi til at række hele måneden og samtidig have penge nok til at pleje deres sociale relationer.

”Jeg kan ikke tage i byen, og jeg kan ikke rejse hjem til venner og familie, fordi økonomien bare ikke er til mere end 20-30 kroners snolderi hver måned. Det er det, jeg har til mig selv. Resten er til regninger og mad. Derfor kommer jeg til at savne dem [vennerne og plejefamilien] mere end jeg ellers ville gøre. Friheden til bare at gøre, hvad jeg har lyst til, den har jeg ikke, og den savner jeg rigtig meget.”
(Kasper, 22 år)

I citatet giver Kasper udtryk for, at hans økonomi begrænser hans frihed til at besøge venner og familie og til at gøre, hvad han har lyst til. Malou beskriver ligeledes, hvordan hun føler sig ”fanget”, fordi hun ikke har økonomisk råderum til at se sine venner i København:

”Der er jo nogen gange, hvor mine venner laver noget inde i København, hvor jeg må sige, at jeg ikke kan komme, da jeg ikke har nogen penge. Så det er også rigtig trist, fordi det får mig til at føle mig meget fanget her...”
(Malou, 19 år)

Ifølge Bourdieu, udgør et væsentlig element i social opstigning individets økonomiske kapital. I kraft af, at de tidligere anbragte unge mangler et ressourcestærkt bagland, som kan støtte dem økonomisk, oplever nogle af dem økonomiske begrænsninger, der i værste fald er med til at ekskludere dem fra det sociale fællesskab.

7.1.3 Manglende hjælp og anerkendelse

Mange tidligere anbragte unge har grundet deres familiære udfordringer jævnligt været i kontakt med kommunen både før, under og efter anbringelsen. Vi føler det væsentligt at inddrage de unges

fortællinger om deres relation til kommunen, da flere af de unge fortæller, at de hverken føler, at de er blevet lyttet til, forstået eller hjulpet. Derudover fortæller de unge om en række brud i relationen til de professionelle, der ligeledes udgør en væsentlig udfordring for at gennemføre en uddannelse. Bruddene er inddelt i følgende tre underafsnit:

- Manglende kontakt til tidligere anbringelsessted
- Skiftende sagsbehandlere
- Følelsesmæssige brud med tidligere kontaktpersoner

Manglende forståelse

I forbindelse med oplevelsen af, at kommunen ikke hjælper eller støtter dem, giver Ronnie udtryk for, at han frem for at være blevet hjulpet af kommunen, nærmere har følt sig ”røvrendt”:

”Stik mig tre et halvt kilo C4, så skal jeg vise dig, hvad jeg synes om dem [kommunen]. Et stort brag! For de er da ikke andet end til at lukke op og skide i. Jeg er ikke blevet andet end røvrendt i røven af kommunen det meste af mit liv. De er jo blevet ved med at sende mig tilbage til min far og fjerne mig igen og pis og lort, når jeg har prøvet at bede dem om hjælp til at komme væk derfra. Hvad fanden har de gjort? Ikke en skid altså.”

(Ronnie, 18 år)

Ronnie giver i sin frustration udtryk for, at han har bedt kommunen om hjælp flere gange i forhold til at flytte væk fra sin alkoholiserede far. Ronnie og faren har haft flere voldelige konflikter og sammenstød, hvor de har truet hinanden med knive og ifølge Ronnie, har de ikke godt af at bo under samme tag. I stedet for at få sin egen lejlighed har han boet på flere anbringelsessteder, hvor han er blevet smidt ud fra igen, hvorfor han til sidst følte sig nødsaget til at flytte tilbage til sin far. Andre unge føler sig misforståede af deres sagsbehandlere. Simone fortæller, at hun ikke føler, at hendes problemer blev taget alvorligt, idet hun blev set som selve ”problemet” og ”et besværligt problembarn”:

”(...) jeg synes alt fokuset har været på mig, selv om det måske ikke har været mig, der har været problemet. Jeg er blevet gjort til problemet, fordi man ikke har set tingene fra mit sted. Man har kun set, hvordan tingene så ud udad til. Og jeg bare har været et besværligt problembarn, hvor det egentlig var derhjemme, der var noget galt.”

(Simone, 20 år)

Simone fortæller ligeledes om en episode, hvor hun meldte sin far for vold og senere måtte droppe anklagerne, fordi politifolkene ikke troede på hende. Hun fortæller, at hun er lettet over, at faren ikke blev dømt, men er samtidig vred og skuffet over, at politifolkene ikke ville tage hende seriøst på grund af hendes eksperimenterende tøjstil og udseende:

”Jeg havde farvet mit hår sort. Jeg havde piercing i min næse. Jeg havde sådan en lidt mærkelig stil. Det afspejlede, hvordan jeg havde det, tror jeg, og folk så mig som et problembarn, fordi jeg gik sådan klædt (...) det var på grund af, at jeg gik sådan klædt, at de [politiet] ikke troede på mig. Fordi jeg så sådan ud.”

(Simone, 20 år)

Freja har ligeledes følt sig misforstået af sine sagsbehandlere, som hun opdeler i to kategorier:

”(...) der er folk, der forstår det fra min side af, og så er der folk, der tænker, at jeg bare er denne her teenager ikk? Og dem som bare tænker, at jeg er teenager, dem kan jeg bare ikke arbejde med. Fordi, de skal kunne se det fra min side af, før de kan hjælpe mig.”

(Freja, 18 år)

Freja giver dog de sagsbehandlere, der så hende som en teenager en smule medhold, men pointerer, at det moderen gjorde ikke var normalt: *”For selvfølgelig var jeg også teenager, men det var altså også unormalt, det min mor gjorde ikk?”* Freja beskriver, hvordan hun endelig fik hjælp, da hendes mor fik et psykisk anfald under et møde på kommunen:

”Vi gik i noget familiebehandling, hvor at min sagsbehandler var der sammen med en familiebehandler, og dér fik min mor på et tidspunkt et anfald, mens de var der. Dér tror jeg ligesom, at min sagsbehandler så, at det ikke bare var mig, der var teenager ikk?”

(Freja, 18 år)

Hun tilføjer:

”Efter at min sagsbehandler begyndte at forstå mig ændredes alt, og kan jeg slet ikke takke kommunen nok for at have hjulpet mig. For de har virkelig hjulpet mig rigtig rigtig meget. Det er helt sikkert.”

(Freja, 18 år)

Man kan ud fra Frejas erfaringer konstatere, at sagsbehandlingernes forståelse af de unge og deres udfordringer kan være altafgørende for, om de får hjælp og støtte. I de tilfælde, hvor de unge forveksles med ”problembørn” og deres udfordringer som ordinære ”teenageproblemer”, risikerer de unges oplevede udfordringer i værste fald at blive bagatelliseret.

Honneth beskriver tre sfærer for anerkendelse, hvoraf den anden sfære er ’den retslige sfære’, som består af individets sociale og politiske rettigheder. Her går fornuften forud for emotioner, hvorfor anerkendelse i denne sfære omhandler princippet om, at alle individer behandles som ligeværdige, autonome borgere med samme rettigheder og pligter som andre mennesker (Honneth 2006: 158-161). Anerkendes individet ikke i den retslige sfære, kan det opleves som en miskendelse, som opstår, hvis individets rettighed ignoreres. Denne miskendelse kan føre til, at individet mister sin selvrespekt, da det ikke føler sig anerkendt som en ligeværdig medborger i samfundet (Honneth 2006: 162). I kraft af, at de unge ikke får den hjælp og støtte de har behov for, kan de føle, at deres rettigheder ignoreres. Som resultat heraf kan de miste tilliden til systemet, til loven og til samfundet, hvorfor de i sidste ende kan vælge at tage helt afstand fra kommunen og ikke tage imod nogen form for hjælp. Uden at vide det, kan vi formode, at dette er tilfældet, med de ”systemtrætte” unge, som vælger at takke nej til efterværn, da de angiveligt ikke føler sig hørt eller forstået i systemet, og derfor hellere vil klare sig selv.

Hvis der ikke bliver taget hånd om problemerne rettidigt, kan den manglende kommunale hjælp således udgøre en væsentlig udfordring for, at de unge er i stand til at tage imod støtte, som kan hjælpe dem på vej mod at gennemføre en uddannelse.

7.1.4 Brud i relationer til professionelle

En anden væsentlig udfordring de unge giver udtryk for omhandler deres turbulente anbringelsesforløb bestående af brud i anbringelser samt skiftende sagsbehandlere og kontaktpersoner.

Da alle de unge har været anbragt som følge af, at deres forældre ikke har været i stand til at yde dem den nødvendige omsorg, er de i højere grad end jævnaldrene afhængige af omsorg fra andre voksne end deres forældre. Det kan derfor være problematisk, hvis de unge ikke oplever stabilitet i anbringelsesforløb eller i relationen til deres sagsbehandlere og kontaktpersoner.

Manglende kontakt til tidligere anbringelsessted

De unge fortæller generelt meget lidt om deres relation til det sted/de steder, hvor de har været anbragt. Dette kan blandt andet tyde på, at relationen til de pågældende ikke har haft en væsentlig følelsesmæssig betydning for de unge. Nogle af konsekvenserne for et turbulent anbringelsesforløb er, at de bånd de unge knytter til plejeforældre og pædagoger på anbringelsesstederne bliver midlertidige. Ud fra de unges fortællinger fremgår det, at Kasper som den eneste efter endt anbringelse, stadig har kontakt til sit anbringelsessted. Hverken Ronnie, Gustav, Malou eller Freja har kontakt til deres tidligere plejeforældre eller pædagogerne på stedet. Her er det vigtigt at nævne, at Kaspers historie adskiller sig fra de andre unge i undersøgelsen, da han blev anbragt allerede før han fyldte et år. Grundet sin tidlige anbringelse har hans plejeforældre udgjort hans primære socialisering. Det er med andre ord deres fortællinger af og syn på verden, som han er født ind i. Dette kan have været afgørende for, at han har knyttet sig til sine plejeforældre og bibeholdt relationen efter anbringelsens ophør.

Hvis anbringelsen af den ene eller anden årsag er brudt sammen, inden de unge har skabt en følelsesmæssig relation og en stabil kontakt til de voksne på stedet, er en dybdegående prægning af de unge ifølge Berger og Luckmann usandsynlig. Berger og Luckmann beskriver, hvordan en 'resocialisering' og derved en ændring i den unges grundlæggende opfattelse af verden og af sig

selv kun kan forekomme i tilfælde af en følelsesmæssig tilknytning til nye 'signifikante andre' (Berger & Luckmann 1992: 182). Hvis den unge ikke føler sig emotionelt forbundet med minimum én voksen på anbringelsesstedet, vil en identificering med den pågældende eller en internalisering af dennes værdier og normer være umulig. Formålet med anbringelser er blandt andet, at: *"(...) yde den støtte, der er nødvendig for, at de kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende"* (Servicestyrelsen 2011: 4). Hvis dette skal lykkes er det i Bergers og Luckmanns optik altafgørende, at der skabes en følelsesmæssig relation mellem den unge og anbringelsesstedet. Brud og ustabilitet i de unges anbringelser fordrer dog ikke til nære relationer og kan derfor udgøre en af grundene til, at de unge i undersøgelsen ikke føler nogen grund til at opretholde kontakten til deres tidligere anbringelsessted(er). Udebliver alternative rollemodeller for den unge, kan han/hun i højere grad være tilbøjelig til at søge tilbage til de biologiske forældre, der udgør de unges primære signifikante andre, hvorfor deres prægning af den unge fortsætter og kan føre til yderligere udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse, hvilket vil blive uddybet i analysedel 3: De bagvedliggende faktorer.

Skiftene sagsbehandlere

En manglende følelsesmæssig tilknytning gør sig ligeledes gældende i de unges relation til deres sagsbehandlere. Flere af de unge fortæller, at de mange skift af sagsbehandlere gør, at de ikke når at danne en relation til den pågældende, inden han/hun stopper igen. Simone beskriver de relationelle skift som: *"Hver gang jeg har lært den ene at kende, så får jeg en ny."* Freja har ligeledes haft mange forskellige sagsbehandlere, som hun ikke har nået at knytte sig til:

"(...) de [kommunen] sætter nye sagsbehandlere på én som om, man er et stykke legetøj. Og jeg synes, at det er fint nok, at en person skal på barsel, og jeg synes, at det er fint nok, at en person skal dit og dat men helt ærligt. Altså, det er mennesker, de har med at gøre ikk? Og den synes jeg godt lige, at de kunne tænke lidt over."
(Freja, 18 år)

Freja fortæller her, at hun godt kan forstå, hvorfor der sker nogle skift, men at kommunen samtidig skal være klar over, at der er tale om en menneskelig relation, hvor hun ikke vil anskues som et stykke *"legetøj"*. Simone udtrykker ligeledes, at hun synes, at det er besværligt at skulle forholde sig til nye sagsbehandlere, som ikke kender hende på et personligt plan:

”Det ville bare være nemmere at snakke med én, som kender mig sådan på det lidt mere personlige plan, så jeg ikke selv skal forklare, og hun ikke skal til at gennemskue min personlighed hver gang.”

(Simone, 20 år)

Hun siger ligeledes, at hun synes: *”Det var lidt mærkeligt, at der hele tiden kom nye personer. Så jeg har ikke kunnet overkomme at snakke med dem. For de kender for mange ting om mig.”* I citatet beskriver Simone, hvordan de mange skift skaber upersonlige relationer, og at hun føler ubehag ved at snakke med nye sagsbehandlere, der ved en masse om hende, før hun har dannet en relation til dem. Simone fortæller, hvordan hun har valgt at passe på sig selv, ved at tage følelsesmæssig afstand til de professionelle: *”(...) med tiden fandt jeg ud af, at man jo hele tiden får nye personer kastet i hovedet inde fra kommunen, så jeg skulle ikke blive for gode venner med dem”*.

At de unge tager følelsesmæssig afstand til deres sagsbehandlere, hvis formål er at hjælpe dem kan ses som en væsentlig udfordring for de unges muligheder for at gennemføre en uddannelse. Den følelsesmæssige afstandstagen kan skabe en kløft mellem den unge og den professionelle, hvor fordelene ved en nær relation som fortrolighed og tillid udelades. Den følelsesmæssige relation som er altafgørende i den primære socialisering og resocialiseringen af individet jævnfør Berger og Luckmann (1992: 182), kan derfor betragtes som væsentlig i andre relationelle sammenhænge. Selvom det ikke er sagsbehandlerens formål at skabe 'alternationer' for de unge med henblik på at rekonstruere de unges verdensanskuelser, som er formålet med resocialiseringen (Berger & Luckmann 1992: 181), oplever de unge, at fraværet af den følelsesmæssige relation til sagsbehandleren kan resultere i, at han/hun kan have manglende empati og forståelse for deres oplevede udfordringer relateret til deres forældre. I sådanne tilfælde fortæller de unge, at de professionelle kan have svært ved at støtte dem, hvorfor misforståelser og manglende hjælp kan forekomme.

Følelsesmæssige brud med tidligere kontaktpersoner

De unge fortæller, at de hårdeste brud har været dem, de har haft med deres kontaktpersoner. Flere af de unge fortæller, at de på et tidspunkt har haft et meget nært forhold til en kontaktperson, men at kontakten er blevet brudt, når vedkommende har sagt op eller er blevet fyret. Kasper fortæller, at han har haft et betydningsfyldt forhold til sin tidligere kontaktperson, men at han også oplevede et

stort tab, da kontaktpersonen blev nødt til at sige op grundet samarbejdsvanskeligheder med Kaspers sagsbehandler:

”Jeg har haft en skide dygtig kontaktperson (...) han har jo fået mig til at blive den jeg er i dag. Han gav mig psykologhjælp på den gode måde (...) Det har været noget af det allerbedste i mit liv, kan man sige (...) desværre kunne min sagsbehandler ikke lide en som ham, der gik ind og hjalp med noget af hendes arbejde (...) og så valgte vi til sidst bare at sige at det ikke går, enten ville han blive fyret og eller så skulle vi selv sige stop, og det valgte vi så at gøre.”

(Kasper, 22 år)

Kasper beskriver, hvordan hjælpen fra hans kontaktperson var ”noget af det allerbedste” i hans liv, hvilket gør bruddet til vedkommende endnu sværere. Freja fortæller ligeledes om et nært forhold til en tidligere kontaktperson, som hun så som:

”(...) sådan lidt den far, jeg aldrig havde haft i min ungdom. Jeg blev helt vildt glad for ham (...) Vi tog ud og spiste sammen, og hvis min vandhane sprøjtede for meget, så kom han ned og puttede noget i, så det kom normalt ud igen (...) Han var også den, jeg altid ringede til og fortalte ”Ej jeg har fået 10!” eller ”Jeg har fået 12!” og han var altid så stolt af mig, og han hjalp mig. Han var min far følte jeg lidt.”

(Freja, 18 år)

I citatet beskriver Freja, hvordan kontaktperson var som en ”far” for hende, og at han både hjalp hende med praktiske problemer i lejligheden og var sammen med hende på et følelsesmæssigt og socialt plan. Derfor var det også et stort tab for hende, da han blev fyret, hvilket hun ikke kan tilgive kommunen for:

”Jeg er sur på kommunen over, at de bare ansætter og fyrer folk, som det passer dem ikk? Altså de har ligesom et bånd til folk (...) det der med min kontaktperson, det har jeg ikke tilgivet dem for.”

(Freja, 18 år)

Freja giver udtryk for, at hun stadig er sur på kommunen for at have givet hende en kontaktperson, hun knyttede sig til følelsesmæssigt, for efterfølgende at fyre ham igen. Kaspers og Frejas citater viser således, hvordan de har knyttet sig til deres kontaktpersoner og opbygget et tæt og næsten familiært forhold til de pågældende. I disse tilfælde opleves bruddet ikke blot som et formelt skifte fra én professionel til en anden, men som et følelsesmæssigt tab og et svigt.

Berger og Luckmanns teori om resocialisering forudsætter, at nye signifikante andre tilbyder individet alternativer bestående af alternative måder at gå til verden på (Berger & Luckmann 1992: 181). Herigennem kan de unge indlære en ny selvopfattelse og opfattelser af andre, hvilket kan muliggøre, at de opnår forbedrede forudsætninger for at gennemføre en uddannelse. Hensigten med kontaktpersonen er, at vedkommende: ”(...) *besøger den unge i hans/hendes nye hjem og hjælper den unge med at lære at klare hverdagens udfordringer*” (Andersen et al.: 2012). Hvis personen siger op eller bliver fyret og derved bryder relationen til den unge, mister den unge grundfundamentet i rekonstruktionen af sin nye verden og alt arbejdet med den unge kan risikere at falde til jorden.

7.1.5 Delkonklusion

I deres fortællinger giver flere af de tidligere anbragte unge i undersøgelsen udtryk for, at de oplever forskellige psykiske og sociale udfordringer. Mens de psykiske udfordringer både omhandler psykiske barrierer for at indgå i uddannelsesmæssige sammenhænge som stress, angst, koncentrationsproblemer og indlæringsvanskeligheder, fortæller flere af de unge, at deres indlæggelser og manglende sociale overskud har gået ud over deres socialisering med andre jævnaldrene. Denne manglende socialisering vægtes højt i de unges fortællinger og beskrives som en væsentlig udfordring, der som konsekvens får de unge til at føle sig ensomme. Andre unge fortæller, at de er blevet mobbet i skolen og samtidig oplever økonomiske begrænsninger, der kan gøre det svært for dem at deltage i sociale arrangementer. Ifølge Honneth bunder individets socialiseringsevne blandt andet i, om den pågældende har opnået anerkendelse i den private sfære. Flere af de unge beretter om en problemfyldt barndom med problematiske familieforhold med få eller ingen venner. De unge kan som resultat mangle den grundlæggende selvtillid, som udgør fundamentet for, at de kan begå sig socialt i mødet med omverdenen. Hvis den grundlæggende selvtillid mangler, bliver risikoen for manglende anerkendelse i de andre sfærer større, hvilket i sidste ende kan forhindre individets 'selvvirkeliggørelse'. De unges sociale udfordringer kan altså forstås som en kamp om anerkendelse i den primære og den solidariske sfære, hvor de unge dels søger anerkendelse for deres personlighed og grundlæggende identitet og dels søger anerkendelse for deres særprægethed og meddeltagelse i det sociale fællesskab. For de tidligere anbragte unge, hvor risikoen for ikke at opleve en sådan anerkendelse er større end for jævnaldrende kan dette betyde, at den manglende selvværdsfølelse ender ud i en lammende social skamfølelse, der kan føre til ensomhed og social eksklusion.

Den sidste udfordring, der lægges særlig vægt på i de unges fortællinger relaterer sig til relationerne til de professionelle. Flere af de unge giver udtryk for, at de hverken føler, at de kan få hjælp til at håndtere deres udfordringer eller få muligheden for at danne nye kontinuerlige voksenrelationer. De unge fortæller blandt andet, at de føler sig ignoreret og misforstået af deres sagsbehandlere så deres udfordringer og problemer med deres biologiske forældre bagatelliseres til gængse "teenageproblemer". Ifølge Honneth kan dette ses som en miskendelse inden for den retslige sfære, hvor de unges rettigheder ikke bliver anerkendt, hvilket kan medføre manglende selvrespekt.

Derudover har alle de unge oplevet adskillige relationelle brud og skift under og efter deres anbringelsesforløb. I forhold til bruddene skelner flere af de unge mellem anbringelsessted(er), sagsbehandlere og kontaktpersoner, hvor der lægges særlig vægt på relationen til kontaktpersonen. Denne relation beskrives i nogle tilfælde som noget af det bedste, der er sket for dem og som en følelsesmæssig og enda familiær relation. Problemet opstår i bruddet med kontaktpersonen, hvor den følelsesmæssige relation og tilknytning brydes, så snart vedkommende får et andet arbejde eller bliver fyret.

Sociale fællesskaber udgør, ud over følelsesmæssig støtte, også anerkendelse sociale netværk, der i sidste ende kan udgøre en grundlæggende støtte for, at de kan gennemføre en uddannelse. Mangler den sociale støtte derimod samtidig med, at de unge ikke tilbydes følelsesmæssige og kontinuerlige relationer af de professionelle, kan de unge have svært ved at løse deres oplevede udfordringer på egen hånd og derved have overskud til at gennemføre en uddannelse.

7.2 Analysedel 2: De unges håndtering

”Hvis mennesker definerer situationer som virkelige, så bliver de virkelige i deres konsekvenser.”

(Thomas & Thomas 1928: 571 i Jacobsen 2013: 311)

I henhold til ovenstående citat får individets opfattelse af virkeligheden reelle konsekvenser for vedkommende. De unges fortællinger om deres oplevede udfordringer får således virkelige konsekvenser for deres håndtering og adfærd, som kan påvirke deres muligheder for at gennemføre en uddannelse.

Ud fra de unges fortællinger fremgår det, at de alle benytter sig af forskellige håndteringsstrategier, for at imødekomme de udfordringer, de oplever. Håndteringsstrategierne fører til en given adfærd. Ud fra de unges fortællinger har vi grupperet deres adfærd som henholdsvis asocial eller social:

Den asociale adfærd: De unge forsøger at håndtere deres sociale udfordringer ved at melde sig ud af gruppen og holde sig for sig selv. Social eksklusion og en begrænset økonomi kan løses ved at samle flasker eller forsøge at flygte fra problemerne gennem hashrygning. Flere af de unge har svært ved at styre deres temperament og løser konflikter ved hjælp af vold.

Den sociale adfærd: De unge opsøger fællesskaber, der kan erstatte deres dysfunktionelle familier. Nogle unge orienterer sig mod venner og kærester, der både kan have en positiv og negativ indvirkning på dem, mens andre søger sammenhold gennem kriminelle fællesskaber.

De to ovenstående adfærdsformer: *den asociale* og *den sociale adfærd* er vores forsøg på at skabe en enkel inddeling af en kompleks virkelighed. Ud fra de unges fortællinger er det tydeligt, at flere af dem håndterer deres situation ved hjælp af forskellige strategier, hvorfor flere af de unge vil indgå i begge kategorier. Et andet væsentligt aspekt som vi ligeledes finder væsentlig at inddrage til analysen af de unges håndtering af deres udfordringer, er:

Ungdomsårenes betydning: De tidligere anbragte unge befinder sig i en overgangsfase mellem barndom og voksenliv, hvilket har indflydelse på deres håndtering af deres oplevede

udfordringer. I kraft af deres livsstadie eksperimenterer de med forskellige adfærdsformer i deres søgen efter sig selv og deres plads i samfundet.

7.2.1 Den asociale adfærd

Flere af de unge fortæller om forskellige former for asocial adfærd som en håndtering af deres udfordringer.

Når næverne bruges som modsvar

Den asociale adfærd kommer i de unges tilfælde blandt andet til udtryk gennem voldshandlinger. Gustav fortæller ligesom flere af de andre om massiv mobning i skolen. Han fortæller, at han håndterede mobningen ved at slå igen: *"Det endte for det meste med slagsmål og med, at jeg stak af fra skolen. Der er en episode, hvor jeg i blindt raseri tævede 11 drenge fra to klasser over mig og en lærer"*. Ronnie fortæller ligeledes, at han bruger sine næver, når nogen provokerer ham, da han har lært hjemmefra, at konflikter kan løses med vold. Det er sådan han har set sin far håndtere konflikter, og som han har lært fra sin farbror: *"Som min elskede farbror han siger, vold det løser alt"*. At Ronnie stadig læner sin op af farens og farbrorens verdensforståelse tyder på, at han aldrig har lært alternative måder at håndtere konflikter på end ved hjælp af næverne. Ud fra Berger og Luckmanns terminologi har der altså ikke fundet en resocialisering sted, eftersom han stadig tyer til vold. En succesfuld resocialisering kræver, at individet får tilbudt en alternativ verdens- og identitetsforståelse og en potentiel mere hensigtsmæssig måde at løse konflikter på, hvilket ikke har været tilfældet for Ronnie.

Ronnie fortæller, at hans voldelige historie skyldes, at han har følt sig bedømt og ekskluderet på baggrund af sin ADHD diagnose. Ifølge Ronnie bliver man med ADHD set:

"Som om, at man er speciel, og at man bare er ude på at lave ballade og sådan noget. Man bliver lukket ude fra samfundet. Det er ikke fedt på nogen punkter. Man føler sig virkelig udenfor, og folk gør nar af én på grund af ADHD. Det irriterer mig. Jeg har jo den voldelige baggrund, som jeg har, fordi folk har irriteret mig med det, og så har jeg så valgt at sige fra med mine næver."

(Ronnie, 22 år)

Ronnie fortæller, at han finder det irriterende at være stemplet, som én der er *"ude på at lave ballade"*, bare fordi han har ADHD, og at han derfor bliver *"lukket ude"*. Han siger ligeledes, at hans voldelige og risikobetonede adfærd bunder i denne behandling fra omverdenen, hvilket stemmer godt overens med Beckers begreb om 'afvigeridentitet', hvor individet internaliserer omverdenens syn på sig, og derved bliver dét han opfattes som (Becker 2005: 52). I Ronnies tilfælde efterlever han rollen som *"spilopmageren"*, som han bliver kaldt af de professionelle på mødet, samt *"psykopaten"* som han fortæller han bliver kaldt af sin far og sin omgangskreds. Han karakteriserer sig selv som en *"gadedreng"*. Således kan Ronnies syn på sig selv som en kriminel gadedreng være blevet påvirket og forstærket af de professionelles, farens og vennernes syn på og stempling af ham. Kasper fortæller ligeledes, at han udviser voldelig adfærd i situationer, hvor han føler sig presset og ikke længere kan styre sit temperament. Dette har blandt andet ført til, at han på et tidspunkt var tæt på at slå sin ekskæreste ihjel:

"Jeg har et temperament, der godt kan koge over (...) jeg har været rigtig tæt på at slå min egen ekskæreste ihjel. Jeg var fortvivlet, jeg var ked af det, jeg var vred, jeg var sur over, at hun ikke fortalte mig sandheden om, at hun havde været sammen med én af mine gode kammerater (...) og så får jeg fat i kraven på hende, og står med hende ud over rækværket på trappen i strakt arm. Så står jeg bare med hende der. Der er heldigvis noget i hovedet på mig der siger, "lad vær", så jeg når ikke at slippe."
(Kasper, 22 år)

Kasper fortæller, at hændelsen førte til at, hans vennekreds ekskluderede ham grundet rygter om, at han ved samme lejlighed skulle havde voldtaget ekskæresten. Hændelsen gjorde samtidig, at Kasper blev mere bevidst om, hvordan han skulle arbejde med sit temperament: *"Efter den episode med min ekskæreste, der har jeg bare tænkt, at mit temperament, det er noget, jeg må lære at leve med. Det skal jeg arbejde med hver dag."* Den måde han arbejder med det på, er ved at lave hårdt fysisk arbejde, så han er træt og rolig, når han kommer hjem om aftenen: *"Det er derfor godt for mig at få et fysisk arbejde, hvor jeg kan komme hjem og være afslappet og have ro på"*.

Der er risiko for, at de unges voldelige adfærd på et tidspunkt kan føre til en voldsdom. En voldsdom kan betragtes som en konstitueret stempling, der er gældende for alle ved lov. Dommen for vold adskiller sig derfor fra Beckers stemplingsteori, som fokuserer på de ikke-fastlagte

stempler, hvor samme handling kan lede til forskellige reaktioner og konsekvenser. Om straffen består i en plettet straffeattest og/eller et plettet ry og rygte afhænger af, om vedkommende bliver dømt i en given retssag. Uanset vil der være en risiko for, at de unge internaliserer de andres syn på dem, så de til sidst risikerer at se sig selv som en voldsmand. En plettet straffeattest kan dog udgøre en juridisk barriere for at opnå bestemte jobs, men forudsætter i sig selv ikke nødvendigvis, at den pågældende udvikler en afvigeridentitet eller fortsætter med lignende afvigende handlinger (Becker 2005: 54-55).

At flere af de unge tyer til vold ved konflikter understøttes af SFI's forløbsundersøgelse om anbragte unge, som viser, at anbragte unge i højere grad end deres jævnaldrene udøver fysisk vold mod andre. Her svarer hver fjerde af de anbragte unge, at de har været fysiske onde mod andre eller gjort alvorlig skade på andre⁷ (Lausten et al. 2013: 120-121).

Når flaskesamling bliver en potentiel afvigelse

Kasper fortæller, at eksklusion fra hans tidligere sociale fællesskab i samspil med dårlig økonomi har ført til, at han begyndte at samle flasker. Han sørger for at gøre det i tusmørket eller i skumringen, hvor der er mindst risiko for, at nogen skal se ham samle flasker:

”Jeg kan ikke samle flasker, når der er for mange mennesker. Så føler jeg mig for bumset, når jeg skal gå og samle flasker (...) jeg trives bedst med at gå lige der i tusmørket eller i skumringen, hvor fuglene begynder at synge og så lige tage, hvad der ligger i skraldespandene og på strandene, i vejkanterne og ude foran de forskellige barer, inden de åbner igen.”

(Kasper, 22 år)

I et afvigelsesperspektiv er det interessant, at Kasper kun udviser den potentielt afvigende adfærd, når der er lille risiko for at blive opdaget. Ifølge Becker har det afgørende betydning om den afvigende bliver opdaget og derved stemplet for sin afvigende adfærd. Hvis Kasper bliver set med hånden nede i skraldespanden, kan omverdenen begynde at forbinde ham med fordomme om flaskesamlere og behandle ham i overensstemmelse med disse fordomme, hvilket kan føre til udelukkelse fra visse sociale sammenhænge (Becker 2005: 50). Kasper giver udtryk for at være

⁷ Her er der brugt som eksempel, om de unge har brugt et våben mod andre eller har bundet, skåret, snittet eller brændemærket andre.

bange for at blive stemplet som *"bumset"*, hvilket han muligvis bygger på sin egen fordom om flaskesamlere. Ifølge Becker kan individet godt stemple sig selv for den afvigende handling, selvom ingen opdager afvigelsen. Der er på den måde risiko for at Kasper med tiden kan stemple sig selv, hvis han fortsætter med at samle flasker. Der er dog ikke noget der tyder på, at en sådan selvstempling på nuværende tidspunkt er i gang, da han efterfølgende betegner det at samle flasker som en *"fed sport"*. Dette kan anskues som et forsøg på at fremstille handlingen som mindre afvigende, ved at sidestiller det at samle flasker med sport som er socialt accepteret:

"Der er ikke nogen sur træner, der kommer og sparker dig i hovedet over, at du kommer for sent og skal betale i bødekassen. Der er ikke noget med, at du skal ud og spille kamp søndag morgen klokken 10. Du kan tage ud og samle flasker klokken tre om natten (...) Du kan gøre det når du vil, og du får penge for det alligevel (...) Det er på den måde en ret fed sport."

(Kasper, 22 år)

I citatet fremstiller Kasper endda det at samle flasker som noget *bedre* end at spille fodbold, hvor der er en *"sur træner"*, en *"bødekasse"* og *"kamp søndag morgen"*.. På den måde fremhæver han sin adfærd som værende et bedre alternativ end fodbold, som repræsenterer en mere accepteret fritidsaktivitet.

Becker fremhæver, at det ikke er sikkert, at en afvigelse fører til videre afvigelser (Becker 2005: 54-55). Det er altså ikke sikkert, at Kasper vil starte en afvigerkarriere, selvom han samler flasker. Det afgørende er ifølge Becker om den afvigende bliver pågrebet første gang på et tidspunkt, hvor han stadig kan vælge mellem alternative handlemåder. Bliver Kasper altså opdaget i at samle flasker på et tidspunkt, hvor han har mulighed for en alternativ mindre afvigende måde at tjene penge og få tiden til at gå, kan det meget vel være, at hans afvigerkarriere slutter her.

Når hashrygning bliver en udvej

Flere af de unge fortæller på forskellig vis, om et behov for at tage et break fra hverdagen og flygte fra omverdenens pres og forventninger. Her nævner Freja, at hun i en periode i 7. og 8.klasse pjækkede fra skole og i stedet røg hash hver dag:

*”Dengang gad jeg ikke gå i skole, jeg ville hellere ryge hash, for at sige det pænt ikk?
(...) Jeg sagde, at jeg kun røg det et par gange, men til sidst kunne jeg godt selv se, at
jeg røg det hver dag, og jeg gik stort set ikke i skole i den periode.”*

(Freja, 19 år)

At Freja røg hash hver dag i stedet for at tage i skole kan ses som, at Freja brugte hashen som en udvej og til at komme væk fra presset fra skolen. Erikson beskriver, at det øgede pres i ungdommen kan føre til behovet for større eller mindre tænke- og modningspauser, som han definerer som et ’psykosocialt moratorium’. Denne stilstandsperiode består blandt andet i, at de unge har behov for at eksperimentere med sig selv og deres plads i samfundet (Erikson 1971: 149). Andre eksempler på moratorier er ifølge Erikson ungdomskriminalitet og psykiatrisk behandling, hvoraf sidstnævnte er *”(...) et af de få tilladte moratorier for unge mennesker, der ellers ville blive klemmt af standardisering og mekanisering”* (Erikson 1971: 151).

Et andet eksempel på et moratorium er det såkaldte ”sabbatår”, hvor mange unge holder et års pause før man starter på en uddannelse. Her arbejder der ofte, mens de sparer op til en større rejse. Tidligere anbragte unge i efterværn har grundet lovgivningen om efterværn ikke mulighed for at udskyde starten på en uddannelse, idet grundlaget for efterværn forsvinder, hvis de ikke er i forløb, der er rettet mod uddannelse. Vælger den unge at rejse ud i verden i forbindelse med et sabbatår eller at bruge et halvt år på at arbejde, mens der spares penge sammen og reflekteres over, hvilket studie han/hun ønsker at starte på, forsvinder grundlaget for efterværn og herunder støttemuligheder og foranstaltninger, som for eksempel forlængelse af anbringelse eller tilbud om en kontaktperson. Tidligere anbragte unge i efterværn har således ikke samme mulighed for en modnings- og tænkepause som andre jævnaldrende, inden de skal vælge uddannelsesretning. Presset på disse unge er herved større, idet de ikke har mulighed for at tage en pause. Hashrygningen kan derved blive en uhensigtsmæssig måde for de unge at flygte fra de ydre krav og forventninger.

Undersøgelser viser, at der er en markant større risiko for, at anbragte unge udvikler et hashmisbrug i forhold til jævnaldrende. En undersøgelse foretaget af SFI viser, at hele 39 procent af anbragte unge har prøvet at ryge hash som 15-årige, sammenlignet med kun 12 procent af ikke anbragte 15-årige. For at undersøge, om de unge er i farezone for at udvikle et hashmisbrug, er der i undersøgelsen spurgt ind til, hvor ofte de unge har røget hash inden for det seneste år. Her svarede

24 procent af de anbragte unge, der har prøvet at ryge hash, at de har røget mere end 40 gange inden for det seneste år, hvilket karakteriseres som værende i risikozonen for at udvikle et misbrug (Lausten et al. 2013: 119). De unges hashrygning kan således ende ud i et misbrug, der kan udgøre en reel udfordring for om de gennemfører en uddannelse.

7.2.2 Den sociale adfærd

Flere af de unge udviser samtidig forskellige former for social adfærd, som ligeledes kan være mere eller mindre hensigtsmæssig i forhold til at gennemføre en uddannelse.

Venskaber og kærester på godt og ondt

Mange af undersøgelsens unge giver udtryk for, at nære venskaber og kærester har en stor betydning for deres liv. I det følgende ønsker vi at belyse, hvordan disse relationer både kan anskues som en hjælp og en støtte for de unge og samtidig have en negativ indflydelse på de unges adfærd, hvor de kan blive påvirket til at begå afvigende handlinger.

Venner og kærester som en hjælp og støtte

I kraft af, at undersøgelsens informanter befinder sig i en ungdomsperiode i deres liv, hvor anerkendelse og relationer blandt jævnaldrene har en større betydning end i barndommen, tildeles relationer til kærester og tætte venner en ekstra stor rolle. Ud fra de unges fortællinger fremgår det at de alle kommer fra familier, som på en eller anden måde er dysfunktionelle (se afsnit 6.1: Ungeportrætter), hvilket kan ses som årsagen til at de søger andre meningsfulde relationer i form af kæresteforhold og nære venskaber. Således kan disse relationer ses som en erstatning for den biologiske familie og som et forsøg på at få anerkendelse:

”Hun [veninden] var der meget for mig, og det er hun stadigvæk. Hun og hendes kæreste er rigtig søde, og jeg er sådan lidt deres lille pige, eller hvad man siger. De kan begge to rigtig godt lide mig, og de passer altid på mig, og de kommer altid og henter mig, hvis der er noget galt ikk? Det er nogle rigtig rigtig gode venner, synes jeg. Det er ikke nogen man bare har det sjovt med, det er også nogle, der er der.”
(Freja, 18 år)

I citatet giver Freja udtryk for, at det er vigtigt, at hun ikke bare har det sjovt sammen med sine tætte venner, men at det også er nogle der *"er der"* for hende.

Kærester og venskaber kan udover en psykisk erstatning og en hjælp ses som en konkret mulighed for at komme væk fra den biologiske familie. Freja fortæller, hvordan hun samme med ekskæresten i en periode boede hos en veninde, da hun ikke kunne være derhjemme: *"Inden jeg boede på opholdssted, havde jeg en bedste veninde. Det var hende jeg boede hos, sammen med min ekskæreste. Hun var der meget for mig, og vi kunne snakke om alting."* I Simones tilfælde var det hendes kærester, der var vejen væk fra familien:

"(...) de kærester jeg havde, det var bare en måde at komme væk fra min familie. Min første kæreste var meget ældre end mig og havde sit eget sted. Jeg har nok hele tiden søgt at komme væk."

(Simone, 20 år)

Således har nogle af undersøgelsens unge både brugt kærester og nære venner til at komme væk fra deres familier og opnå en sikker base og anerkendelse andre steder fra. Ifølge Berger og Luckmann kan den sekundære socialisering dog ikke erstatte den primære, men den sekundære socialisering kan præge den unge mod et mere positivt selvbillede og verdensanskuelse. Grunden til at den sekundære socialisering kan have svært ved at erstatte den primære socialisering er, at *"(...) den allerede internaliserede virkelighed har en tendens til at bestå"* (Berger & Luckmann 1992: 164). De tidligere anbragte unges verdensanskuelse vil således altid afhænge af deres biologiske forældres, hvis fortællinger om verden, de er blevet født ind i.

Bowlby mener ligeledes, at den uhensigtsmæssige udvikling i barndommen kan 'repareres', men påpeger dog stadig, at de grundlæggende tilknytningsmønstre, der blev grundlagt i barndommen *"har det med hænge fast"* (Nørbygaard 2012: 73).

Selvom Honneth anerkender forældrenes anerkendelse som et væsentligt grundlag for individets selvværdsfølelse, mener han omvendt, at anerkendelse i den sekundære sfære kan føre til fornyet selvværd og en tro på at kunne bidrage med noget unikt til verden (Honneth 2006: 146). Kærester

og venner kan i denne opfattelse bidrage til, at den unge kan opnå en positiv følelse omkring sig selv og sine egenskaber og kan derfor have en positiv indvirkning på den unges udvikling.

Venner og kærester som en negativ indflydelse

Ifølge de unges fortællinger er det dog ikke altid tilfældet, at venner og kærester har haft god indflydelse på dem. I nogle tilfælde kan de være med til at fastholde de unge i negative adfærdsmønstre og uhensigtsmæssige rutiner. I flere af de unges fortællinger er der eksempler på, at de oplever, at deres venner har haft negativ påvirkning på dem, eller at vennerne har fået dem ud i problemer. Ronnie fortæller at: *"De [vennerne] hjælper mig, hvis jeg har et problem eller noget. Og de ved, at de kan komme til mig ligeså snart der er det mindste."* Det, at vennekredsen 'er der for hinanden' førte til, at Ronnie blev smidt ud fra sit forrige anbringelsessted, fordi han hjalp en ven, der var i slåskamp med forstanderen på stedet:

"(...) han [forstanderen] valgte simpelthen at lægge min kammerat ned og nærmest brække hans arm mod baghovedet. Så ville jeg finde et jernrør og klaske ham i baghovedet med det (...) og så kunne jeg selvfølgelig ikke bo der mere."

(Ronnie, 18 år)

Dette citat viser således, hvordan Ronnies forsøg på at hjælpe sin ven førte til at han blev smidt ud fra anbringelsesstedet. Andre unge fortæller om, at deres kærester eller venner har en direkte negativ indflydelse. Freja fortæller, at hendes ekskæreste var dårlig for hende, idet han opfordrede hende til at dele en joint, inden hun skulle i skole:

"Ham der min ekskæreste, han var heller ikke særlig god for mig på den måde. Jo han sagde da, at jeg skulle gå i skole, men han kunne da også sagtens dele en joint med mig, inden jeg skulle op ikk? Altså så er det lidt dumt at sige, at jeg skulle gå i skole."

(Freja, 18 år)

Freja fortæller her, hvordan hendes kæreste *"ikke har været god"* for hende, da han opfordrede hende til at dele en joint inden skole, hvilket gjorde, at hun ofte ikke kom af sted. En undersøgelse foretaget af Center for Ungdomsforskning, som belyser konsekvenser ved hashrygningen konkluderer, at hashrygningen mindsker chancerne for, at unge gennemfører en uddannelse. Ifølge

undersøgelsen ryger op mod ti procent af danske unge så meget hash, at det skader deres uddannelse og det vurderes, at hashrygning er en medvirkende eller direkte årsag i omkring halvdelen af de tilfælde, hvor en elev falder fra eller bliver smidt ud af uddannelser (Simonsen 2014).

I Ronnies tilfælde har ”de forkerte” venner ført til, at Ronnie er blevet indblandet i kriminalitet. Ronnie fortæller, at han begyndte at ryge hash og sælge stoffer allerede som 12-årig, efter at han var kommet på et opholdssted inde i byen: *”Jeg var begyndt at ryge hash som 12-årig. De fucked det rimelig meget op for mig derovre. Så begyndte jeg at sælge stoffer. Så det er jo ikke så positivt jo”*. ”De” refererer her til gruppen af unge, som han hang ud med i byen. Efterfølgende begyndte han at begå indbrud, så han kunne få råd til udstyr til sin BMX-cykel, og han fortæller, at han fik *”smag for de hurtige penge”*. Uanset om Ronnie bliver dømt for sine kriminelle handlinger eller ej, kan hans afvigende løbebane og gentagne kriminelle adfærd lede til en afvigerkarriere, hvor han bevæger sig ind i en mere eller indre organiseret og afvigende gruppe (Becker 2005: 56). Hvis Ronnie udvikler en afvigeridentitet kan det blive sværere for ham at gennemføre en uddannelse. Derudover kan en plettet straffeattest efterfølgende udgøre en barriere for at besidde visse former for arbejde. Ifølge Ronnie er *”(...) 80 procent af det miljø jeg er med i er indblandet i stoffer”*. Dette viser, at Ronnie allerede er nået til sidste skridt i afvigerkarrieren, hvor man bevæger sig ind i en organiseret afvigergruppe. Det, at størstedelen af hans sociale fællesskab er inde for kriminelle miljøer kan bidrage til en øget afvigeridentitet, hvor den unge kan afspejle sin afvigende handling i andres, der deler samme afvigende interesser og adfærd, hvorved hans eget selvbillede som kriminel styrkes og han bekræftes i sin afvigende adfærd (Becker 2005: 56). Det, at størstedelen af Ronnies omgangskreds er inden for det kriminelle miljø, kan gøre det svært for ham at bryde ud, da han derved afskærer størstedelen af sit netværk.

At anbragte unge i højere grad end andre unge har en risikoadfærd understøttes af en norsk undersøgelse, som viser, at unge med et problematisk forhold til forældre og skole søger fællesskaber med jævnaldrende, som er i samme situation. I dette fællesskab finder de tryghed, tilhørsforhold og identitet gennem kriminelle handlinger, som bliver en del af deres kultur. Lovbrud og brug af rusmidler betragtes som aktiviteter, der giver prestige, status og penge (Fauske og Øia 2003 i Helgeland 2007: 48-49). At anbragte unge i højere grad end andre unge indgår i kriminelle fællesskaber kan ifølge Becker forklares ved, at de unge allierer sig med andre udsatte unge og

giver udtryk for et tilhørsforhold til en given gruppe, der i kraft af en spejling med de andre og en fælles afvigende handling styrker individet i sit eget selvbillede og identitet. Den afvigende adfærdsform kan også anskues som individets måde at udvise foragt for samfundets grundlæggende værdier og normer og et opgør mod den sociale kontrol, der har til formål at opretholde disse selvsamme normer. En afvigende adfærd kan i denne forbindelse anskues som en proces, hvor individet: *"(...) bliver frigjort fra samfundets kontrol og bliver påvirkeligt over for kontrollen i en mindre gruppe"* (Becker 2005: 74). En afvigende karriere kan derfor i dette perspektiv betragtes som et alternativ for de unge, der ikke er i uddannelse og derved ikke føler sig som en del af samfundet og dets institutioner. Således bliver den afvigende karriere et alternativ til samfundets opstillede krav og regler (Becker 2005: 74).

7.2.3 Ungdomsårenes betydning for de unges håndtering

Udover beskrivelsen af de unges asociale og sociale adfærd finder vi det ligeledes væsentligt at inddrage betydningen af det, at de unge er i ungdomsfasen til analysen om de unges håndtering af deres oplevede udfordringer ved at gennemføre en uddannelse. Dette gør vi på baggrund af, at både de unge og undersøgelsens teoretiske bidrag fokuserer på denne periodes betydning i de unges liv. Ungdomsårene udgør med andre ord en væsentlig kontekst for de unges liv herunder deres oplevede udfordringer og den måde, de håndterer disse udfordringer på.

Ifølge Erikson skal ungdomslivet ses som en eksperimenterende fase, hvor den unge har behov for at finde ud af, hvem han/hun er. Den unges afvigende adfærd er derfor ikke nødvendigvis starten på en potentiel afvigerkarriere, men kan også være en midlertidig fase, som for eksempel i Frejas tilfælde, hvor hun i en periode røg hash i stedet for at gå i skole, men i dag er stoppet med at ryge og i stedet fokuserer på sin uddannelse. Erikson pointerer derfor vigtigheden af, at omverdenen ikke fordømmer de unges risikobetonede og afvigende adfærd på forhånd, da dette kan få negative konsekvenser for deres identitetsdannelse, da de unge således kan hænge fast i afvigelsen:

”(...) at al eksperimenteren med identitetsbilleder også betyder, at man leger med følelsers og drifters indre ild og løber en ydre risiko for at havne i en social ”fælde” uden at kunne vende tilbage. Hvis dette sker, har moratoriet slået fejl; individet finder en form alt for tidligt og gror fast i den, fordi omstændighederne eller måske myndighederne har sat ham fast.”

(Erikson 1971: 151)

Ungdomsfasen skal i dette lys ses som en eksperimenterende fase, hvor hashrygning og kriminalitet skal ses som en midlertidig adfærd, hvor de unge prøver nye ting og grænser af i deres søgen efter dem selv. Erikson påpeger i denne forbindelse vigtigheden af, at samfundet ikke stempler de unge som afvigere, hvilket i overensstemmelse med Beckers stempelingsteori, kan fastholde de unge i en afvigeridentitet.

De unges forskellige adfærdsformer er mere eller mindre alle en reaktion på deres konflikter med deres tilpasning til omverdenen. I kraft af at de anbragte unge befinder sig i en ungdomsfase, søger de i højere grad andre unges anerkendelse og accept. Socialiseringsproblematikker til jævnaldrene, fylder en stor del i de tidligere anbragte unges fortællinger om deres oplevede udfordringer. Hvordan de unge håndterer deres udfordringer i ungdomsårene og om afvigelserne hænger ved, kan ifølge Honneths Anerkendelsesteori spores tilbage til forældrene, da det er i relationen til forældrene, at den unges selv billede og identitet skabes (Honneth 2006: 143). At de unge håndterer deres udfordringer meget forskelligt kan derudover ud fra Berger og Luckmanns teori om socialisering til dels forklares ved, at de unge har overtaget deres verdensanskuelse fra deres primære omsorgspersoner. Hvor Ronnie har lært hjemmefra at vold løser alle problemer, er Kasper blevet opdraget af sine plejeforældre til, at vold ikke er et brugbart middel til at løse konflikter. De to forskellige verdensanskuelser gør, at Ronnie stadig bruger vold, hvorimod Kasper har fundet en alternativ håndtering af sit temperament ved at udføre hårdt fysisk arbejde, så han er træt og afslappet, når han kommer hjem og ikke så let lader sig provokere (Se afsnit 6.1: Ungeportrætter).

7.2.4 Delkonklusion

De tidligere anbragte unge i undersøgelsen fortæller om forskellige måder at håndtere deres oplevede udfordringer på. Nogle af de unge bruger næverne som modsvar, når der opstår konflikter og andre håndterer deres ensomhed og omverdenens ydre krav med en indadvendt adfærd med risiko for, at de udviser en afvigende adfærd og stemples som sociale afvigere. Andre unge fortæller, at de ryger hash i stedet for at forholde sig til deres problemer. Frem for at lukke sig inde med en indadvendt adfærd, fortæller flere af de unge, at de indgår i sociale fællesskaber med andre jævnaldrende. Gennem venner og kærester søger de unge set fra et teoretisk perspektiv kompensation for deres forældres manglende tilstedeværelse og anerkendelse. I nogle tilfælde lykkes det, hvorfor flere af de unge både fortæller om hjælpende og støttende relationer. I andre tilfælde gør relationerne til deres jævnaldrende mere skade end gavn. I disse tilfælde fastholdes de unge i en risikobetonet adfærd som hashrygning og kriminalitet, hvor de risikerer at udvikle, hvad Becker kalder for en 'afvigerkarriere'.

Fælles for de unge er, at mange af deres udfordringer kan bunde i relationer til deres forældre i barndommen. Mens Berger og Luckmann taler om den 'primære socialiserings' betydning, opsætter Bowlby mere eller mindre rodfæstede tilknytningsmønstre, hvor individets handlefrihed derefter er begrænset. Honneth tildeler den unge en smule handlerum, i kraft af anerkendelsesmuligheden i den solidariske sfære, hvor venner, kærester og andre betydningsfulde mennesker i de unges liv har mulighed for at præge vedkommendes selvtillid og skabe grobund for 'det gode liv'.

På baggrund af analysedel 2 konkludere kan vi konkludere, at de unges håndtering af deres udfordringer risikerer at skabe flere problemer for de unge frem for at løse dem. På forskellig vis udgør de unges håndtering 'potentielt afvigende handlinger'. I kraft af, at ungdomsårene er kendetegnet som en eksperimenterende fase, hvor de unge skal finde sig selv og deres plads i samfundet, kan de unges håndtering af deres oplevede udfordringer ansues som midlertidige adfærdsformer, der er influeret af den udviklingsfase, de befinder sig i. Ifølge Becker udgør en 'afvigende handling' ikke adfærden alene, men er i høj grad påvirket af omverdenens vurdering af den. Det er således ligeledes omverdenens opfattelse og stempling af de unges håndtering, der har betydning for om de unge stemples som afvigere eller ej. Hvis de unges risikobetonede adfærd stemples som afvigende, er der fare for, at de bliver marginaliseret og kommer længere væk fra drømmen om en uddannelse.

7.3 Analysedel 3: De bagvedliggende faktorer

For at forstå, hvad der kan ligge til grund for de unges oplevede udfordringer, har vi kigget efter, hvad der fyldte mest i deres fortællinger. Her fandt vi, at det uden undtagelse var relationen til deres forældre, som fyldte mest i de unges fortællinger. Dette på trods af, at vi inden havde bedt dem fortælle om deres erindringer fra anbringelsestidspunktet og frem til i dag, hvilket naturligt leder op til en fortælling om deres anbringelsesforløb. Selv i Kaspers tilfælde, hvor begge forældre er gået bort, var det stadig dem, der fyldte mest i hans fortælling. Undersøgelsens teoretiske bidrag understøtter imidlertid de unges fokus på deres forældre og giver samtidig forskellige perspektiver på, hvorfor forældrerelationen er det, der fylder mest for de unge følelsesmæssigt.

Ifølge Bowlby er 'tilknytningen' til forældrene i de tidlige barndomsår helt central, når individets grundlæggende personlighed og evne til at knytte sociale bånd skal forstås:

"For at forstå menneskets udvikling, er man derfor nødt til at interessere sig for det sociale miljø, som mennesket vokser op i, herunder familiemiljøet og de centrale tilknytningsfigurer og deres respons på barnets tilknytningsadfærd."

(Bowlby 1989: 134f, 143 i Jacobsen et al. 2013: 211)

Honneth fokuserer ligeledes på forældrenes betydning for menneskets udvikling, idet "(...) alle [fremtidige] kærlighedsforhold er styret af en ubevidst genkaldelse af den sammensmeltningsoplevelse, der i de første måneder har præget moder og barn" (Honneth 2006: 143) og "(...) vellykkede følelsesmæssige bindinger er baseret på en evne, der er udviklet i den tidlige barndom: Evnen til at etablere en balance mellem symbiose og selvhævdelse" (Honneth 2006: 134). Oplever individet derimod krænkelser i form af manglende nærvær, fører det både til manglende selvtillid og manglende tillid til omverdenen, hvilket kan have alvorlige emotionelle konsekvenser (Honneth 2006: 162).

Forældrene har i denne forståelse en altafgørende betydning for om individet udvikler en grundlæggende selvtillid, som gør vedkommende parat til at møde omverdenen, eller om det modsat udvikler en manglende tillid til omverdenen, som kan have konsekvenser på vedkommendes fremtidige sociale liv.

Ifølge Berger og Luckmann udgør forældrene den vigtigste socialisering for barnet, da de gennem den 'primære socialisering' danner barnets forståelse af verden og til sig selv. Barnet fødes med andre ord ind i en objektiv virkelighed, som består af forældrenes fortællinger og fremstilling af verden. Som beskrevet tidligere har forældrenes fremstilling ifølge Berger og Luckmann: *"en tendens til at bestå"*, hvorfor fremtidige socialiseringer og relationer anskues og vurderes ud fra det perspektiv, individet fik tillært sig af sine forældre.

På baggrund af de unges udsagn og undersøgelsens teoretiske bidrag ser vi den problematiske relation til forældrene som én af de primære årsager til de unges oplevede sociale udfordringer (se analysedel 1: De unges oplevede udfordringer). Simone fortæller, at den problemfyldte relation til hendes forældre har været en udfordring i sig selv i forhold til at gennemføre en uddannelse. Simone nævner forældrene som årsag til, at hun er psykisk svag og ustabil, og at hun bliver nødt til at bryde forbindelsen til sine forældre, hvis hun skal være i stand til at studere:

"Nu hvor jeg gerne vil studere, så tænker jeg, at jeg skal være stærk, fordi jeg skal igennem det, så bliver jeg nødt til at tage nogle af de ting fra, som gør mig svag, og det er meget min familie, som tager mine kræfter. Alle mine kræfter og gør mig psykisk svag og ustabil."

(Simone, 20 år)

I følgende afsnit vil vi derfor forsøge at forstå, hvordan de unges relation til deres forældre kan ses i relation til de unges oplevede udfordringer (se analysedel 1: De unges oplevede udfordringer) og de unges håndtering af deres udfordringer (se analysedel 2: De unges håndtering). Til sidst vil vi slutte af med en diskussion af forældrenes betydning / forældrene som positive rollemodeller. Ud fra de unges fortællinger har vi grupperet relationen mellem de unge og deres forældre i tre forskellige relationsformer, mens den fjerde kategori udgør en diskussion af forældrenes og forældrerelationens betydning for den unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse:

Den fraværende og ikke anerkendende relation: De unge beskriver relationen som fraværende med kun sporadisk støtte og anerkendelse.

Den konfliktfyldte relation: De unge beskriver relationen som konfliktfyldt, men på samme tid også meget tæt, hvilket skaber et ambivalent forhold mellem de unge og forældrene.

Den voldelige relation: De unge beskriver relationen som voldelig, da de er udsat for psykisk og/eller fysisk vold.

Forældrene som anti-rollemodeller: De unge beskriver, at de ikke ønsker at leve det samme liv som deres forældre, som derfor kan anskues som anti-rollemodeller.

Ovenstående inddeling skal ses som et forsøg på at skabe en forenklet model over relationen mellem de unge og deres forældre. Vi er dog opmærksomme på, at en relation er en kompleks størrelse, som er svær at kategorisere. Flere af de unge fortæller, at konflikterne i hjemmet er aftaget efter, at de er blevet anbragt, og at de i dag har et bedre forhold til deres forældre, men at konflikterne bryder frem, hvis de er sammen med forældrene i længere perioder af gangen. Dette viser, hvordan relationen kan springe fra den ene form til den anden over tid. Derudover kan relationen også indeholde elementer fra flere former på samme tid og være både kærlig og voldelig. Dette skaber et ambivalent forhold, hvilket kan være med til at forklare, hvorfor det kan være svært for de unge at bryde kontakten til forældrene, selv om de ved, at det ville være bedst for dem. Det er vores opfattelse, at de forskellige relationsformer kan ses som en graduering, hvor vi anskuer den voldelige relation, som den mest skadende for de unge.

7.3.1 Den fraværende og ikke anerkendende relation

Flere af de unge fortæller, at en af deres forældre har været fraværende i løbet af deres opvækst. Samtidig giver flere af de unge udtryk for, at de har manglet anerkendelse fra deres primære omsorgsperson.

Fravær

Det er et krævende job at være forældre, og det er særligt krævende, hvis man står alene med opgaven. I de unges fortællinger fremgår det, at deres mor eller far i flere tilfælde har været fraværende i deres opvækst, hvilket har ført til, at den tilbageværende forælder har stået mere eller mindre alene med opdragelsen og den primære socialisering, som ifølge Berger og Luckmann er den mest betydningsfulde socialisering, hvor barnets grundlæggende verdensopfattelse opbygges (Berger & Luckmann 1992: 156). Ud fra de unges fortællinger er det tydeligt, at den tilbageværende forælder ikke har magtet at stå med ansvaret alene grundet psykisk lidelser eller misbrugsproblemer. Det, at den tilbageværende forælder ikke har magtet opgaven har forstærket den unges oplevelse af svigt i forhold til fraværende forældre. Malou fortæller, at hendes far ikke har vist interesse for at have en relation til hende:

”Han gider mig ikke, tror jeg. Jeg ved ikke rigtig hvorfor. Bortset fra, at min farmor siger, at han også er lidt syg. Men jeg har det fint nok med det, jeg har ikke et kæmpe stort behov for at lære ham at kende. Jeg har set ham nogle gange i området, hvor min mor bor, men jeg gider ikke snakke med ham.”

(Malou 19, år)

At Malous far bevidst har valgt hende fra kan ud fra Honneths optik anskues som en krænkelse i form af manglende anerkendelse i privatsfæren, der kan føre til skam-, skyld- og vredesfølelser hos den unge (Honneth 2006: 161-162). Farens fravær har medført, at moderen, som Malou beskriver som *”kuk kuk”* har stået alene med ansvaret for hende. Da moderen ikke længere magtede opgaven, blev Malou anbragt. Freja bebrejder direkte sin far for at være smuttet fra familien: *”Det var ham, der forlod sin dame og sit barn ikk? Det var ligesom ham, der var svinet”*. Freja giver udtryk for, at hendes liv ville have set helt anderledes ud, hvis faren havde været mere tilstede i hendes opvækst. Ifølge Freja ville hun i så fald have været færdig med gymnasiet til sommer:

”Jeg vil gerne indrømme, at hvis min far boede derhjemme, så var det slet ikke sådan tingene havde foregået overhovedet. Altså hvis min far havde været der, så er jeg sikker på, at så havde jeg været færdig med gymnasiet til sommer.”

(Freja, 18 år)

Her giver Freja udtryk for, at hun ser farens fravær som årsagen til, at hun ikke har klaret gymnasiet. Simone fortæller ligeledes, at hendes far ikke har spillet en vigtig rolle i hendes liv på trods af, at han har været fysisk tilstede. Om sit forhold til faren siger hun: *"Min far har jeg næsten ikke et forhold til, han er der bare."* Til forskel fra Malou og Freja bebrejder hun dog ikke faren for hans fravær med derimod moren, da hun mener, at det perifere forhold til faren skyldes, at moren har været dominerende, og at faren godt kunne have passet godt på hende og hendes lillesøster, hvis han havde fået lov:

"Jeg kan huske, at min mor var ude at rejse med teknisk skole. Hun var i Prag. Og vi havde det så godt, mig og min far og min lillesøster. Han kan godt, hvis han får lov. Men når hun [moren] er der, overtager hun det hele. Så vi har ikke haft nogen chance for at få noget forhold til vores far (...) Han har aldrig været der eller fulgt med i, hvad der er sket i vores liv rigtig."
(Simone, 20 år)

Dette citat viser, hvordan Simone giver moren skylden for farens fravær, da moren har gjort det umuligt for faren at opbygge et forhold til Simone og hendes lillesøster.

At en stor del af de unge har oplevet, at den ene forælder har været fraværende har blandt andet betydet, at ansvaret for en vellykket primærsocialisering i den unges barndom har ligget hos den tilbageblevne eller dominerende forælder. Dette har imidlertid lagt et yderligere pres på den i forvejen ustabile mor eller far, hvorfor risikoen for, at den unge kommer til at lide overlast bliver endnu større.

Manglende anerkendelse

En anden problematik, de unge giver udtryk for i beskrivelsen af relationen til deres forældre, består i, at de ikke føler, at de bliver set eller anerkendt for de resultater, de opnår, af den tilbageværende forælder. Ronnie oplever, at faren ikke sætter pris på de fremskridt, han gør: *"Han [faren] sætter ikke pris på det, jeg gør, og så ser jeg ikke nogen grund til egentlig at gøre det"*. Citatet viser, at den manglende anerkendelse fører til, at Ronnie mister motivationen til at præstere, hvilket kan gå ud over hans mulighed for at gennemføre en uddannelse.

Freja fortæller, hvordan det tidligere har været svært for hendes mor at rose hende, når hun for eksempel havde fået gode karakterer:

"I starten da jeg gik på uddannelsen, der fik jeg rigtig gode karakterer. Det gør jeg stadigvæk, men i starten, hvis jeg sagde det til min mor, så var det bare sådan, du ved, jeg fik ikke det svar jeg gerne ville have som "Ej hvor var det godt" og "Flot og tillykke" og sådan noget."

(Freja, 18 år)

Malou oplever på samme måde, at hendes mor ikke anerkender hendes fremskridt: *"Hun ser kun alt det dårlige"*. Malous kontaktperson tilføjer: *"Det er hendes mor, der ikke har styr på sit liv og sætter store krav til Malou. Og slet ikke ser, hvor god hun faktisk er"*. Disse citater viser, at hverken Freja og Malou får den anerkendelse de søger efter fra deres mor.

En teoretisk forklaring på de unges behov for anerkendelse kan betragtes via Honneths anerkendelsesteori, hvor manglende anerkendelse fra forældrene kan føre til en 'krænkelser' som et resultat af det Honneth kalder 'mishandling og voldtægt'. Denne form for krænkelser afstedkommer i tilfælde, hvor den unge *"(...) nægtes eller fratages anerkendelse som et kropsligt sårbart behovs- og følelsesvæsen (kærligheden)"* (Jakobsen 2011: 230). Krænkelsen skal ikke forstås som en fysisk eller kropslig krænkelser, men hentyder i stedet til den krænkelser, den unge oplever i sit sind og som derved påvirker vedkommendes selvforhold og følelsesmæssige integritet (Jakobsen 2011: 230). Da anerkendelsen fra forældrene ligger på det første selvrelationsniveau, hvor forældre-barn relationen skal forstås som en 'primærrelation', er det også her den unges identitet og 'selvtillid' udvikles. Mens vellykkede relationer fører til et voksende individ, fører dysfunktionelle forhold som i de unges tilfælde til problematiske selvforhold, der hindrer den selvsikkerhed, som er nødvendig for at kunne *"(...) træde ud i offentligheden som retssubjekt og demokratisk medborger"* (Jakobsen 2011: 226).

Samtidig kan den manglende anerkendelse af de unges kompetencer og bidrag i forbindelse med at gennemføre en uddannelse forstås som en krænkelser af deres integritet i den solidariske sfære. En krænkelser i denne sfære kan føre til en manglende følelse af at være en del af det samfundsmæssige fællesskab gennem sine særegne kompetencer og kunnen (Ziethen et al. 2013: 437). Den unge

kan derved føle sig alene og ubrugelig og det kan resultere i et manglende selvværd, der kan gå ud over deres motivation og ønske om at gennemføre en uddannelse. Den manglende anerkendelse i den solidariske sfære kan ifølge Honneth føre til, at de unge mangler den grundlæggende selvtillid, der skal til i mødet med omverdenen. Hvis de ikke modtager anerkendelse i barndommen eller i forbindelse med deres resultater på uddannelsesstedet eller i aktivering som i tilfældet med Ronnie, Freja og Malou kan der forekomme en følelse af 'krænkelser', der kan føre til manglende selvtillid og tillid til omverdenen. Dette kan føre til skam-, skyld- og vredesfølelser (Honneth 2006: 162), eller i Freja og Ronnies tilfælde passivitet og manglende motivation. Da flere af de unge samtidig har haft en fraværende forælder, kan anerkendelse fra den tilbageblevne have ekstra stor betydning.

Andre konsekvenser ved en fraværende og ikke anerkendende relation til forældrene omhandler, hvad Bowlby vil kalde en 'ængstelig klæbende tilknytning', idet barnet aldrig føler sig sikker på, om omsorgspersonen står til rådighed eller ej. Simones tilknytning er et eksempel på et sådan mønster, hvor hun bliver angst i situationer, hvor hun skal stå på egne ben. Bowlby beskriver denne tilknytningsforms opståen som et resultat af, at barnet i nogle tilfælde er blevet hjulpet, mens det i andre situationer har været overladt til sig selv (Bowlby 1988: 38-41; Nørbygaard 2012: 73). Som vi har diskuteret i analysedel 1: De unges oplevede udfordringer, kan den ængstelige klæbende tilknytning ligesom de resterende tre tilknytningsformer, der er opstået i den tidlige barndom få konsekvenser for den unge senere i livet.

7.3.2 Den konfliktfyldte relation

Den konfliktfyldte relation omtales hovedsageligt af de unge, der er blevet anbragt som teenagere. Ifølge Erikson udgør 'ungdomslivet' én af de otte væsentlige livsfaser i et menneskes livsforløb (Erikson 1971: 89). Karakteriserende for denne fase er, at barnet søger væk fra forældrene og hen imod en øget selvstændighed, som vedkommende kun kan opnå gennem nye relationer til omverdenen (Erikson 1971: 87). Det, at de unges forældre i flere tilfælde har psykiske lidelser og misbrugsproblemer, problematiserer kun de unges relation til deres forældre yderligere. Fælles for undersøgelsens informanter er, at alle de unge fortæller, at deres relation til den ene eller begge forældre er/var præget af konflikter. Bortset fra Kasper, som blev anbragt som helt lille grundet forældrenes aktive stofmisbrug, fortæller alle de unge, at disse konflikter har været så voldsomme, at de har ført til, at de ikke længere ønskede at bo derhjemme.

Freja fortæller om voldsomme skænderier med sin mor, som blev forstærket af moderens alkoholmisbrug:

”Da jeg var 13, der havde jeg rigtig mange problemer med min mor (...) Vi skændtes, kastede med tingene og smadrede ting og sådan noget (...) Min mor drikker nogle gange. Og så kan hun godt komme hjem om natten og gå amok over de mindste ting ikk? Hun kan sagtens komme hjem kl. 5 om morgenen og svine hele huset til. Bare karkluden ligger forkert eller et eller andet ikk? (...) Vi kan godt skændes, når hun er normal. Men når hun er fuld, bliver hun direkte onskabsfuld.”

(Freja, 18 år)

Skænderierne førte til, at Freja allerede som 13-årig, henvendte sig til kommunen med et ønske om at flytte for sig selv. Da hun blev 17 fik hun stillet en lejlighed til rådighed af kommunen, og hun fortæller, hvor stor en betydning lejligheden har haft for hende i forhold til at fortsætte med at uddanne sig, da hun ikke ville have været i stand til at studere, hvis hun stadig boede hjemme

”Jeg har kun haft en fraværdsdag siden august, og det er første gang i mit liv, tror jeg. Og det er på grund af lejligheden. Den har ligesom gjort noget godt, for jeg havde ikke kunnet passe min skole hjemme hos min mor.”

(Freja, 18 år)

Freja giver her udtryk for, hvor stor betydning, det har haft, at hun har fået sin egen lejlighed og er kommet væk fra sin mor.

Simone flyttede ligeledes hjemmefra i en tidlig alder: *”Jeg flyttede hjemmefra, da jeg var 17. Så hurtigt som muligt.”* Da vi spørger ind til, hvad der har gjort, at hun har fået det bedre svarer hun: *”At jeg er kommet væk. Et nyt perspektiv på alle de ting, der er foregået derhjemme”*. Eksemplerne indikerer, at de unge har brug for at frigøre sig fra forældrene, hvis de skal komme videre i deres liv.

Berger og Luckmann anskuer ungdommen som individets mulighed for at skabe sin egen stabile og sammenhængende selvidentificering, der i mindre grad lægger under for 'de signifikante andres'

påvirkning. De signifikante andre er oftest forældrene og udgør den primære socialisering, der er barnets første og vigtigste socialisering med samfundet. Børn fødes med andre ord ind i en social verden, der er skabt og præget af de signifikante andres fortællinger og fremstillinger. Disse strukturer er ikke determinerende, men overlader den unge til at handle og modarbejde denne påvirkning, hvorfra en selvstændig og mere stabil identitet kan skabes. En måde, hvorpå dette bliver muligt, er ved, at den unge identificerer sig med 'den generaliserede anden' i form af andre jævnaldrene eller andre voksne i deres liv. Selvom denne 'sekundære socialisering' beskrives som en afgørende fase i et individs frigørelsesproces, vil den primære socialisering ifølge Berger og Luckmann som regel udgøre grundlaget for individets verdensanskuelse: *"Et hvilket som helst nyt indhold, der nu skal internaliseres, må på en eller anden måde lægges ovenpå denne allerede tilstedeværende virkelighed"* (Berger & Luckmann 1992: 164). Ifølge Berger og Luckmann vil en succesfuld 'resocialisering', kun kunne lykkes, hvis de unges forældre 'skæres væk', så de unge kan fokusere på at 'internalisere' nye forståelser af verden og dem selv, og derigennem skabe 'en ny virkelighed'. En resocialisering forudsætter derfor et længerevarende kontaktbrud til den biologiske familie, der først må genskabes:

"Når først den nye virkelighed er stivnet, kan man igen forsigtigt træde i forbindelse med udenforstående, skønt de af de udenforstående, der tidligere var biografisk signifikante, stadig er farlige."

(Berger & Luckmann 1992: 183)

Vi vil uddybe Berger og Luckmanns resocialiseringsbegreb, og hvad denne proces kan have af konsekvenser for de unge (se afsnit 7.3.3: Den voldelige relation)

Selvom det kan anskues som hensigtsmæssigt for de unge at bryde kontakten til forældrene i tilfælde af dysfunktionalitet og svigt, vælger de fleste unge med konfliktfyldte relation til deres forældre alligevel at bibeholde kontakten. Dette kommer blandt andet til udtryk i eksemplet med Freja, hvor hun har følt, at moren på trods af hendes anfald, er den, der elsker hende højest: *"Hun har altid givet mig kærlighed"*. Frejas ønsker derfor både at løsrive sig fra moren, men samtidig have hende i sit liv, hvilket hun giver udtryk for i følgende citat:

”Hun [moren] spørger mig stadig den dag i dag, om jeg ikke kan flytte hjem, og om vi ikke kunne få en større lejlighed og bo der sammen og sådan noget der ikk? Og mit største ønske ville nok være, at vi boede i samme opgang over for hinanden. Men der er ikke noget, der hedder samme køkken eller samme nøgle eller noget som helst. For det går ikke. Men jeg ville gerne have hende tættere på mig, for vi elsker hinanden rigtig højt, og vi har det godt. Og hun er helt klart den bedste person i mit liv. Det er helt sikkert. Vi kan bare ikke sammen. Desværre.”

(Freja, 18 år)

Citatet belyser ligeledes et andet element i *Den konfliktfyldte relation* bestående af, at Freja også oplever, at moren er stærkt knyttet til hende. Denne gensidige tilknytning skaber et loyalitetsbånd, der kan være svært at bryde. Det ambivalente forhold, hvor de unge og forælderen på ene side skændes og på den anden side elsker hinanden, kommer ligeledes til udtryk i Silles fortælling, hvor hun beskriver forholdet til sin mor som ”tæt” på trods af de mange skænderier: *”(...) vi snakkede om det [skænderiet], når vi var kølet ned (...) Vi havde stadig et godt forhold, selvom vi diskuterede rigtig meget”*.

Sille og Freja oplever altså begge en stor kærlighed og loyalitet til deres mødre, selvom mødrene har gjort dem ondt og konflikterne med dem har været hovedårsagen til deres anbringelse. I forbindelse med tilknytningens betydning siger Bowlby: *”En tilknytning varer som regel gennem en stor del af livet og opgives ikke så let, selvom der kan ske svækkelser, suppleringer og erstatninger af tilknytningerne gennem livsløbet”* (Bowlby 1989: 137ff i Jacobsen et al. 2013: 210). Denne kompleksitet kommer til udtryk i de unges fortællinger, hvor de på den ene side ønsker at bevare relationen til deres forældre på trods af deres konfliktfyldte forhold og samtidigt oplever et behov for frigørelse og selvstændighed og et ønske om at komme væk fra familien. Hvis ikke i psykisk forstand gennem kontaktbrud så i hvert fald via et fysisk brud, hvor de unge kan komme væk fra deres familier og i bedste fald opbygge deres egen verdensforståelse og identitetsdannelse.

7.3.3 Den voldelige relation

I Ronnies og Simones tilfælde har relationen til deres forældre ikke kun været konfliktfyldt men også direkte voldelig. Ronnie fortæller, at hans og hans fars relation er så dårlig, at han har været tæt på at stikke sin far ned, og at hans far flere gange har truet ham med en kniv:

”Vi har næsten lyst til at trampe hinanden i hovedet hver dag. Så det er jo pisse herligt (...) Jeg har været tæt på at stikke min far ned på stedet, og det var sådan set også min plan, fordi der var det allerede tredje gang, at han havde haft en kniv oppe i hovedet på mig.”

(Ronnie, 20 år)

Dette citat viser, at deres forhold er så dårligt, så de har været tæt på at stikke hinanden ned. Ronnie fortæller, at hans far er alkoholiker og har ADHD, hvilket sammen med Ronnies egen ADHD og hashrygning er hovedårsagen til deres konflikter:

”Min far er fuldtids alkoholiker. Så det er sådan set den store gyldige grund. Han drikker for meget. Jeg ryger for tit. Og så ender det så med komplikationer (...) Så når vi begge to har ADHD jo, så gør det det slet ikke nemmere.”

(Ronnie, 22 år)

Ifølge Ronnie er hans forhold til faren så dårligt, at det ikke kan reddes: *”Det eneste han kan gøre for, at vores forhold bliver bedre er at falde om og dø. Virkelig. Sagt på en pæn måde: Falde om og dø eller bare forsvinde”*. Dette kan være tegn på en ’ængstelig undvigende tilknytning’, som udvikles hos børn, der har oplevet, at den primære omsorgsperson altid afviser barnet, når det søger trøst og opmærksomhed. I sådanne tilfælde kan den pågældende have oplevet at blive afvist, når han/hun har søgt trøst og opmærksomhed i sine tidlige barndomsår (Bowlby 1988: 38-41). Simones opvækst har både været præget af psykisk og fysisk vold. Simone beskriver en konfrontation hun havde med sin far, efter at hun havde truet med at fortælle om familiekonflikterne til sin kontaktperson:

”(...) så flegnede han fuldstændig. Han har slået mig før, men det her var meget værre end det plejede at være, fordi han sagde, at hvis han hørte, at jeg sagde noget, så kunne han lige så godt tæve mig. Sådanne trusler har han ikke kommet med før, så jeg var rigtig bange...”

(Simone, 20 år)

Simone fortæller dog, at det værste var moderens ”psykisk terror”, som blandt andet kom til udtryk gennem trusler om selvmord og salg af hunden samt indespærring og isolering fra omverdenen:

”Min mor kom med trusler. Både trusler om at begå selvmord, hvis det var, at jeg ikke opførte mig ordentligt eller et eller andet, eller hun kunne komme med trusler om at sælge hunden (...) Hun tog min telefon og hun tog min computer, hun tog alt, så jeg ikke kunne komme i kontakt med nogen, fordi jeg tror, at hun var bange for, at jeg ville sige noget til nogen. Så jeg var helt alene, og jeg følte mig spærret inde på værelset uden nogen form for kontakt med nogen, og hver gang jeg kom ned, så lukkede hun af og ignorerede mig fuldstændig. Hun kunne lade som om jeg ikke var der.”

(Simone, 20 år)

Simones erindringer fra barndommen tyder på, at moderen har manglet en voksenautonomi og i stedet tyet til urimelige trusler, straf og ignorering af Simone, hvorfor der er sket en rolleombytning mellem moderen og barnet. Rolleombytningen kommer særligt til udtryk i en episode, hvor Simone bliver gjort ansvarlig for, at hendes mor ikke skulle begå selvmord:

”Da jeg var 8 år, der kan jeg huske, at min mor igen stod ude på Lillebæltsbroen og ringede hjem. Min far kommer ind på mit værelse og jeg græder, fordi min mor er kørt, og jeg ved jo ikke hvorfor (...) så giver min far mig telefonen og siger: ”Det her, det ordner du. Du sørger for, at hun kommer hjem nu”. Og så skulle jeg prøve at overtale hende til, at hun skulle komme hjem. Det var ligesom blevet mit ansvar, fordi jeg havde blandet mig, sagde han.”

(Simone, 20 år)

At Simone som otteårig har fået ansvaret for, at hendes mor ikke hoppede ud fra Lillebæltsbroen er endnu et eksempel på, at rollerne mellem barn og voksen har været byttet rundt i Simones opvækst. At Simone har oplevet en stor grad af stress som følge af, at hun aldrig vidste om hendes mor ville gøre alvor af at begå selvmord, straf i form af isolering, samtidig med at hun har skullet påtage sig de voksnes ansvar, kan have medført en ’desorienteret tilknytning’. Denne tilknytningsform er tilføjet af Main og Solomon på baggrund af Bowlbys tilknytningsteori. Den desorienterede

tilknytning er en tilknytningsform, der kan skyldes, at barnet oplever en høj grad af stress, rolleombytning og straf (Bowlby 1988: 141 i Bille et al. 2012: 35). Derudover udviser Simone også tegn på en ængstelig klæbende tilknytning, da hun fortæller, at hun er fuldstændig afhængig af at få tilladelse fra moderen, før hun er i stand til at handle:

”Jeg er blevet så afhængig, at jeg næsten ikke kan gøre noget uden, at hun giver mig lov til det. Jeg føler mig lidt som en marionetdukke, da jeg ikke kan gøre noget uden tilladelse”.

(Simone, 20 år)

Ifølge Bowlby kan tilknytningsmønsteret ’repareres’, hvorfor Simone har mulighed for at tillære sig en øget selvstændighed og selvtilid. Ifølge Bowlby er denne tillæring dog problematisk, da individets tilknytningsmønstre har det med at ”hænge fast” (Bowlby 1988: 36-37, Nørbygaard 2012: 73). Simone fortæller, at hendes manglende selvstændighed skyldes, at hun gennem størstedelen af sin barndom har opholdt sig alene på sit værelse. Isolationen og den manglende opmærksomhed og stimuli kan som konsekvens have gået ud over hendes psykiske udvikling, hvor hun i en alder af 20 år føler sig som én på 14:

”Jeg startede med at være voksen, og så er det som om, at jeg er blevet yngre og yngre, jo ældre jeg er blevet. I min barndom brugte jeg alle mine kræfter på min familie og på at søge voksenkontakt (...) jeg havde travlt med at blive voksen, så jeg kunne komme væk (...) Da jeg var 14 år, da følte jeg mig meget ældre end i dag. Nu føler jeg ikke, at jeg er mere end 14 år gammel (...) Sandheden er, at jeg faktisk bare er et lille barn stadigvæk, som har brug for voksne.”

(Simone, 20 år)

I dette citat giver Simone udtryk for, at hun har levet sit liv helt omvendt, hvor hun som barn skulle være voksen og i dag stadig føler sig som et lille barn inden i, hvilket gør at hun er fuldstændig afhængig af sin mor: *”(...) jeg er blevet så afhængig, at jeg næsten ikke kan gøre noget uden at hun giver mig lov til det”.* Simone fortæller, at hun gerne vil bryde med forældrene, da det ikke er godt for hende at se dem:

”Det er ikke godt for mig at se dem [forældrene]. Det giver mere smerte end gavn. Det er som om, at jeg bliver ved med at kæmpe for noget, som ikke kan repareres, men hvis jeg skal komme videre i mit liv, så bliver jeg nødt til at give slip på dem. Det er bare rigtig svært, når jeg ikke har andre end min kæreste og min familie i mit liv lige nu (...) men jeg har lyst til det og jeg ved, at det ville være det bedste for mig, men jeg ved bare ikke, hvordan jeg skal gøre det.”

(Simone, 20 år)

Dette viser, at Simone har et ønske om at bryde kontakten til forældrene, men at det er svært for hende, da hun udover kæresten ikke har andre end dem i sit liv.

For at imødekomme de unges oplevede behov for at bryde med forældrene, finder vi det væsentligt at diskutere, om de unges forældre kan erstattes med en anden voksenkontakt. Ifølge Berger og Luckmann kræver en reel frigørelse fra individets grundlæggende verdensanskuelse og identitet et brud i kontakten med forældrene. Simone kan altså i denne optik ’skifte verden’ og starte en ’resocialisering’, hvor hun via den rette erstatning kan opnå en sikker base og en fornyet tro på, at hun kan handle på egen hånd. Ifølge Berger og Luckmann kan en resocialisering kun lykkes, hvis der er en stærk tilknytning til ’nye signifikante andre’, men Simone har ikke andre i hendes liv end dem, hun ønsker at bryde fra, hvilket gør det svært for Simone at bryde kontakten. Det er derfor vigtigt, at denne sociale indsats kan tilbyde den unge et alternativ, hvorfra ’alternationer’ og en resocialisering kan muliggøres.

På baggrund af vores antagelse om forældrerelationens betydning for individets senere evne til at knytte sociale bånd og begå sig i og i samspil med omverdenen, kan vi konstatere, at den voldelige relation kan være skadelig for de unges identitetsdannelse og måde at møde verden. Den fysiske og psykiske vold kan både resultere i desorienterede og angstelige tilknytningsforstyrrelser hos de unge, der kan give dem store sociale udfordringer senere i livet, og fratage dem grundlæggende selvstændighedsfølelse, der gør dem i stand til at handle på egen hånd. Disse egenskaber er særlig væsentlige at for at kunne gennemføre en uddannelse og mestre ungdomslivet, hvor de unge befinder sig i overgangen fra barn til voksen. Derudover kan vi konstatere at en resocialisering kun kan finde sted, hvis de unge har andre tætte voksenrelationer, så de har en alternativ voksenkontakt efter et potentielt brud med deres biologiske forældre.

7.3.4 Forældrene som anti-rollemodeller

En anden måde at anskue forældrenes påvirkning af de unges oplevede udfordringer i forhold til uddannelse er ved at betragte forældrene som "anti-rollemodeller" for de unge, hvor de unge på baggrund af forældrenes eksempel har fundet ud af, hvordan de *ikke* ønsker at leve deres egne liv. På den måde bliver forældrenes situation en motivationsfaktor for den unge og en drivkraft for at ville noget andet og mere end forældrene.

Ronnie udtrykker det således: *"Jeg vil gerne noget med mit liv, og ikke bare sidde som en 30-årig fucking taberbums som min far. 42 år og allerede pensionist. Det er ikke et liv for mig"*. Citatet viser, hvordan han tager afstand fra farens situation, ved at sidestille sin far med en "taber", mens han samtidig vurderer, at farens liv ikke er *"et liv for ham"*. På den måde er Ronnies far en anti-rollemodel og herunder et eksempel på, at Ronnie ønsker at opnå noget andet med sit liv end det, hans far har formået. Kasper betragter ligeledes sine forældre som *"et godt forbillede"* for ham i den forstand, at han ved, at han ikke vil have et liv som dem: *"Jeg er ikke overrasket over, hvordan deres liv er endt, men de er også et godt forbillede, for sådan et liv skal jeg ikke have"*. På denne måde oplever både Ronnie og Kasper deres forældres situation som en motivation for at skabe sig et liv, der er anderledes end deres forældres.

Freja fortæller, hvordan hendes mors situation tidligere udgjorde en negativ motivation for hende, idet hun så, at hendes mor som var førtidspensionist stadig havde råd til en lejlighed og *"det hele"*, selvom hun ikke havde noget arbejde. Freja fortæller, at hun på denne baggrund ikke kunne se, hvorfor hun ikke også bare kunne gå derhjemme:

"Det kan måske godt have haft en indflydelse på mig, at hun (moren, red.) bare gik hjemme ikk? Så ville jeg også bare gå hjemme. Fordi hun fik jo stadig penge ikk? Hun kunne jo stadig have lejlighed og det hele."

(Freja, 18 år)

I Frejas tilfælde var morens eksempel demotiverende i forhold til, at Freja skulle opnå en uddannelse og blive selvforsørgende. Freja fortæller dog, at det senere gik op for hende at moren kedede sig, når hun gik derhjemme hele dagen og ventede på at Freja skulle komme hjem: *"(...)*

hun har jo bare gået hjemme, så hun har nok gået og kedet sig hele dagen og ventet på, at jeg kom hjem ikk?” Senere ændrer hun også syn på livet på understøttelse, da hun ikke har lyst til at være begrænset af sin økonomi:

”Altså jeg ved godt, at jeg skal have en uddannelse, for jeg vil gerne være én, der tjener penge. Jeg behøver ikke være rig, men jeg vil gerne tjene forholdsvis mange penge. Efter min mor og far gik fra hinanden, har min mor altid været sådan du ved, hvis vi tager en mælk, så tager vi den billigste ikk? Og sådan et liv vil jeg faktisk bare ikke have. Jeg vil gerne bare kunne gå ned og handle og så bare købe det, som vi har lyst til. Jeg vil gerne kunne give mine børn det, som jeg synes, at de skal have. Ellers vil jeg ikke have børn, hvis der ikke er råd til det 100 % alt, hvad der skal være. Og så ved jeg også, at man skal jo have en uddannelse. Det skal man bare.”

(Freja, 18 år)

Selvom Freja i første omgang gav udtryk for, at hendes mor havde en dårlig påvirkning på hendes motivation for at gå i skole, fortæller hun ligeledes, at morens økonomiske situation var en grund til at få en uddannelse og have flere penge til rådighed til sig selv og sin fremtidige familie.

På baggrund af de unges fortællinger er forældrenes påvirkning ikke entydig. I nogle tilfælde kan påvirkningen føre til flere og forværrede udfordringer for de unge, mens det i andre tilfælde kan resultere i, at de unge tager afstand fra forældrene og det liv de har levet under deres opvækst. Forældrerollens betydning for de unge skal således forstås som et komplekst forhold, der ikke entydigt kan vurderes som negativt.

7.3.5 Delkonklusion

Med udgangspunkt i de unges fortællinger kan vi konkludere, at deres relationer til deres forældre udgør den mest betydningsfulde relation i deres liv. Mange af de tidligere anbragte unge fortæller, at de på grund af fraværende, ikke anerkendende og i nogle tilfælde direkte psykisk og fysisk voldelige forældre oplever store udfordringer i deres ungdomsliv, som blandt andet kommer til udtryk i deres manglende evne til at socialisere sig med omverdenen. I nogle tilfælde kan de biologiske forældres påvirkning være så negativ, at de unge fortæller, at de ønsker at bryde kontakten til dem i ønsket om selvstændiggørelse og uddannelse.

Omvendt oplever flere af de unge en stor følelsesmæssig tilknytning til deres forældre til trods for, at de udgør én af hovedårsagerne til deres anbringelser og samtidig udgør en væsentlig faktor for deres oplevede udfordringer.

De unge fødes ifølge Becker og Luckmann ind i forældrenes sociale verden, som lægger kimen til den måde, de unge opfatter verden og sig selv på. Det er samtidig set fra Honneths Anerkendelsesteori forældrenes anerkendelse, som de unge har kæmpet for i deres barndom, og som ligger til grund for de unges fundamentale selvværd. Andre teoretiske bidrag som Bowlby, Erikson og Bourdieu fokuserer ligeledes på forældrenes betydning for individets udvikling og bidrager dermed til et deterministisk perspektiv på de bagvedliggende faktorer for de tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forhold til at gennemføre en uddannelse. Her tillægges forældrene en betydningsfuld og næsten afgørende rolle for individet og efterlader meget lidt handlefrihed til den unge.

Vi har derfor i sidste del af analysedelen valgt at påpege, at de unges forældrerelation skal forstås som et komplekst forhold, som ikke nødvendigvis har negative konsekvenser for den unge, men som ligeledes kan udgøre et eksempel på, hvordan de unge ikke ønsker at leve deres liv, og derved er en drivkraft for de unges lyst og ønske om at gennemføre en uddannelse.

8 Konklusion

Idet uddannelsen udgør et væsentligt element i unges integration og meddeltagelse i samfundet, er det alarmerende, at 53-60 procent af alle tidligere anbragte ikke har nogen afsluttet uddannelse udover 9.klasse som 24-årige. Samtidig ønsker størstedelen af tidligere anbragte unge en uddannelse, hvilket understøttes af denne undersøgelses informanter, som alle drømmer om at få en uddannelse og blive selvforsørgende. I denne undersøgelse har vi forsøgt at forstå tidligere anbragte unges udfordringer i forbindelse med at gennemfører en uddannelse ud fra de unges eget perspektiv.

Til denne undersøgelse har vi fundet det væsentligt at anskue de unges udfordringer fra forskellige teoretiske perspektiver og med forskelligt fokus. Vi har således inddelt analysen i tre dele, hvor vi i analysedel 1 først har analyseret de udfordringer, som de unge selv giver udtryk for at opleve. Derefter har vi i analysedel 2 undersøgt, hvordan deres oplevede udfordringer har påvirket deres adfærd, hvorefter vi har analyseret de unges håndtering af disse. Til sidst har vi i analysedel 3 analyseret nogle af de faktorer, der på baggrund af de unges fortællinger og undersøgelsens teoretiske bidrag kan ligge til grund for de unges udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

De tidligere anbragte unges oplevede udfordringer

De tidligere anbragte unges udfordringer består af en række både psykiske og sociale udfordringer, hvor de unge grundet deres psykiske problemer, lidelser og diagnoser føler sig begrænsede i forhold til at indgå i klassesammenhænge. Her oplever flere af dem manglende psykisk overskud, koncentrationsbesvær og indlæringsvanskeligheder. Samtidig giver de unge udtryk for, at de føler sig udenfor sociale fællesskaber, da de har svært ved at skabe og fastholde venskaber på deres uddannelser såvel som i fritiden. Et manglende socialt netværk og en følelse af at være udenfor det sociale fællesskab i klassen opleves ligeledes som en social udfordring i forhold til at gennemføre deres uddannelse.

Andre udfordringer de unge giver udtryk for består i deres oplevelse af ikke at få den hjælp og anerkendelse fra de professionelle, som de har behov for. Flere af de unge fortæller, at kommunen ikke har grebet rettidigt ind overfor deres problemfyldte familieforhold i hjemmet, der til i høj grad ligger til grund for de udfordringer, de oplever den dag i dag. Grundet et fejlagtigt fokus på de unge frem for på forældrene, føler de unge sig misforstået, og at deres problemer bliver bagatelliseret.

Kun en enkelt af de unge giver udtryk for at have fortsat kontakt til sine plejeforældre. De resterende unge tillægger ikke relationerne til de voksne på deres tidligere anbringelsessted(er) nogen særlig betydning, hvilket kan skyldes de mange skift i anbringelser grundet ustabile anbringelsesforløb. Skift i anbringelser og sagsbehandlere har gjort, at de unge ikke gider involvere sig i relationerne længere. Til gengæld har flere af de unge knyttet følelsesmæssige bånd til deres kontaktpersoner, hvorfor bruddet, når kontaktpersonen siger op eller bliver fyret, opleves som et stort tab for de unge. De unge mangler således alternative voksenrelationer de kan drage fordel af, hvorfor de føler sig afhængige af deres forældre. Det er derfor dem, de unge søger tilbage til efter anbringelsens ophør, hvilket kan føre til problemer, da relationen til deres forældre ikke kun er givende, men i høj grad også tærende og konfliktfyldt.

De unges håndtering

Ud fra de unges fortællinger fremgår det, at de alle benytter sig af forskellige håndteringsstrategier for at imødekomme deres udfordringer. Disse håndteringsstrategier resulterer i forskellige former for adfærd, som kan være mere eller mindre hensigtsmæssige i forhold til at gennemføre en uddannelse. Nogle af de unge håndterer deres udfordringer ved at udvise en asocial adfærd, hvor de grundet omverdenens pres enten trækker sig ud af fællesskabet og finder beskæftigelse i at samle flasker, tager en pause fra uddannelsesræset gennem et dagligt misbrug af hash eller reagerer med voldelig adfærd. Andres håndtering af deres udfordringer kommer til udtryk gennem en social adfærd, hvor de søger mod venner og kærester for at komme væk fra forældrene eller for at søge anerkendelse. I nogle tilfælde kan venskaber og kærester have en negativ indflydelse på dem i forhold til at ryge hash og begå kriminalitet. Således oplever flere af de unge mere eller mindre ubevidst, at de fastholdes i uhensigtsmæssige adfærdsmønstre, som kan ende ud i en såkaldt 'afvigerkarriere'.

Da de unge befinder sig i en ungdomsfase, skal deres adfærd ses som en eksperimenterende fase. Desværre oplever flere af de unge sig stemplet og udstødt på grund af deres adfærd, hvilket kan medføre en negativ spiral, hvor den unge kommer længere og længere væk fra at kunne gennemføre en uddannelse.

De bagvedliggende faktorer

I kraft af den manglende hjælp og anerkendelse fra systemet og en manglende kontakt til de unges tidligere anbringelsessted(er), udgør de biologiske forældre, for hovedparten af de unge i undersøgelsen, således den eneste, kontinuerlige voksenkontakt i de unges liv. Forældrenes handlinger tilfører de unge smerte gennem fravær, manglende anerkendelse, konflikter og psykisk og fysisk vold, er det forældrene, der fylder mest i de unges liv. Alligevel giver de unge udtryk for, at de på trods af den til tider skadelige relation samtidig nærer en stor stor kærlighed og tilknytningsfølelse til forældrene, hvorfor forældrerelationen kan betragtes som yderst kompleks.

På baggrund af, at alle de unges fortællinger om deres udfordringer er centreret omkring forældrenes, kan vi konkludere, at de unge oplever en årsagssammenhæng mellem deres forældre og deres oplevede udfordringer. Forældrenes påvirkning skal dog ikke udelukkende ses som negativ, da flere af de unge i et retroperspektiv fortæller, at de grundet forældrenes situation, ønsker at gennemfører en uddannelse for at få en anden og bedre tilværelse end deres forældre. Relationen til forældrene kan således både anskues som en hæmmende og en motiverende faktor for de unge i forbindelse med at gennemføre en uddannelse.

9 Perspektivering

”Et samfund skal måles på, hvordan det behandler sine svageste borgere.”

(Håndbogen om Barnets Reform 2011: 4)

Håndbogen om Barnets Reform, som i 2011 erstattede Håndbogen om Anbringelsesreformen fra 2006, indledes med en beskrivelse af, hvordan det er samfundets pligt at tage sig af de børn, hvis forældre ikke kan varetage omsorgen for dem. Målet er, at disse børn skal opnå samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrene (Håndbogen om Barnets Reform 2011: 4). Desværre viser vores undersøgelse i tråd med den nyeste forskning på området (Egelund et al. 2010; Olsen et al. 2011; Lausten et al. 2013), at dette mål endnu ikke er nået, og at tidlige anbragte unge halter bagefter efter i forhold til at gennemføre en ungdomsuddannelse.

På baggrund af en ny forståelse for tidligere anbragte unges oplevede udfordringer i forbindelse med at gennemføre en uddannelse, ønsker vi at slutte nærværende undersøgelse af med at se på, hvordan denne undersøgelses resultater kan bidrage til, at diskutere det praktiske sociale arbejde på området. Vores undersøgelse konkluderer, at *relationerne* og særlig de kontinuerlige voksenrelationer har en vigtig betydning for de tidligere anbragte unges oplevede udfordringer, og derfor ønsker vi dels at se på, hvordan man kan arbejde mod en mindre problemfyldt relation mellem den unge og deres forældre og dels, hvordan man kan styrke relationen mellem de unge og de professionelle ved at skabe mere kontinuitet.

Hovedparten af de unge i undersøgelsen oplever relationen til deres forældre som meget konfliktfyldt. Dog er der ingen af de unge, der fortæller, at de har fået støtte til at håndtere konflikterne med forældrene. Uden hjælp til at håndtere konflikterne, kan skænderierne eskalere, så de i tilsidst er så alvorlige, at en anbringelse kan være den sidste udvej, som det er tilfældet med flere af de unge i vores undersøgelse. Vi finder det derfor helt oplagt, at man i familier, hvor der er store konflikter, tilbyder **konflikthåndtering** og derigennem konkrete redskaber til, hvordan konflikten kan nedtrappes, så uenigheder kan løses før de fører til direkte konflikter, vold og trusler. Tilbud om konflikthåndtering kan således ses som en forebyggende indsats og løsning på at

nedtrappe konflikter samt imødekomme de unges oplevede familiemæssige udfordringer, før det fører til anbringelse.

På baggrund af undersøgelsen ser vi ligeledes et behov for en **tidlig indsats** i form af enten støtte i hjemmet eller anbringelse. Størstedelen af de unge i undersøgelsen er først blevet fjernet fra hjemmet som teenagere, til trods for voldsomme konflikter, vanrøgt, vold og trusler grundet forældrenes psykiske lidelser eller alkoholmisbrug. I flere af tilfældene giver de unge udtryk for, at de længe inden de blev fjernet fra forældrene havde lyst til at komme væk derfra. I disse tilfælde er det vores vurdering, at en tidligere indsats ville have haft en afgørende betydning for de unges situation i dag. Samtidig er én af undersøgelsens informanter et eksempel på, at en tidlig indsats kan føre til, at den unge knytter sig til de professionelle på anbringelsesstedet, og at kontakten varer ved efter anbringelsens ophør, hvilket er afgørende for den unges oplevelse af kontinuitet.

Alle de unge i undersøgelsen fortæller om brud i anbringelsesforløb samt brud i relationer til de professionelle. For at mindske disse brud, mener vi, at det først og fremmest er vigtigt at sikre den **rigtige matchning** mellem ung og anbringelsessted, så den unge ikke bliver smidt ud for den samme adfærd for eksempel hashrygning eller voldelig adfærd, der kvalificerede ham/hende til anbringelsen i første omgang. For at sikre en bedre matchning og derved en forebyggelse af brud i anbringelsen, er det derfor vigtigt at have for øje, at de professionelle på anbringelsesstederne ikke kan forvente, at den unge, som er anbragt på grund af hashrygning eller voldelig adfærd fra dag ét kan afstå fra at ryge eller udøve vold. Samtidig giver flere af undersøgelsens informanter udtryk for, at det afgørende for, at de finder sig til rette i anbringelsen, er følelsen af at være ”hjemme”, at ”høre til” og at være ”en del af familien”, hvilket kan indikere, at en god anbringelse bygger på en følelsesmæssig tilknytning til anbringelsesstedet.

På baggrund af de unges fortællinger om følelsesmæssige brud i forbindelse med tab af nære kontaktpersoner, ser vi et behov for at **redefinere kontaktpersonens rolle**, så deres primære opgave er at støtte den unge i at *opbygge* relationer frem for selv at *udgøre* relationen. På denne måde kan den professionelle være med til at sikre, at de unge opbygger relationer, der kan holde også efter, at foranstaltningen slutter eller at sagsbehandlere og kontaktpersoner stopper. Dette kan for eksempel være ved at fortælle den unge om mødesteder og organisationer for tidligere anbragte unge, hvorfra vedkommende kan skabe meningsfulde sociale netværk til jævnaldrende, der

potentielt set har oplevet nogle af de samme udfordringer som dem selv. Det kan også bestå i at støtte den unge i at opbygge en relation til en voksen i den udvidede familie eller til andre voksne ressourcepersoner, der har eller er i stand til at opbygge en følelsesmæssig og kontinuerlig relation til den unge, hvorfor relationen kan fortsætte efter efterværnets ophør. Dette finder vi essentielt for den unges udvikling, da de unge i vores undersøgelse giver udtryk for betydningen af og et behov for kontinuerlige, følelsesmæssige voksenrelationer.

Endelig viser vores undersøgelse, at flere af de unge har oplevet, at *de* er blevet set som problemet, hvilket har medført, at der derfor har været manglende fokus på forældrenes psykiske lidelser og misbrug, som ud fra de unges fortællinger i høj grad har ligget til grund for de unges oplevede udfordringer. Vi finder det derfor vigtigt, at der i højere grad arbejdes ud fra et interaktionistisk perspektiv i det sociale arbejde med tidligere anbragte unge, hvor udgangspunktet består i at forsøge at forstå udfordringerne, som de fremstår for individet. For som Thomas-teoremet tilskriver: *"(...) når mennesket definerer en situation som virkelig, er den virkelig i sine konsekvenser"* (Thomas & Thomas 1928: 571 i Jacobsen 2013: 311). På denne måde bliver de unges oplevede udfordringer virkelige i den måde de håndterer dem på, og det er derfor nødvendigt at tage udgangspunkt i de unges egne perspektiver på deres udfordringer for at kunne hjælpe dem med at håndtere deres udfordringer på den bedst mulige måde.

10 Litteraturliste

Bøger og tidsskrifter

- Alheit, P. (2005): Historier og strukturer – metodologiske overvejelser over narrativet i: Andersen, A. S. et al. (red.): *Livshistorisk fortælling og fortolkende socialvidenskab*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Andersen, A. S. & Larsen, K. (2001): *Det narrative, livshistoriske interview*. Introduktion til Fritz Schützes teoretiske og metodologiske arbejde, Småskrift nr. 11, Livshistorieprojektet. Roskilde: Roskilde Universitetscenter
- Antofft R. & Thomsen, T. L. (2002): Når livets fortællinger bliver sociologisk metode – en introduktion til det biografiske narrative interview i: Jacobsen et al (red): *Liv, fortællinger, tekst – strejftog i kvalitativ sociologi*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag
- Bakketeig, E. & Backe-Hansen, E. (2008): *Forskningskunnskap om ettervern*. Oslo: NOVA
- Becker, H. S. (2005): *Outsidere. Studier i afvigelsessociologi*. København: Hans Reitzels Forlag
- Berger, P.L. & Luckmann, T. (1992): *Den samfundsskabte virkelighed. En videnssociologisk afhandling*. København: Lindhardt og Ringhof
- Bo, I. G. (2012): Fokus på fortælling – et opgør med metermålssamfundets logik i: Wadskjær, H. (red.): *Metermålssamfundet*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag
- Boolsen, M. W. (2010): Grounded Theory. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L.: *Kvalitative metoder. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag
- Bourdieu, P. (1997): *Af praktiske grunde - Omkring teorien om menneskelig handle*. København: Hans Reitzels Forlag
- Bowlby, J. (1988): *En sikker base. Tilknytningsteoriens kliniske anvendelser*. Frederiksberg: Det lille forlag

- Bowlby, J. (1994): *At knytte og bryde nære bånd - tilknytning og tab, selvtillid og sorg*. Frederiksberg: Det lille forlag
- Coffey, A. & Atkinson, P. (1996): *Making sense of Qualitative data*. Thousand Oaks: Sage i: Olsen, H. (2003): *Kvalitative analyser og kvalitetssikring*. Sociologisk forskning nr. 1, s. 68-103.
- Dixon, J. & Stein, M. (2005): *Leaving Care: Throughcare and Aftercare in Scotland*. London: Jessica Kingsley Publishers
- Erikson, E. H. (1971): *Barnet og samfundet*. København: Hans Reitzels Forlag
- Fauske, H. & Øia, T. (2003): *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstract Forlag
- Helgeland, I. M. (2007): *Unge med afferdsvansker blir voksne. Hvordan kommer de inn I et positivt spor?* Oslo: Unipub
- Horsdal, Marianne (1999): *Livets fortællinger - en bog om livshistorier og identitet*. København: Borgen
- Horsdal, M. (2005): *Livets fortællinger – en bog om livshistorier og identitet*. København: Borgen
- Højberg, H. (2009): Hermeneutik. Forståelse og fortolkning i samfundsvidenskaberne i: Fuglsang, L. & Bitsch, O. (red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Illeris, K. et al. (2009): *Ungdomsliv. Mellem individualisering og standardisering*. Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Jacobsen, M. H. (2013): Interaktion i: Jacobsen, M. H. et al. (red.): *Social psykologi. En grundbog til et fag*. København: Hans Reitzels Forlag
- Jacobsen, M.H. & S. Kristiansen (2013): Symbolsk interaktionisme i: Jacobsen, M. H. et al. (red.): *Social psykologi. En grundbog til et fag*. København: Hans Reitzels Forlag
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *Interview. Introduktion til et håndværk*.

København: Hans Reitzels forlag.

Merton, R. (1957): *Social theory and Social Structure*. London: Free Press of Glencoe

Morse, J.M. et al. (2009): *Developing grounded theory: The second generation*.
Walnut Creek, CA: University of Arizona Press.

Nørbygaard, K. (2012): *Social teori*. COK – Center for offentlig kompetenceudvikling.
København: Kommuneforlaget

Olsen, H. (2003): *Kvalitative analyser og kvalitetssikring*. Sociologisk forskning nr. 1, s. 68-103.

Pihl, M. D & Harboe, M. (2013): *Ungdomsuddannelse i Danmark. Sociale og faglige faktorer har stor betydning for at få en uddannelse*. København: Arbejdernes Erhvervsråd

Rasborg, K. (2009): Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi i: Fuglsang, L. & Bitsch, O. (red.):
Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer.
Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag

Rendtorff, J. D. (2009): Fænomenologien og dens betydning i: Fuglsang, L. & Bitsch, O. (red.):
Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer.
Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Rygård, N. P. (2006): *Børn og Unge med Tilknytningsforstyrrelse. Tidlig Frustration – Håndbog i det praktiske arbejde*. Svendborg: Forfatterforlaget

Rubington, R. & Weinberg, M. (2011): *The Study of Social Problems*.
Oxford: Oxford University Press Inc

Simonsen, B. (2014): *Hash som pædagogisk problem i ungdomsuddannelserne*.
Odense: Erhvervsskolernes Forlag

Sinclair et al. (2005): *Foster Placements. Why They Succeed and Why They Fail*.
London: Jessica Kingsley Publishers

Ulriksen, Lars et. al. (2009): *Når gymnasiet er en fremmed verden.*

Frederiksberg: Samfundslitteratur

Vinnerljung et al. (2006): *Suicide Attempt and severe Psychiatric Morbidity among Former Child Welfare Clients in a National Cohort Study.* Journal of Child Psychology & Psychiatry, 47

Vinnerljung, B. & Sallnäs (2008): *Into adulthood: a follow-up study of 718 young people who were placed in out-of-home care during their teens.* Child and Family Social Work, 13, s. 144-155

Ziethen, M. et. Al. (2013): Anerkendelse i Jacobsen M. H. et al. (red.): *Social psykologi. En grundbog til et fag.* København: Hans Reitzels Forlag

Willig, R. (2003): *Axel Honneth. Behovet for anerkendelse.* København: Hans Reitzels Forlag

Willig, R. (2007): *Til forsvar for kritikken.* København: Hans Reitzels Forlag

Rapporter

Andersen et al. (2012): *Det gode efterværn. Tidligere anbragte unges positive fortællinger om efterværn.* Odense: Socialstyrelsen

Biehal, N. et al. (1995): *Moving On. Young people and Leaving Care Schemes.* London – HMSO

Bille, L. et al. (2012): *Arbejdet med klientens tilknytningsstil som vej til forandringer, psykoterapi.* 10. semester, Psykologi. Kandidatspeciale. Aalborg Universitet.

Bratterud, Å & Storhaug, A. S. red. (2008): *Overgang fra barnevern til voksenliv i Trondheim.* Sluttrapport fra OBVIT-prosjektet Rapport nr. 12/2006

Clemmensen, S.H. (2011): *Projekt Unge med psykiske lidelser og uddannelse.* Anbefalinger til hvordan vi får flere unge med psykiske lidelser til at gennemføre en uddannelse. Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen

Egelund, T. & Hestbæk, A. (2003): *Anbringelser af børn og unge uden for eget hjem – En*

forskningsoversigt. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 03:04

Egelund et al. (2008): *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:23

Egelund et al. (2009): *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*.
København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:24

Egelund et al. (2010): *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:06

Humlum, M. et al. (2010): *Frafald på de erhvervsfaglige uddannelser Hvad karakteriserer de frafaldstruede unge? Anvendt Kommunal Forskning (AKF)*.

Hutters, C. (2004): *Mellem lyst og nødvendighed. En analyse af unges valg af videregående uddannelse*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag (Ph.d.-afhandling)

Jakobsen, T.B. (2010): *Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge. Midtvejsevaluering af forsøg med efterværn under handlingsprogrammet "lige muligheder"*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:31

Jakobsen et al. (2011): *Lige muligheder – støtte til udsatte børn og unge. Evalueringsrapport 1: Beskrivelse af igangsatte forsøgsprojekter*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:18

Jensen, S. G. & Svane, J. R. (2013): *Hjertensbarn. Smertensbarn*. 9. semester, specialisering i socialpsykologi.

Lausten, M. et al. (2013): *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer*. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:07

Luckow, S. T. et al. (2013): *Bedre overgange for udsatte unge*. Midtvejsevaluering af efterværnsinitiativet "Vejen til uddannelse og beskæftigelse". København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:20

Malmborg, E & Myrup, J. (2005): *Overgange - hjemgivelse og efterværn ved anbringelsens ophør*.
UFC Børn og Unge og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005

Mølholt et al. (2012): *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling*.
København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:04

Nielsen, H. E. (red.) et al. (2005): *TABUKA - Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelsen af Børn og Unge*. København: Forlaget Børn og Unge

Olsen, R. F. et al. (2011): *Tidligere anbragte som unge voksne*.
København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:35

Pless, M. (2009): *Udsatte unge på vej i uddannelsessystemet*.
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (Ph.d.-afhandling)

Regeringen (2007): *Lige muligheder. Styrkede personlige ressourcer og social sammenhængskraft*.
Albertslund: Schultz Information.

Artikler

Richter, L. (2012): *Uddannelse er blevet løsning på alt*. Information, d. 27. august
Link, set d. 17. april: <http://www.information.dk/309199>

Hjemmesider

Ankestyrelsen, Årsstatistik 2012

Link, set d. 17. april 2014: file:///C:/Users/jnd/Downloads/anbringelsestat2012_10_10_2013_15_46.pdf

Erhvervsgrunduddannelsen: EGU

Link, set d. 28. maj. 2014: http://www.egu.dk/hvad_er_egu_foraelder.asp

Regeringen (2011): Et Danmark der står sammen. Regeringsgrundlag

Link, set d. 16. april 2014:

http://www.stm.dk/publikationer/Et_Danmark_der_staar_sammen_11/Regeringsgrundlag_okt_2011.pdf

Regeringen (2013): Alle skal med. Målsætninger for de mest udsatte frem mod 2020. (Regeringens 2020-mål)

Link, set d. 20. maj 2014: <http://sm.dk/publikationer/alle-skal-med-malsaetninger-for-de-mest-udsatte-frem-mod-2020>

Serviceloven – Bekendtgørelse om lov om social service.

Link, set d. 15. april 2014: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=161883>

Servicestyrelsen (2011): Håndbog om Barnets Reform. Odense: Servicestyrelsen

Link, set d. 20. maj 2014: www.servicestyrelsen.dk/boern-og-unge/barnets-reform

Uddannelsesguiden

Link, set d. 1. Juni 2014:

http://www.ug.dk/uddannelser/individuelleforloeb/ungdomsuddannelse_for_unge_med_saerlige_behov.aspx

Vejledning til Serviceloven – Særlig støtte til børn og unge. Punkt 458. Uddybning af anden støtte.

Link, set d. 15. april 2014: <http://www.ft.dk/samling/20101/almindel/sou/bilag/58/908994.pdf>

Bilag 1: Narrativ interviewguide

Introduktion

- Præsentation af os selv (Alder, læser på universitetet, er i gang med vores sidste store opgave, Anemone selv vokset op i plejefamilie som biologisk barn)
- Præsentation af undersøgelsen (Vi er interesserede i at undersøge, hvordan det er at være ung og tidligere anbragt. Vi vil gerne vide, hvordan du har oplevet hjælpen fra kommunen og håber at vi med denne undersøgelse kan være med til at sikre en bedre hjælp for anbragte og tidligere anbragte unge fremover)
- Vi optager interviewet på diktafon. Ingen andre kommer til at høre det
- Du vil fremstå anonymt i vores opgave, dvs. at vi ikke nævner dit navn men kun køn og alder
- Det er okay, hvis det er spørgsmål, du ikke vil svare på
- Der er ingen rigtige eller forkerte svar
- Interviewet vil tage ca. halvanden time
- Der er mulighed for pause undervejs, du skal bare sige til
- Først har vi nogle få spørgsmål og derefter vil vi gerne, hvis du vil fortælle os om dit liv fra du blev anbragt og frem til i dag. Du vil have ca. en time at fortælle i, så du skal bare give dig god tid og fortælle om, alt det du føler har haft betydning for dit liv

1. fase: Indledning

- Hvor gammel er du?
- Hvor bor du henne?
- Hvad laver du i dag? (praktik, skole, uddannelse, arbejde, ikke noget?)
- Hvilken støtte får du fra kommunen i forbindelse med efterværn? (kontaktperson, mentor, forlængelse af anbringelse, anden støtte?)
- Hvor gammel var du, da du blev anbragt?

2. fase: Hoveddel

Nu vil vi gerne, at du fortæller os om, hvordan dit liv har været fra du blev anbragt og helt frem til i dag? Hvis du starter med den dag, du fik af vide at du skulle anbringes og så fortælle om hvad der skete derfra og frem til at vi sidder her i dag. Du må meget gerne fortælle om alle de minder og

erindringer du har. Den næste time kommer vi ikke til at stille nogle spørgsmål. Her er det dig, der får lov til at fortælle om alt det, der har haft og har betydning for dit liv.

Vil du starte med at fortælle om den dag, du får af vide at du ikke længere skal bo hos dine forældre. Hvad kan du huske derfra? ... hvad skete der så? ... hvad er det næste du kan huske?

3. fase: Afslutning

Afklarende spørgsmål. Tjek at vi har fået svar på:

- Relation til biologisk familie
- Ressourcepersoner
- Psykiske lidelser
- Erfaringer fra folkeskolen
- Risikobetinget adfærd
- Anbringelsesforløbet
- Overgangen fra barn til voksen

Outroduktion

- Mange tak fordi du ville deltage
- Har du nogen spørgsmål, eller noget du føler, at du ikke fik sagt?
- Hvordan var det at være med?
- Giv gavekort
- Må vi kontakte dig igen?

Bilag 2: Brev til de unge

Har du lyst til at fortælle os lidt om dig selv og få en biograftur til gengæld?

Hej!

Vi er to piger på 27 og 28 år, der er i gang med at lave en undersøgelse om, hvordan anbragte/tidligere anbragte unge har det. Vi vil derfor meget gerne stille dig nogle spørgsmål omkring dig og dine oplevelser af at være ung og anbragt/tidlige anbragt. Spørgsmålene vil handle om, hvad der optager dig i din hverdag og interviewet tager max en time 😊

1. Du må gerne tage din kontaktperson med til interviewet og det er dig, der bestemmer, hvor og hvornår vi skal mødes. Det kan evt. være på biblioteket eller lignende i nærheden af dig.
2. Det er også dig, der bestemmer, hvad du vil fortælle os. Vi sætter stor pris på alt, hvad du ønsker at fortælle uanset, hvor meget eller hvor lidt det er.
3. Der er ikke nogle rigtige eller forkerte svar, og det er helt okay, hvis der er spørgsmål, som du ikke har lyst til at svare på.
4. Vi sørger for forplejning under interviewet, og du får et biografgavekort til dig og en ven som tak for din deltagelse.

Vi håber meget, at du har tid og lyst til at deltage i interviewet.

De bedste hilsner

Anemone & Jin

Bilag 3: Præsentation af informanter

	Køn/alder	Bopæl og foranstaltning	Anbringelse	Årsag til anbringelse	Fysiske/ psykisk lidelse	Beskæftigelse	Drømmer om
R O N N I E	Fyr 18 år	Bor i egen lejlighed i Jylland. Der er tale om at han skal have en mentor tilkoblet	Anbragt som 6-7-årig i plejefamilie. Har siden været anbragt på to opholdssteder	Konflikter med voldelig far. Fraværende mor	ADHD	Er i aktivering på fabrik, hvor han sætter mærkater på ølflasker. Vil gerne starte STU	At blive selvstændig mekaniker og køre i store biler
S I M O N E	Pige 20 år	Bor sammen med kæreste i Jylland. Har tilkoblet hjemmehjælper	Anbragt som 14-årig i plejefamilie i to uger	Konflikter med psykisk syg mor og voldelig far	Angst, depression, ADHD	Praktik hos kosmetolog	At blive kosmetolog
F R E J A	Pige 18 år	Bor på ungdoms-hybel alene på Sjælland. Har tilkoblet kontaktperson	Anbragt på et akut opholdssted som 13-årig	Konflikter med psykisk syg og alkoholiseret mor. Fraværende far	Ingen	Læser på Niels Brock	At blive selvstændig og åbne sin egen skønheds-/tatoværbutik
S I L L E	Pige 17 år	Bor hos plejefamilie i Jylland	Anbragt som 12-årig hos ældre dame og senere i plejefamilie	Konflikter med psykisk syg mor	Aspergers Syndrom og ADHD	Går i 1.g på gymnasiet	At blive antropolog, advokat eller forhistorisk arkæolog,
G U S T A V	Fyr 22 år	Bor på ungdomskollegium på Sjælland. Har tilkoblet kontaktperson	Anbragt som 12-årig i plejefamilie. Har senere været anbragt fire steder siden	Alkoholisk far, fraværende mor	Skizofreni	Er i gang med STU	At blive spil-datatmatiker
M A L O U	Pige 19 år	Bor på ungdomskollegium på Sjælland. Har tilkoblet kontaktperson	Anbragt som 12-årig i plejefamilie. Har siden været anbragt flere steder	Konflikter med psykisk syg mor. Fraværende far	ADHD	Er i gang med STU som rejseleder	At lave udviklingsarbejde i den tredje verden
K A S P E R	Fyr 22 år	Bor i ungdomsbolig på Fyn. Har tilkoblet kontaktperson	Anbragt som 1-årig i plejefamilie	Begge forældre var misbrugere. Er ikke i live i dag	Overvægtig og dårligt hjerte	Er i praktik på rideskole. Vil gerne starte på EGU	At åbne sin egen rideskole

Bilag 4: Åben kodning

Emner 	Begreber 	Kategorier 	Analysedel
- ADHD - Aspergers syndrom - Depression - Angst - Behov for kontrol - Medicin	- Fordomme - Psykisk lidelse som barriere for uddannelse	Psykiske lidelser	1. Analysedel: De unges oplevede udfordringer
- Netværk - Klasseundervisning - Venskaber - Fællesskab - Mobning - Rygter - Økonomi	- Spinkelt netværk - Udfordringer i uddannelsessystemet - Ensomhed - Stempling - Social eksklusion - Strukturelle begrænsninger	Sociale begrænsninger	
- Sagsbehandler - Kontaktperson - Plejefamilie - Hjem - Skift - Brud	- Skift i sagsbehandlere og kontaktpersoner - Brud i anbringelser - Ressourcepersoner - Betydningen af voksenkontakt - Betydningen af at føle sig hjemme	Turbulent liv	
- Hash - Alkohol - Voldelig adfærd - Kriminalitet - Selvopfattelse - Andres syn på de unge - Kærester - Tætte venner - Udvidede familie	- Uoverensstemmelse mellem andres og de unges syn på dem selv - Følelsen af at være anderledes - Ønsket om at være normal - Kærester og venner som erstatning for familie - Negativ spiral - Tilhørsforhold	Begyndende afvigerkarriere	2. Analysedel: De unges håndtering
- Primær omsorgsperson - Sekundær omsorgsperson - Psykisk sygdom - Misbrug - Vold	- Ambivalent forhold - Fraværende relation - Fysisk vold - Psykisk vold - Manglende anerkendelse - Svigt - Forsøg på at vise kærlighed	Dysfunktionel familie	3. Analysedel: De bagvedliggende faktorer

Bilag 5: Teorioversigt

Teoretiker	Begreber i analysen	Sigte	Videnskabsteoretisk udgangspunkt	Fokusområde	Niveau
Bourdieu	Felter, positioner, doxa, kapitaler, symbolsk vold og habitus	Deskriptiv tilgang	Strukturel konstruktivist / Socialkonstruktivist	Fokus på forholdet mellem aktøren i forhold til de sociale strukturer i samfundet	Makroniveau: Samfundsmæssige strukturer vs. aktøren
Bowlby	Tilknytning og tilknytningsforstyrrelse	Deskriptiv tilgang	Psykoanalytiker	Fokus på individets psykologiske processer	Mikroniveau: Individuelt og relationelt niveau
Erikson	Identitet og ungdom	Deskriptiv tilgang	Psykoanalytiker	Fokus individets udvikling	Mikroniveau: Individuelt og relationelt niveau
Honneth	Anerkendelse	En normativ stillingtagen om 'det gode liv'	Kritisk teoretiker	Fokus på anerkendelse som element for 'det gode liv'	Makroniveau Individets samspil med omverdenen
Berger & Luckmann	Sekundær-, primær- og resocialisering	Deskriptiv tilgang	Konstruktivister	Individets tilgang til virkeligheden er formet af dialog og samvær med andre	Mikro- og makroniveau Social interaktion mellem individ og omverden => bevidsthed og identitet
Becker	Den afvigende karriere og stempling	Deskriptiv tilgang	Social konstruktivist	Fokus på de sociale processer og konstruktioners betydning for individet	Mikroniveau Social interaktion mellem individer

Bilag 6: Oversigt over lydfiler

1. Interview med Freja
2. Interview med Gustav
3. Interview med Kasper
4. Interview med Malou
5. Interview med Ronnie
6. Interview med Sille
7. Interview med Simone